

03-02-2022

Besluitvormingsproces gebiedsdoelen

Herkomst notitie: IPSN – 5.1.2.e, 5.1.2.e, 5.1.2.e

Korte terugblik

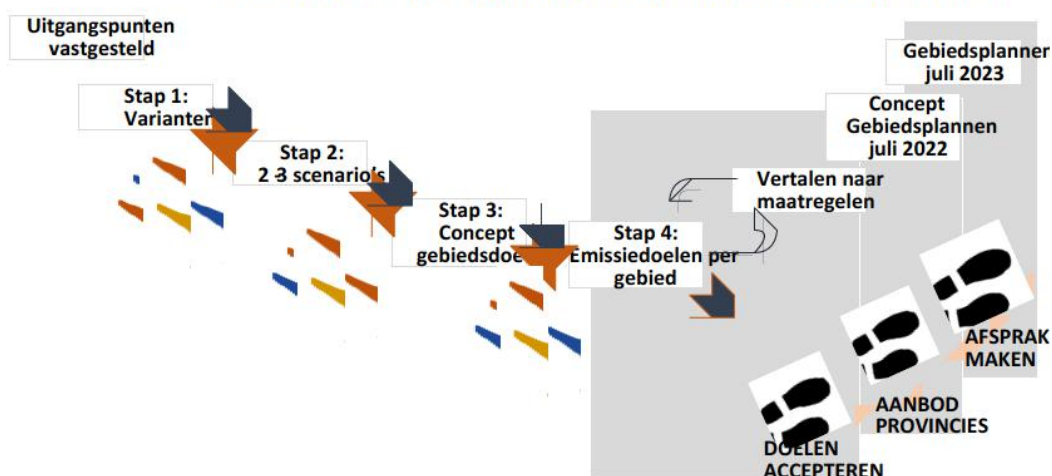
Aanleiding voor de opdracht aan het RIVM:

- o De landelijke Omgevingswaarden zijn niet ruimtelijk vertaald, maar de vertaling daarvan in gebiedsdoelen wordt wel beoogd voor het programma SN en de gebiedsplannen.
- o Er is, mede op verzoek van provincies, behoefte aan duidelijkheid in de gebiedsprocessen: wanneer doen we het goed genoeg?
- o Er is behoefte om op basis van de gebiedsdoelen, daarna de maatregelen zo te richten dat we de juiste dingen op de juiste plekken doen om zo de GSVI te kunnen behalen en verslechtering te voorkomen.

Wat ging eraan vooraf?

<i>Juli 2021</i>	Start van het project regionale doelen.
<i>Aug 2021</i>	Tijdens regiodagen is bij alle provincies input opgehaald voor de uitgangspunten voor een vertaling van de omgevingswaarden.
<i>Sept/Okt</i>	De uitgangspunten voor vertaling zijn interdepartementaal en interbestuurlijk getoetst, AC en BC Stikstof hebben ingestemd.
<i>BO 14 okt</i>	De uitgangspunten en aanzet voor de uitvraag aan de kennisinstellingen is goedgekeurd.
<i>Nov 2021</i>	Uitvraag aan het RIVM is goedgekeurd in DO en gedeeld met AC en BC.
<i>BC 16 dec</i>	Proces om te komen van vier ruimtelijke varianten tot mogelijke gebiedsscenario's tot één scenario is toegelicht in BC. Dit is verwerkt in een informatiefilmpje over het proces.

PROCESSTAPPEN BESLUITVORMING GEBIEDSDOELN

Presentatie processtappen van 16 december 2021

03-02-2022

Waar staan wij nu?

We werken nu op ambtelijk niveau in drie etappes aan de stap om te komen van vier varianten naar mogelijke scenario's.

1. Varianten-tool-(RIVM) bijeenkomsten
Het RIVM heeft een variantentool-ontwikkeld om inzicht te krijgen op de effecten van vier ruimtelijke varianten. Op ambtelijk niveau is deze tool eind januari in vier sessies aan de provincies gepresenteerd om zelf mee aan de slag te gaan om zo een eerste vingeroefening te doen en inzicht te krijgen in de consequenties van deze varianten voor de eigen provincies.
Eerste inzichten in welk scenario (ofwel, welke combinatie van varianten) het meest effect kan hebben voor elke provincie worden toegestuurd naar RIVM, zodat zij op basis hiervan inzicht kunnen bieden in de optelsom van deze scenario's. Deze informatie wordt benut voor een inhoudelijke verdiepingsslag tijdens de ambtelijke regiodagen die medio februari en begin maart staan gepland.
2. Provinciegesprekken
Met elke provincie bereiden we de regiodagen voor. Maatwerk-aandachtspunten per provincie staan op de agenda.
3. Regiodagen
Tijdens vier regiodagen gaan groepen provincied medewerkers van steeds twee tot vier provincies samen aan de slag om zo veel mogelijk grip te krijgen op de invulling van gebiedsdoelen. Hierbij worden ook eventuele toekomstige uitvoeringscondities, kansen en dilemma's geïnventariseerd.

Bestuurlijk traject

Vanaf maart start het bestuurlijke traject, waarin de BC-leden (op advies van de AC-leden) de uitkomsten uit de regiodagen vertalen naar voorkeursscenario's en naar uitvoeringscondities. In twee bestuurlijke rondes wordt toegewerkt naar een goed advies aan het rijk, zodat het rijk met goede inhoudelijke kennis uit de gebieden een besluit kan nemen over richtinggevende doelen, die benut kunnen worden voor de gebiedsprocessen. Dit zijn nog geen vastgestelde doelen, omdat de doelen op basis van gebiedsprocessen nog zullen worden aangescherpt en aangepast.

De vraag aan de BC is of zij akkoord gaan met een meningsvormend BC op 17 maart en een besluitvormend BC op 7 april over de omgevingsdoelen. Dit geeft tijd om tussentijds desgewenst de GS-sen goed mee te nemen in deze stappen.

Oplegnotitie BC Stikstof

03-02-2022

Bestemd voor	BC
Datum vergadering	3-2-2022
Type notitie	☐ Ter besluitvorming ☒ Ter bespreking ☐ Ter informatie
Herkomst/status	
Opsteller(s)	5.1.2.e , 5.1.2.e , 5.1.2.e
Afgestemd met	☒ 5.1.2.e ☒ Portefeuillehouders GGA (24-1) en Strategisch AC (27-1)
Onderwerp	Procesplanning landelijke omgevingswaarden/provinciale gebiedsdoelen
Bijlage	Notitie besluitvormingsproces gebiedsdoelen

Gevraagd besluit(en)

De BC wordt gevraagd:

- Kennis te nemen van het procesvoorstel om te komen van landelijke omgevingswaarden naar gebiedsdoelen;
- In te stemmen met een meningsvormend overleg in het BC-overleg van 17 maart 2022 en een besluitvormend BC-overleg op 7 april 2022.

Korte samenvatting

Aanleiding

In het BC-overleg van 16 september en in het BO van 14 oktober 2021 is ingestemd met de ruimtelijke uitwerking van de omgevingswaarden en de uitgangspunten in de opdracht aan kennisinstellingen. De BC heeft in haar overleg van september nadrukkelijk gevraagd te worden meegenomen in de stappen van deze ruimtelijke uitwerking. In het BC-overleg van 16 december is het stappenproces om tot ruimtelijke scenario's te komen op hoofdlijnen toegelicht.

Inmiddels heeft het RIVM een variantentool uitgewerkt, waarmee provincies inzicht kunnen krijgen in vier verschillende ruimtelijke varianten. Komende maand wordt binnen elke provincie en vervolgens tijdens ambtelijke regiodagen inzicht opgedaan met deze tool en worden gesprekken over deze inzichten gevoerd. Daarna start in maart het traject van bestuurlijke besluitvorming.

Aanpak

Voorgesteld wordt om de maand februari met name te benutten voor het verkrijgen van inzicht (begrijpen). Dit is een belangrijke stap, omdat dit traject bepalend is voor welke reductieopgave in welk gebied zal landen. Dit is vooral een ambtelijk traject, waarbij het van belang is dat per provincie de betrokken bestuurders ook inzicht krijgen in de

03-02-2022

werking en de context van de variantentool en de consequenties daarvan, zowel per provincie als landelijk.
Vanaf maart start het besluitvormingstraject, waarbij voorgesteld wordt om, vanwege de complexiteit van deze materie, in twee ronden (meningsvormend en besluitvormend) naar een besluit toe te werken. Gevraagd wordt of de BC met deze twee stappen instemt.

Bespreking AC 27 januari

Advies AC: tijd nemen voor ambtelijke en bestuurlijke processtappen om de tool te begrijpen en om tot zorgvuldige besluitvorming over gebiedsdoelen te komen.

Consequenties

Financieel
n.v.t.
Planning
Deze extra bestuurlijke stap geeft druk op de besluitvorming over het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. Wij achten deze extra bestuurlijke stap echter noodzakelijk.
Juridisch
n.v.t.
Risico's
Communicatie

provincie **HOLLAND**
ZUID

Memo

Contact

5.1.2.e

T 06 5.1.2.e

5.1.2.e @pzh.nl

Datum

1 februari 2022

Aan

BCO Stikstof

Kopie aan

Stikstofteam

Onderwerp

Proces naar gebiedsdoelen

1. Doel van de memo

- BCO informeren over proces naar gebiedsdoelen.
- Bespreken aandachtspunten en risico's.
- Voorbereiding BC 3 februari waar het proces naar gebiedsdoelen geagendeerd is.
- BCO informeren over eerste berekeningen en conclusies met de RIVM-tool
- Akkoord BCO voor eerste scenario's voor Zuid-Holland, die 1 februari moeten worden toegestuurd aan RIVM.

NB Gebiedsdoelen zijn in deze context provinciale doelen voor de emissiereductie van stikstof bij de landbouw.

Bijlagen:

Oplegnotitie en Notitie Besluitvormingsproces gebiedsdoelen van IPO voor BC 3 februari

2. Van omgevingswaarden naar gebiedsdoelen

- Zowel vanuit het Rijk als vanuit de provincies was er een behoefte aan een ruimtelijke vertaling van de landelijke omgevingswaarde naar gebieden. Omdat:
 - Er duidelijkheid gevraagd wordt door gebiedspartners: wat verwacht je van ons? Wanneer doen we het goed genoeg?
 - Er inmiddels al provincies waren die doelen vastgesteld hadden. Maar doen we samen genoeg?
 - Het Rijk vanuit haar verantwoordelijkheid behoefte heeft aan sturing op het bereiken van de omgevingswaarden en het realiseren van doelen? Hoe programmeren we de bronmaatregelen het beste?
- In de Wsn zijn doelen benoemd voor Nederland
 - 2035: 74% van het areaal stikstofgevoelige natuur voldoet aan de KDW
 - (Dit komt globaal overeen met 50% reductie van alle binnenlandse stikstofuitstoot)
 - 2030: 50% van het areaal stikstofgevoelige natuur voldoet aan KDW
 - 2025: 40% van het areaal stikstofgevoelige natuur voldoet aan KDW

NB: in het coalitieakkoord is het volgende opgenomen: "We versnellen de doelstellingen in de wet stikstofreductie en natuurverbetering van 2035 naar 2030, waarmee dit in lijn

komt met het advies van het adviescollege Stikstofproblematiek (commissie-Remkes), waarbij alle sectoren hun evenredige stikstofbijdrage leveren. Ook in Europees verband zet het kabinet zich in voor stikstofreductie.

- Deze doelen uit de Wsn kunnen niet direct vertaald worden naar doelstelling per gebied, omdat de mate waarin stikstofreductie beïnvloedbaar is door het gebied sterk per gebied verschilt.
 - Stikstofdoelen per gebied moeten voor (een groot deel) ook gerealiseerd worden via de generieke aanpak.
 - Daarom loopt er een landelijke discussie over de vertaling van landelijke naar gebiedsgerichte doelstellingen.
 - Met als belangrijke randvoorwaarde dat de provincies niet de verantwoordelijkheid van het Rijk overnemen.
- Afspraken BO 14 oktober 2021
 - Gezamenlijke uitgangspunten Rijk en provincies voor het stellen van ruimtelijke doelen:
 - o Focus op de meest kwetsbare natuur eerst.
 - o Gebiedsdoelen baseren op de lange termijn, 2035 (en doorkijk 2050).
(2030 op basis van regeerakkoord)
 - o De landelijke omgevingswaarden als landelijke toets maar niet 1 op 1 vertalen.
 - o Gebiedsdoelen voor stikstof worden uitgedrukt in emissie.
 - o Gebiedsdoelen voor stikstof maken onderdeel uit van integrale gebiedsdoelen.
 - Ter toetsing en concretisering van deze uitgangspunten zullen de kennisinstellingen worden gevraagd hoe gebiedsdoelen geformuleerd kunnen worden.
- Rijk en provincies hebben afgesproken gezamenlijk op te trekken in het proces van Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN) als wettelijke uitwerking van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering. Provincies hebben ook noodzaak dat dit doorgaat en niet vertraagd. Rijk is intern en met provincies nog in overleg hoe het PSN zich verhoudt tot het nieuwe coalitieakkoord met het NPLG. Voorlopige insteek is niet vertragen. In het PSN wordt een ruimtelijke vertaling van omgevingswaarden opgenomen. Dit betekent dat op basis van de landelijke doelstellingen voor depositiereductie en de geografische ligging van kwetsbare natuur indicatief wordt aangegeven wat passende regionale of sectorale emissiedoelen zouden kunnen zijn. Deze indicatieve doelen worden in het programma opgenomen, Daarbij wordt de status en beoogde werking beschreven. Dit is bedoeld om richting te geven aan verdere uitwerking in gebiedsplannen en/of het richten van generieke maatregelen. In deze versie van het programma gaat het dus om een procesafpraak om dit als Rijk en provincies samen verder uit te werken in gebiedsplannen en landelijk instrumentarium.

3. Opdracht en tool RIVM

Het RIVM heeft een variantentool-ontwikkeld om inzicht te krijgen op de effecten van vier ruimtelijke varianten voor landbouwemissiereducties. Het is een hulpmiddel om inzicht te krijgen hoe de landelijke puzzel gelegd kan worden.

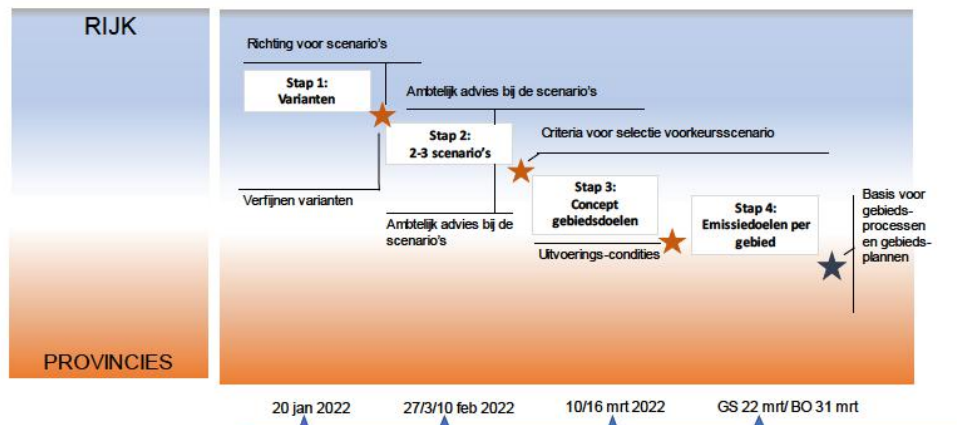
Aan het einde van deze memo is een nadere toelichting op de varianten opgenomen en de keuze om deze toe te spitsen op de sector landbouw.

Onder 6. zijn onze eerste bevindingen opgenomen.

4. Proces om te komen tot gebiedsdoelen en voorstel BC 3 februari 2022

PROCESSTAPPEN BESLUITVORMING

Op 16 december 2021 zijn de bovenstaande processtappen in de BC toegelicht.

In het AC van 27 januari jl. is inmiddels geconstateerd dat het bovenstaande tijdsplan te krap is. Het AC adviseert om meer tijd te nemen voor ambtelijke en bestuurlijke processtappen om de tool te begrijpen en om tot zorgvuldige besluitvorming over gebiedsdoelen te komen.

Aan de BC wordt gevraagd om hiermee in te stemmen en de besluitvorming over de gebiedsdoelen te agenderen in de BC op 7 april.

Geadviseerd wordt in ieder geval in te stemmen met de extra voorbereidingstijd.

Wat dit betekent voor de strakke planning waarin het PSN zich bevindt is niet helemaal duidelijk. Wegens een kamerdebat stikstof kan het BO op 31 maart in ieder geval niet doorgaan.

Aandachtspunten/risico's inhoud en proces

- De gebiedsdoelen gaan over emissiereductie op provinciaal niveau. Daarna is het aan de provincies om deze te vertalen naar maatregelen.
- De gebiedsdoelen gaan nu alleen over de emissie van de landbouw, terwijl de inzet van Zuid-Holland, IPO én het Rijk is dat alle sectoren bijdragen. Communicatief een belangrijk aandachtspunt. Hoe leggen we deze actie uit naar de Zuid-Hollandse boeren.
- Met alleen de inzet op de emissies in de landbouw zijn met name onze duingebieden niet geholpen. Met Noord-Holland en Zeeland is afgesproken om gezamenlijk naar het Rijk te blijven optrekken om hier aandacht voor te vragen. Van het Rijk wordt voor deze gebieden gevraagd om ook in te zetten op emissies vanuit het buitenland en de zeescheepvaart.
- In de huidige planning is geen tijd opgenomen om de provinciale gebiedsdoelen met gebiedspartners/sectortafel te bespreken. We zitten midden in de gebiedsprocessen. We moeten voorkomen dat voorkeursscenario opeens op tafel liggen.
- De vraag is of de boeren ook de mening delen dat we uit moeten gaan van de KDW en KDW+. De discussie over KDW versus instandhouding zullen zij benoemen daar waar het gaat over de basis van de te nemen maatregelen.
- Hoe verhoudt deze aanpak die specifiek is gericht op stikstof zich met de integrale aanpak. We zijn zelf aan het rekenen met stikstofcijfers in Nieuwkoop. Maar niet alleen met stikstof, ook met broeikasgassen, N-bodemoverschot en biodiversiteit. Daar komen scenario's voor die we met het gebied gaan bespreken.

Ons beeld van de strategie op hoofdlijnen:

1. Inzetten op – zo vlot mogelijk - een robuust “startkapitaal”. Bijvoorbeeld 60-80% van de landelijk beschikbare 25 miljard. Door te komen tot een eerste toedeling op provincieniveau. Waarbij:
 - Afspraken gemaakt worden over een aantal essentiële Rijks kaders/regelingen etc. die nodig zijn voor de uitvoering.
 - Er ruimte moet zijn om binnen provincies te optimaliseren naar scenario's in gesprek met gebiedspartners.
2. Samen met gebiedspartners zo spoedig mogelijk te komen tot een intentiescenario per gebied (met een integraler doel).
3. Helder te markeren dat andere sectoren ook emissiedoelen krijgen opgelegd.

4. Planning inclusief afstemmingsmomenten PZH

- 1 februari BCO: proces gebiedsdoelen
- Vingeroefeningen met RIVM tool
 - 1 februari aanleveren eerste scenario aan RIVM
 - 7 februari aanleveren 2^e en 3^e scenario en dilemma's
 - 15 februari regioday PZH, PNH, PZL en PU
- 22 februari BCO: terugkoppeling regioday en bevindingen RIVM-tool
- 15 maart BCO: voorbereiding BC 17 maart
- 17 maart BC: meningsvormend
- 22 maart BCO evt voorbereiding GS-voorstel of D-memo
- 5 april evt GS
- 7 april BC: besluitvormend

Communicatie

- 9 februari: ambtelijk overleg met landbouwvertegenwoordigers van de sectortafel Informeren over proces
- 24 februari: sectortafel
- Gebiedstafel nader te bepalen (bestuurlijke overleggen zijn pas in mei gepland)

5. Resultaten en conclusies eerste berekeningen provinciale scenario's met RIVM tool

- De 4 varianten geven weinig verschillen voor het behalen van de KDW als dit bekeken wordt op provinciaal niveau. Dat signaal komt ook van onder andere Noord-Holland en Zeeland.
- De tool is voor Zuid-Holland niet onderscheidend voor een beleidsbeslissing.
- We gaan rekenen aan 5 scenario's, waarbij we specifieker gaan kijken naar de effecten op de specifieke Natura2000 gebieden:
 1. Generieke emissiereductie 0%
 2. Generieke emissiereductie 25%
 3. Generieke emissiereductie 40%
 4. Generieke emissiereductie 40% + zonering Nieuwkoop 1km
 5. Generieke emissiereductie 40% + zonering alle N2000 gebieden 1 km
- Scenario 4 delen we nu als eerste met het RIVM omdat die in lijn ligt met de huidige inzet.
- Alle provincies leveren scenario's aan. In de regiodayen half februari wordt bekeken wat de effecten zijn op Nationaal niveau.

Aan alle provincies is gevraagd de eerste inzichten in welk scenario (ofwel, welke combinatie van varianten) het meest effect kan hebben naar het RIVM te sturen, zodat zij op basis hiervan inzicht kunnen bieden in de optelsom van deze scenario's.

Dit wordt door IPO gepositioneerd als 'ambtelijk traject' voor het verkrijgen van inzicht in de tool. Tegelijkertijd is het natuurlijk van belang om haalbaarheid en draagvlak in het oog te houden.

Nadere toelichting RIVM-tool

Er is in uitvraag gekozen voor vier ruimtelijke varianten. Deze zijn afgeleid van de uitvraag die is gedaan door het Rijk aan het RIVM ter voorbereiding op een verdere aanpak stikstof. Deze vier varianten bestaan uit:

- *Kaasschaafmethode (referentie)*

Deze variant gaat uit van een situatie waarbij de (ammoniak) emissie naar rato van de huidige emissieverdeling verdeeld wordt over het land. Iedere (landbouw)bron in Nederland krijgt dus in dat geval te maken met eenzelfde reductie.

- *Depositiepotentie*

Erisman en Brouwer hebben in het begin van 2021 aangegeven dat een dergelijke generieke emissiereductie ongeveer de helft minder efficiënt is dan wanneer de emissiereductie meer locatiespecifiek toegekend wordt (Erisman & Brouwer, 2021). In hun benadering is dit onderzocht door emissiereducties op te leggen aan locaties die hoog scoren, vanuit het perspectief van hun depositiebijdrage aan overschrijding van de kritische belasting op alle Natura 2000-gebieden.

- *ABCD Zonering*

Een andere manier om de emissiereducties ruimtelijk te verdelen, is via verschillende zones. De uitgangspunten voor dergelijke zones kunnen divers van aard zijn, maar voor deze studie wordt daarbij aangesloten bij de ABCD-kaart. In de Zonering variant worden emissiereductiepercentages gekoppeld aan de zones uit deze kaart, waarbij deze een link leggen tussen bepaalde landbouw- en natuurkenmerken en een mogelijke intensiteit van de landbouwemissies. Zo zullen voor de gebieden die goed geschikt zijn voor landbouw zo weinig mogelijk beperkingen opgelegd worden, terwijl voor de natuurgebieden dit het tegenovergestelde is.

- *Ringbenadering*

In deze variant wordt gekeken naar ringen rondom N2000-gebieden (1, 3, 5, 10 km), hiermee kan rekening worden gehouden met het verspreidingspatroon van stikstof, hoeveelheid aan lokale bronnen en de nabijheid en gevoeligheid van natuurgebieden.

De verkenning richt zich in eerste instantie op (het ruimtelijk richten van) landbouwemissiereducties (stal- en veldemissies, NH3) met een uitsplitsing voor stalemissies naar diersectoren melkvee en overig rundvee, pluimvee, varkens en overig en voor veldemissies voor mest, beweiden, kunstmest en overig.

De overwegingen hierbij zijn als volgt. Ten eerste zijn de landbouwemissies bij uitstek gebiedsgericht te sturen. Ten tweede is in het rapport 'Bijdrage aan de stikstofdepositie in de natuur vanuit de industrie, het verkeer en de consumenten' door het RIVM inzichtelijk gemaakt dat de overige sectoren (met name industrie) weinig (gebiedsgericht) kunnen bijdragen.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 2 februari 2022 13:57
Aan: 5.1.2.e @rivm.nl; 5.1.2.e @rivm.nl
CC: 5.1.2.e 5.1.2.e
Onderwerp: Scenario Gebiedsdoelen Zuid-Holland

Beste 5.1.2.e en 5.1.2.e

Door een kleine miscommunicatie is het scenario van Zuid-Holland helaas één dagje langer blijven liggen dan gepland. Hierbij het (voorlopige) voorkeursscenario van Zuid-Holland.
Dit scenario gaat uit van: Depositie potentie (NL), 40% generiek (ZH) + 100% reductie in 1km rond Nieuwkoopse Plassen.

De Excel sheet is te downloaden via een WeTransfer link (in de bijlage was het bestand te groot voor): [Link naar scenario](#)

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Trainee
Stikstofteam

M 06 5.1.2.e
E 5.1.2.e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Ontwikkeling gebiedsdoelen

BCO
8 maart 2022

5

Doel presentatie en bespreking in BCO 8/3

- BCO informeren over proces van gebiedsdoelen en nieuwe huiswerkopdracht
- In vervolg op de memo die op 1 februari is besproken in BCO
- Vragen en aandachtspunten verzamelen

Vervolgproces huiswerkopdracht

- 15 maart BCO: Akkoord voorstel invulling huiswerkopdracht

Vervolgproces gebiedsdoelen (zie ook presentatie IPO)

- 17 maart BC: Criteria en eerste denklijn verkennen
- 7 april BC: Eerste denklijn
- Half april: Besluit Rijk (en vraagt de provincies om te reflecteren op het gekozen scenario & concept gebiedsdoelen)
- 21 april BC: Meningsvormend t.a.v. reflectie op keuze Rijk
- 17 mei GS
- 19 mei BC: Besluitvormend t.a.v reflectie op keuze Rijk

Landelijke omgevingswaarde → Gebiedsdoel

- Wet stikstofreductie en natuurherstel:
 - 2035: 74% van het areaal stikstofgevoelige natuur voldoet aan de KDW
- Regeerakkoord: bovenstaand doel wordt al in 2030 bereikt
- Dit is een depositiedoel
- Vertalen naar emissiedoel én naar gebieden

NB Uiteindelijk doel is goede staat van in stand houding van de natuur

Gebiedsdoelen

- De verkenning richt zich in eerste instantie op (het ruimtelijk richten van) landbouwemissiereducties
- Overweging:
 - De landbouwemissies bij uitstek gebiedsgericht te sturen. RIVM briefrapport “Ruimtelijk effect zonerings emissiereducties landbouw”
 - In het rapport ‘Bijdrage aan de stikstofdepositie in de natuur vanuit de industrie, het verkeer en de consumenten’ is door het RIVM inzichtelijk gemaakt dat de overige sectoren (met name industrie) weinig (gebiedsgericht) kunnen bijdragen.
- Indicatieve gebiedsdoelen worden opgenomen in het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering
- Definitieve gebiedsdoelen worden vastgelegd in de Gebiedsplannen (1 juli 2023)

RIVM-tool en scenario's

- Het RIVM heeft een variantentool-ontwikkeld om inzicht te krijgen op de effecten van vier ruimtelijke varianten voor landbouwemissiereducties.
 - Kaasschaafmethode (referentie)
 - Depositiepotentie
 - ABCD Zonering
 - Ringenbenadering rond N2000 gebieden
- Het is een hulpmiddel om inzicht te krijgen hoe de landelijke puzzel gelegd kan worden.
- Medio maart worden resultaten verwacht op basis waarvan ambtelijke en bestuurlijke discussie plaats kan vinden.

Regiodag

- Scenario Zuid-Holland
 - 40% emissiereductie generiek
 - 100% emissiereductie 1km rond Nieuwkoopse Plassen
- Resultaat ZH:
 - Areaal onder KDW: 83%
 - Areaal onder KDW-T: 91.6%
- Emissiereductie ZH:
 - 1.986 ton NH₃

Conclusies regiodag

- Provincies hebben verschillende scenario's ingeleverd.
- Zuid-Holland had een scenario ingeleverd met procentueel een van de hoogste stikstofreducties.
- Met alle provinciale scenario's opgeteld worden de doelen in de wet stikstofreductie en natuurherstel niet gehaald.
- De positie van de duinen is goed aan bod gekomen:
 - Met maatregelen in de landbouw halen we de doelen niet in de duinen
 - Het Rijk moet meer effort doen in buitenland (ook Frankrijk en VK), scheepvaart en richting RIVM over ammoniak uit zee/correctiefactor.
- Het is geen eenvoudige opgave!

Nieuwe huiswerkopdracht

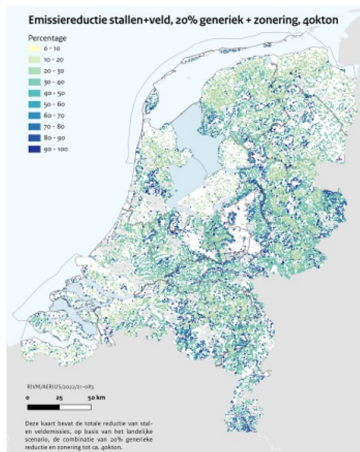

Emissiereductieverdeling

- Landelijk 20% emissiereductie voor stal- en veldemissies
- Vervolgens volgens zoningverdeling van (stal- en veld) emissiereductiepercentages tot totaal 40 kton:
- 74% < KDW

A (Perspectief)	20%
B (Transitie)	38%
C1 (Veenweiden)	38%
C2 (rondom N2000)	70%
D (in N2000)	100%

Uitgangspunten:

- Huidige totale emissie: 100 kton
- Doelstelling emissiereductie: 40 kton

Vraag:

Een geoptimaliseerd scenario voor je eigen provincie

Scenario's huiswerkopdracht

▪ Geoptimaliseerd landelijk:

- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 38%.
- C2: 1 km rondom N2000: 70%
- D: In natura-2000: 100%

▪ Resultaat ZH:

- Areaal onder KDW: 82,9%
- Areaal onder KDW-T: 91.7%

▪ Emissiereductie ZH

- 1.845 ton NH3

▪ Voorstel voor Zuid-Holland

- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 45%
- C2: 1 km rondom N2000: NK 70% en rest 38%
- D: In natura-2000: 100%

▪ Resultaat ZH:

- Areaal onder KDW: 82,8%
- Areaal onder KDW-T: 91.5%

▪ Emissiereductie ZH

- 1.854 ton NH3

Overwegingen en aandachtspunten

Overwegingen:

- Inzet concentreren op veenweidegebieden in samenhang met klimaatdoelen en bodemdaling.
- Emissiereductie in veenweide gebieden kan meer zijn dan 38%.
Op basis van onderzoek 50 tot 60%.
- Onderzoek doen naar potentie emissiereductie nabij de Duinen en Biesbosch.

Aandachtspunten:

- Welke maatregelen vallen onder generiek en welke onder gebiedsgericht (bv opkoop)?
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat het effect is op de depositie
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat omvang van ringen kan zijn 1-5 km

provincie **HOLLAND**
ZUID

Memo

6

Contact

5.1.2.e

5.1.2.e

Datum

14 maart 2022

Bijlagen:

-

Aan

Deelnemers BCO-stikstof

Onderwerp

Stikstof – gebiedsdoelen GGA / RIVM-tool

Inleiding

Op dinsdag 7 maart werd in het BCO een korte presentatie gegeven in het BCO over gebiedsdoelen. Vanwege de beperkte tijd en de snelheid van het proces leidde dit tot vele vragen. Dit memo geeft een nadere toelichting en schetst de stand van zaken.

Vraag aan gedeputeerde is:

Akkoord met de nader te bespreken kritische punten in BC-verband dan wel in afzonderlijke (ambtelijke) gesprekken?

Aanleiding

In de Wet stikstofreductie en natuurverbetering zijn – naast andere zaken – twee resultaatsverplichtingen opgenomen:

1. De omgevingswaarden: landelijke omgevingswaarden (2025 – 40% onder KDW, 2030 – 50% onder KDW en 2035 – 74% onder KDW). Het betreft hier een Rijksverplichting.
2. De verplichting voor provincies om een gebiedsplan stikstof op te stellen (uiterlijk 1 juli 2023).

Er is uitgebreid gesproken of en hoe landelijke omgevingswaarden te vertalen zijn naar regionale doelen. Ook vanuit de provincies is de wens geuit om vanuit het rijk helderheid te krijgen. Plat gezegd: welke gebied moet in 2035 onder de 74% KDW vallen en welk gebied hoeft dat niet. In dat kader heeft het RIVM een tool ontwikkeld om het rijk en provincies hierbij te helpen. Hierover straks meer.

Besluitvorming tot heden

Het proces richting deze regionale doelen is in juli 2021 gestart. De volgende momenten zijn bestuurlijk van belang geweest:

- September/oktober 2021: BC-stikstof heeft ingestemd met de uitgangspunten
- BO 14 oktober 2021: Rijk en provincies hebben ingestemd met de uitgangspunten en de uitvraag aan kennisinstellingen goedgekeurd. GS hebben het volgende besloten: “In te stemmen met de gedeelde uitgangspunten omtrent de ruimtelijke uitwerking van de omgevingswaarden die de basis vormen voor het vervolg van het traject. “ Deze uitgangspunten betroffen:

- Focus op meest kwetsbare natuur eerst
 - Gebiedsdoelen baseren op de lange termijn, 2035 en doorkijk 2050
 - De landelijke omgevingswaarden als landelijke toets, maar niet 1 op 1 vertalen
 - Gebiedsdoelen voor stikstof worden uitgedrukt in emissie
 - Gebiedsdoelen voor stikstof maken onderdeel uit van integrale gebiedsdoelen.
- BC-stikstof 16 december 2021: bespreking stand van zaken proces en presentatie vier ruimtelijke varianten (rapport RIVM) inclusief filmpje.
- Alleen het BO van 14 oktober betrof een formele besluitvorming van GS.

RIVM Tool

Het RIVM heeft een variantentool-ontwikkeld om inzicht te krijgen op de effecten van vier ruimtelijke varianten voor landbouwemissiereducties. Het is een hulpmiddel om inzicht te krijgen hoe de landelijke puzzel gelegd kan worden. Er is in uitvraag gekozen voor vier ruimtelijke varianten. Deze zijn afgeleid van de uitvraag die is gedaan door het Rijk aan het RIVM ter voorbereiding op een verdere aanpak stikstof. Deze vier varianten bestaan uit:

- *Kaasschaafmethode (referentie)*

Deze variant gaat uit van een situatie waarbij de (ammoniak) emissie naar rato van de huidige emissieverdeling verdeeld wordt over het land. Iedere (landbouw)bron in Nederland krijgt dus in dat geval te maken met eenzelfde reductie.

- *Depositiepotentie*

Erismen en Brouwer hebben in het begin van 2021 aangegeven dat een dergelijke generieke emissiereductie ongeveer de helft minder efficiënt is dan wanneer de emissiereductie meer locatiespecifiek toegekend wordt (Erismen & Brouwer, 2021). In hun benadering is dit onderzocht door emissiereducties op te leggen aan locaties die hoog scoren, vanuit het perspectief van hun depositiebijdrage aan overschrijding van de kritische belasting op alle Natura 2000-gebieden.

- *ABCD Zonering*

Een andere manier om de emissiereducties ruimtelijk te verdelen, is via verschillende zones. De uitgangspunten voor dergelijke zones kunnen divers van aard zijn, maar voor deze studie wordt daarbij aangesloten bij de ABCD-kaart. In de Zonering variant worden emissiereductiepercentages gekoppeld aan de zones uit deze kaart, waarbij deze een link leggen tussen bepaalde landbouw- en natuurkenmerken en een mogelijke intensiteit van de landbouwemissies. Zo zullen voor de gebieden die goed geschikt zijn voor landbouw zo weinig mogelijk beperkingen opgelegd worden, terwijl voor de natuurgebieden dit het tegenovergestelde is.

- *Ringenbenadering*

In deze variant wordt gekeken naar ringen rondom N2000-gebieden (1, 3, 5, 10 km), hiermee kan rekening worden gehouden met het verspreidingspatroon van stikstof,

hoeveelheid aan lokale bronnen en de nabijheid en gevoeligheid van natuurgebieden.

Waar staan we nu?

- Het rijk heeft aangegeven dat zij een depositiedoel per Natura 2000 gebied willen aanwijzen. Deze depositieopgave volgt uit de ontwikkelingen/mogelijkheden tot reductie in het gebied.
- In de AC van 10 maart is hier uitgebreid over gesproken. Er zijn (nog) geen heldere conclusies getrokken over het vervolg en de wijze van agendering in de BC en het BO van 7 april. De IPO organisatie gaat daar nog op broeden.
- In de vier regiodagen is de tool van het RIVM besproken en zijn scenario's doorgevoerd. Hier kwamen veel opmerkingen over en aanvullingen op. Ook bleek dat voor velen het nog erg ingewikkelde materie is.
- Afgesproken is dat provincies op 16 maart hun nadere huiswerk opsturen naar IPO/RIVM. Dit huiswerk betreft een geoptimaliseerd scenario op basis van de variantentool voor landbouw. Voor ons draait dat met name om Nieuwkoop. Hieraan wordt nu gerekend, zodat we dichtbij de afspraken in het gebiedsproces blijven. Wat wij toesturen zullen we de deelnemers van BCO informeren.

Kritische punten vanuit Zuid-Holland

Reflecterend op waar het proces nu is en waar we staan zien we de volgende aandachtspunten:

- De tool van het RIVM, die bedoeld is om inzicht te geven en het gesprek tussen provincies te voeren, lijkt te verworden tot besluitvormingsinstrument.
- De tool gaat alleen over landbouw. Inhoudelijk gezien is dat begrijpelijk, omdat met name landbouw als bron regionaal sterker verschillend uitpakt dan andere bronnen. De rapporten van RIVM onderbouwen dat en onderschrijven we. Echter dat moet niet het beeld geven dat stikstof alleen een opgave is voor de landbouw. Gebiedsdoel of regionaal doel is daarmee mogelijk een misleidend woord.
- Het blijkt dat – ondanks dat (ambtelijk) provincies het advies van Remkes onderschrijven (alle sectoren moeten 50% reduceren) – dit niet voor alle provincies leidraad is geweest in het huiswerk voor de scenario's. Daarbij lijkt het zo, is het risico, dat provincies die in scenarioberekening laag aanleverden ook straks een lager emissiereductiedoel hebben.
- Wat is de status van een indicatief regionaal emissiedoel?
 - o Het is op dit moment niet duidelijk wat de juridische status is van het – door het rijk aan te wijzen – indicatieve regionale emissiedoel. Wordt dit een plicht voor GS? En indien ja, was dat de intentie van de BC vorig jaar?
 - o Dienen GS dit doel 1 op 1 over te nemen in het op te stellen gebiedsplan?
 - o Het indicatieve regionale emissiedoel gaat uit van de omgevingswaarden in de WSN (74% KDW en geen volledig doelbereik). Wat betekent dit voor ons en voor het gebied? Gaat er hierna – in het kader van NPLG een nieuw doel komen om te komen tot volledig doelbereik? En ga je dan twee keer naar het gebiedsproces toe met een doel?

- Met alleen de focus op landbouw zal naar verwachting voor de Natura 2000 gebieden in de Duinen en Duinen-Eilanden er een beperkt regionaal emissiedoel door het Rijk aangewezen worden. Wat betekent dit voor de juridische houdbaarheid van vergunningen in dit gebied?

Advies en vervolg

In komend BC van 17 maart wordt niet als apart agendapunt gesproken over gebiedsdoelen. Door IPO wordt voorgesteld om in maart en april gesprekken zowel ambtelijk als bestuurlijk te voeren over dit onderwerp. Voorgesteld wordt om die te benutten om de kritische punten vanuit Zuid-Holland in te brengen. Indien aan de orde kunnen we besluiten tot aparte gesprekken tussen Zuid-Holland en LNV.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 16 maart 2022 13:42
Aan: 5.1.2.e ; 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Scenario gebiedsdoelen Zuid-Holland
Bijlagen: Screenshot scenario ZH.png; 2022-03-15 presentatie gebiedsdoelen ZH.pptx

Beste 5.1.2.e en 5.1.2.e

Hierbij het nieuwe scenario voor Zuid-Holland. Deze is flink veranderd ten opzichte van onze eerste vingeroefening. Naast een screenshot van het gekozen scenario zit er in de bijlage een presentatie met wat extra toelichting.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Trainee
Stikstofteam

M 06 5.1.2.e
E 5.1.2.e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Instellingen voor gebruikers

Provincie Zuid_Holland

Een cel met een gele kleur dient door de gebruiker te worden ingesteld

1. (Provinciaal) generieke emissiereductie

Stalemissies					
Sector	Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
Reductie t.o.v. basispad [%]	0%	0%	0%	0%	0%
Veldemissies					
Sector	Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
Reductie t.o.v. basispad [%]	0%	0%	0%	0%	

2. Zonering

Zone	A	B	C1	C2	D1	D2
Reductie t.o.v. generiek, stalemissies [%]	20%	38%	38%	0%	100%	100%
Reductie t.o.v. generiek, veldemissies [%]	20%	38%	38%	0%	100%	100%

3. Reductie met afstand tot natuurgebied

Natuurgebiednummer	Lingegebied & Uiterwaarden Kennemerland Coepelduynen Meijndel & E Westduinparl Solleveld & Ki Voornes Duin Duinen Goere De Wilck Nieuwkoopse Broekvelden, Boezems Kind Donkse Laag Oude Maas Haringvliet Oudeland var Hollands Diej Biesbosch Voordelta Krammer-A Gr																					
Natuurgebied	70	82	88	96	97	98	99	100	101	102	103	104	106	107	108	109	110	111	112	113	114	
Stalemissies																						
Afstand tot natuurgebied [km]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Reductie t.o.v. generiek [%]	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	60%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	
Veldemissies																						
Afstand tot natuurgebied [km]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Reductie t.o.v. generiek [%]	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	60%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	

4. Depositiepotentie

Stalemissies					
Begrenzing provinciale emissiereductie t.o.v. basispad [ton NH3]	-				
Sector	Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
Reductie per emissiecel [%] t.o.v. generiek	0%	0%	0%	0%	0%
Veldemissies					
Begrenzing provinciale emissiereductie t.o.v. basispad [ton NH3]	-				
Sector	Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
Reductie per emissiecel [%] t.o.v. generiek	0%	0%	0%	0%	

Provinciale emissiereducties t.o.v. basispad [ton NH3]

Stalemissies				
Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
445	125	38	9	33
Veldemissies				
Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
814	47	206	22	
Totaal				1738

Samenvatting resultaten, provinciaal

Stikstof depositie	Eenheid	Basispad	Na reductie
	mol/ha/jaar	1017	941
Areaal onder KDW+	%	87,2%	91,5%
Areaal onder KDW	%	78,5%	82,7%

Ontwikkeling gebiedsdoelen

Huiswerkopdracht ZH
16 maart 2022

Nieuwe huiswerkopdracht

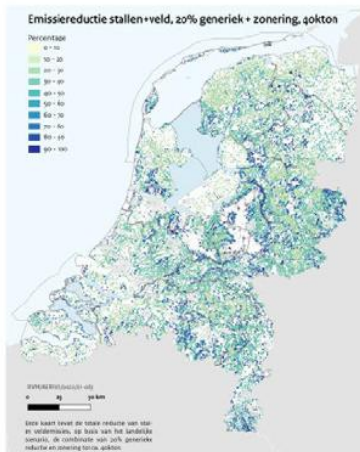

Emissiereductieverdeling

- Landelijk 20% emissiereductie voor stal- en veldemissies
- Vervolgens volgens zoning verdeling van(stal- en veld) emissiereductiepercentages tot totaal 40 kton:
- 74% < KDW

A (Perspectief)	20%
B (Transitie)	38%
C1 (Veenweiden)	38%
C2 (rondom N2000)	70%
D (in N2000)	100%

Uitgangspunten:

- Huidige totale emissie: 100 kton
- Doelstelling emissiereductie: 40 kton

Vraag:

Een geoptimaliseerd scenario voor je eigen provincie.

Scenario's huiswerkopdracht

- **ABCD-methodiek voorgesteld:**

- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 38%.
- C2: 1 km rondom N2000: 70%
- D: In natura-2000: 100%

- **Resultaat ZH:**

- Areaal onder KDW: 82,9%
- Areaal onder KDW-T: 91.7%

- **Emissiereductie ZH**

- 1.845 ton NH3

- **Scenario Zuid-Holland**

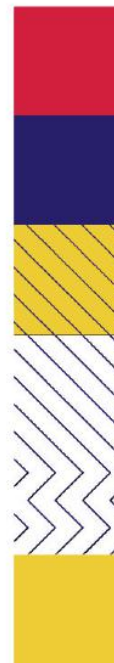
- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 38%
- C2: 1 km rondom N2000: NK 60% (2km) en rest 38%
- D: In natura-2000: 100%

- **Resultaat ZH:**

- Areaal onder KDW: 82,7%
- Areaal onder KDW-T: 91.5%

- **Emissiereductie ZH**

- 1.738 ton NH3

Overwegingen en aandachtspunten ZH

Overwegingen:

- Inzet concentreren op veenweidegebieden in samenhang met klimaatdoelen en bodemdaling.
- Emissiereductie in veenweide gebieden kan meer zijn dan 38%.
Op basis van onderzoek misschien wel 50 tot 60% (maar nog te onduidelijk om doel op te baseren).
- Onderzoek doen naar potentie extra emissiereductie nabij de Duinen en Biesbosch (daarom nu op 38% gelaten).
- Bij Nieuwkoop zijn al berekeningen gedaan en in de huidige lijn van inzet lijkt 60% reductie binnen 2km haalbaar (groeve schatting).

Aandachtspunten:

- Welke maatregelen vallen onder generiek en welke onder gebiedsgericht (bv opkoop)?
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat het effect is op de depositie
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat omvang van ringen kan zijn 1-5 km

Contact

070 - 512.e

512.e@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 - 441 66 11

www.zuid-holland.nl

Datum

7 april 2022

Ons kenmerk

PZH-2022-803913500

DOS-2019-0005750

Provinciale Staten

Onderwerp

Bespreken gebiedsdoelen Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu

Geachte Statenleden,

We werken hard aan de stikstofopgave in Zuid-Holland. Het college van Gedeputeerde Staten informeert u daar, zoals afgesproken, jaarlijks in december over middels een uitgebreide brief. Daarnaast hebben we in de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu van 9 maart jl. afgesproken dat wij u aan het einde van het tweede kwartaal, voor het zomerreces, informeren over de stand van zaken en u het gebiedsplan Stikstof 0.5 toesturen. Tevens is met u afgesproken om u actief op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen in het stikstofdossier. Daarom stuur ik u deze tussentijdse brief.

Met het Rijk zijn we in gesprek over richtinggevende gebiedsdoelen. Het Rijk zal eind april/begin mei een voorstel aan de provincies sturen over deze doelen. Ik vind het belangrijk om ook met u te spreken over deze richtinggevende gebiedsdoelen. Mijn voorstel is om in mei met de gebiedstafels en sectortafel hierover in gesprek te gaan, en met u in de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu op 1 juni 2022. Zo kunnen we bij het Gebiedsplan 0.5 (eind juni 2022) al een eerste reflectie op de gebiedsdoelen voegen. De gebiedsdoelen worden pas definitief vastgelegd in het Gebiedsplan 1.0 (vóór 1 juli 2023). In dat proces zijn alle stakeholders betrokken.

Gezien de snelheid van het proces kunnen wij niet tijdig de stukken toesturen om eerst in een procedurevergadering te agenderen. Daarvoor vraag ik graag uw begrip. Mocht u akkoord gaan met het bespreken van bovenstaande in uw vergadering van de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu op 1 juni a.s., kunnen desgewenst ook andere onderwerpen van het stikstofdossier besproken worden. Daarbij denk ik onder andere aan de Hoofdlijnenbrief van de Minister van Natuur en Stikstof die zij op 1 april jl. aan de Tweede Kamer heeft gestuurd en die ik ter informatie aan u heb doorgeleid.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Ik hoor graag of u kunt instemmen met mijn voorstel.

Hoogachtend,

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

Contact

070 - 512.e
512.e@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum

19 mei 2022

Ons kenmerk

PZH-2022-806842170
DOS-2019-0005750

Provinciale Staten

Onderwerp

Bespreken gebiedsdoelen Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu

Geachte Statenleden,

Met het Rijk zijn we in gesprek over richtinggevende gebiedsdoelen gericht op de reductie van stikstofemissies. In mijn brief van 7 april jl. (PZH-2022-803913500) heb ik aangegeven dat het Rijk een voorstel voor deze gebiedsdoelen eind april/begin mei zou toesturen. Vanuit die planning heb ik voorgesteld om over deze richtinggevende gebiedsdoelen op 1 juni in de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu te spreken. In de procedurevergadering van de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu op 20 april jl. bent u hiermee akkoord gegaan.

Inmiddels hebben wij als provincies het bericht ontvangen van het Rijk dat de richtinggevende gebiedsdoelen pas – zo is nu de inschatting – half juni 2022 aan de provincies worden toegestuurd. Met het Rijk zijn we ook nog in overleg over deze richtinggevende doelen en het te doorlopen proces. Dit betekent dat ik u op dit moment nog niet de keuzes met betrekking tot de richtinggevende doelen, die de minister voor Natuur en Stikstof voornemens is te stellen, kan toesturen.

Ervan uitgaande dat de richtinggevende gebiedsdoelen nog voor het zomerreces aan de provincies worden aangeboden is ons beeld van het vervolgproces dat we na het zomerreces een eerste reflectie geven op de richtinggevende gebiedsdoelen en die ook met u zullen delen. De gebiedsdoelen worden pas definitief vastgelegd in het Gebiedsplan 1.0 (vóór 1 juli 2023). In dat proces zijn alle stakeholders betrokken.

Daarnaast herinner ik u er graag aan dat we in de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu van 9 maart jl. afgesproken dat Gedeputeerde Staten u aan het einde van het tweede kwartaal, voor het zomerreces, informeren over de stand van zaken en u het gebiedsplan Stikstof 0.5 toesturen.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

Contact

070 - 512.e
512.e@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum

14 juni 2022

Ons kenmerk

PZH-2022-808771026
DOS-2019-0005750

Provinciale Staten

Onderwerp

Reactie Gedeputeerde Staten op Startnotitie Nationaal
Programma Landelijk Gebied en Toekomstperspectief
Nederlandse Landbouwsector

Geachte Statenleden,

Op vrijdag 10 juni jl. hebben gedeputeerde Stolk en ik u geïnformeerd over de publicatie van de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (door de minister voor Natuur en Stikstof) en de brief inzake Toekomstperspectief Nederlandse Landbouwsector (door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).

Gedeputeerde Staten hebben vandaag gesproken over een reactie op deze brieven. Deze reactie is gepubliceerd op de [website van de Provincie Zuid-Holland](http://www.zuid-holland.nl).

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

Technische sessie startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

22 juni 2022

Programma technische sessie

1. Introductie startnotitie NPLG
2. Richtinggevende doelen stikstof
3. Perspectief agrarische ondernemers
(brief Minister van LNV)

22 juni 2022

Deel 1 - Introductie startnotitie NPLG

22 juni 2022

1. Introductie NPLG

- a. Redenen om te veranderen
- b. Coalitieakkoord in notendop
- c. NPLG in notendop
- d. Transitie
- e. Tijdpad

22 juni 2022

a. Redenen om te veranderen

Onvoldoende 'onontkoombare resultaten' op terrein internationale verplichtingen.

Het veranderen van de landbouw kan (net als geldt voor versterken natuur) eigenlijk alleen gebiedsgericht. Dit vanwege gebiedskenmerken en noodzaak om maatwerk te leveren.

Omarmen van de sturingsfilosofie van het IBO-RO:

Rijk stuurt selectief verticaal per provincie aan voorkant (welke resultaten, hoeveel budget staat daarvoor klaar)

Vervolgens provincie als gebiedsautoriteit in voortouwrol (met oa Rijk als horizontale samenwerkingspartner):

Gebiedsplan opstellen

Gebiedsplan uitvoeren

Oog voor uitvoeringskracht is nodig. De enorme verandering in het landelijk gebied zal niet vanzelf gaan.

b. Coalitieakkoord in notendop

- Investeren in balans duurzame landbouw en robuuste natuur (met aangescherpte doelstellingen voor 2030 stikstof en klimaat)
- Brede en gebiedsgerichte aanpak (rekening houdend met lokale omstandigheden); niet alleen aanpak stikstof, maar ook water-kwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit
- Nationaal Programma Landelijk Gebied pakt uitdagingen voor landbouw en natuur aan m.b.v. transitiefonds 25 miljard (tot 2035).
- Water en bodem sturend.
- Versterken van de uitvoeringskracht (regie-organisatie)
- Grondbank en landschapsgronden

C. NPLG in een notendop

- Opdrachtgevers: LNV, BZK, I&W. Afstemmen met EZK/K&E. En andere rijksonderdelen.
- Volgt IBO-RO (eerst verticaal, dan horizontaal)
- Verticale sturing op internationale verplichtingen:
 - Natuur/stikstof
 - Klimaat (landbouw en landgebruik, exclusief glastuinbouw)
 - KRW
- Oog voor iig toekomstperspectief boer en brede welvaart.
- Levert op: boekje en AMvB (ruimtelijke sturing en omgevingswaarden per provincie) in oktober.
- 'Zwaluwstaarten'/synchroniseren met andere fysiek-ruimtelijke opgaven, met name: klimaatadaptatie, woningbouw, energietransitie.
- Drumritme Wet Stikstofreductie en Natuurherstel volgen, dwz: vóór 1 juli 2023 leveren provincies gebiedsplannen op.

d. Transitie

- Transformatie van ca. 300.000-400.000 ha in de komende 10 tot 20 jaar.
- Deze transitie vorm geven vanuit samenhang en kwaliteit.
- Transitiefonds met tot 2035 cumulatief € 25 miljard
- Gaat alleen gebeuren als we hier als overheden een gezamenlijk verhaal van maken: gemeenten, waterschappen, provincies noch rijk kunnen dit alleen of individueel oplossen.

e. Tijdpad

Wanneer	Wat
Mei '22	Ruimtelijke Ordeningsbrief (<i>voortouw minister VRO</i>)
Juni'22	Startnotitie NPLG.
Medio '22	Mogelijkheden en effecten 'landschapsgrond'
Medio '22	Brief over 'Water en bodem als basis' (<i>voortouw minister I&W</i>)
Na zomer '22	Vaststellen Programma Stikstof en Natuur (consultatie start voor de zomer)
Oktober '22	Hoofdlijnen NPLG (oa na uitwerking maximale synergie tussen programma Stikstof & Natuur en NPLG)
Najaar '22	Instellingswet transitiefonds naar Tweede Kamer
Voor 1 juli '23	Gebiedsplannen provincie worden ingediend bij minister N&S
Januari '24	Transitiefonds operationeel

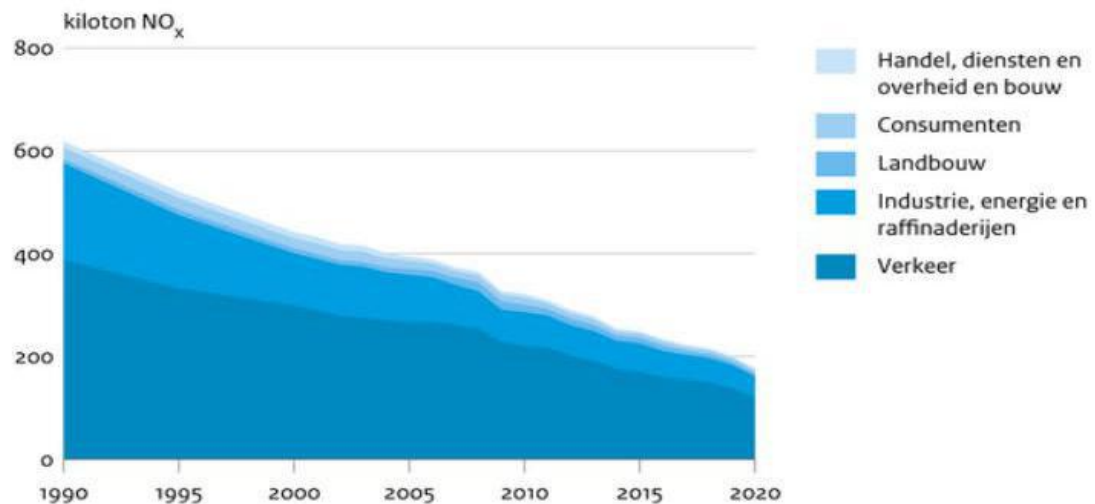
Deel 2 – Richtinggevende emissiereductiedoelen stikstof

22 juni 2022

Afname emissies NO_x en NH₃ sinds 1990

Emissie stikstofoxiden (NO_x) per sector

Samenstelling volgens EU-Directive 2016/2284 (NEC)

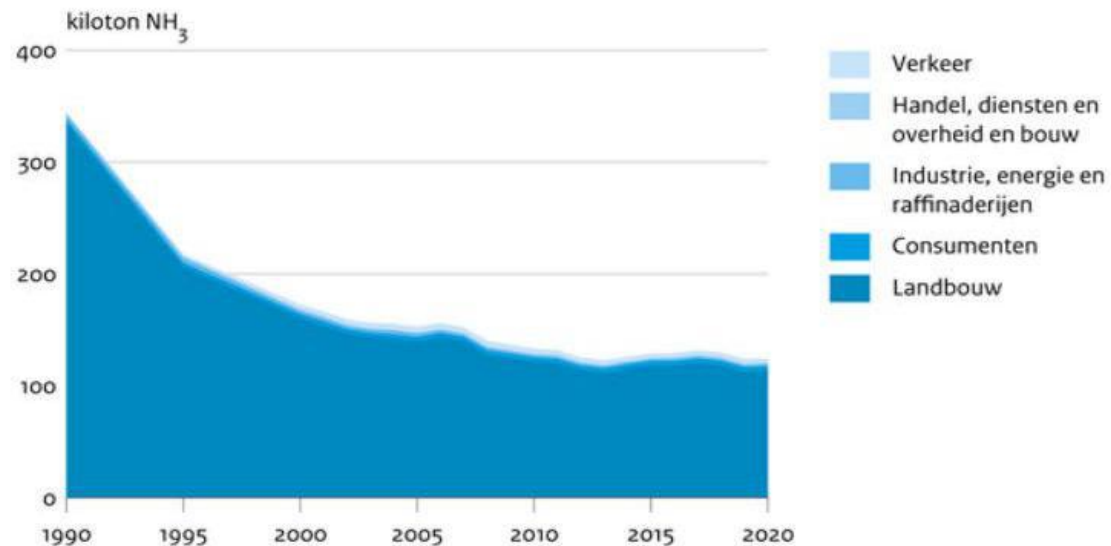

Bron: Emissieregistratie

RIVM/feb
www.clo.nl/nlo183

Emissie ammoniak (NH₃) per sector

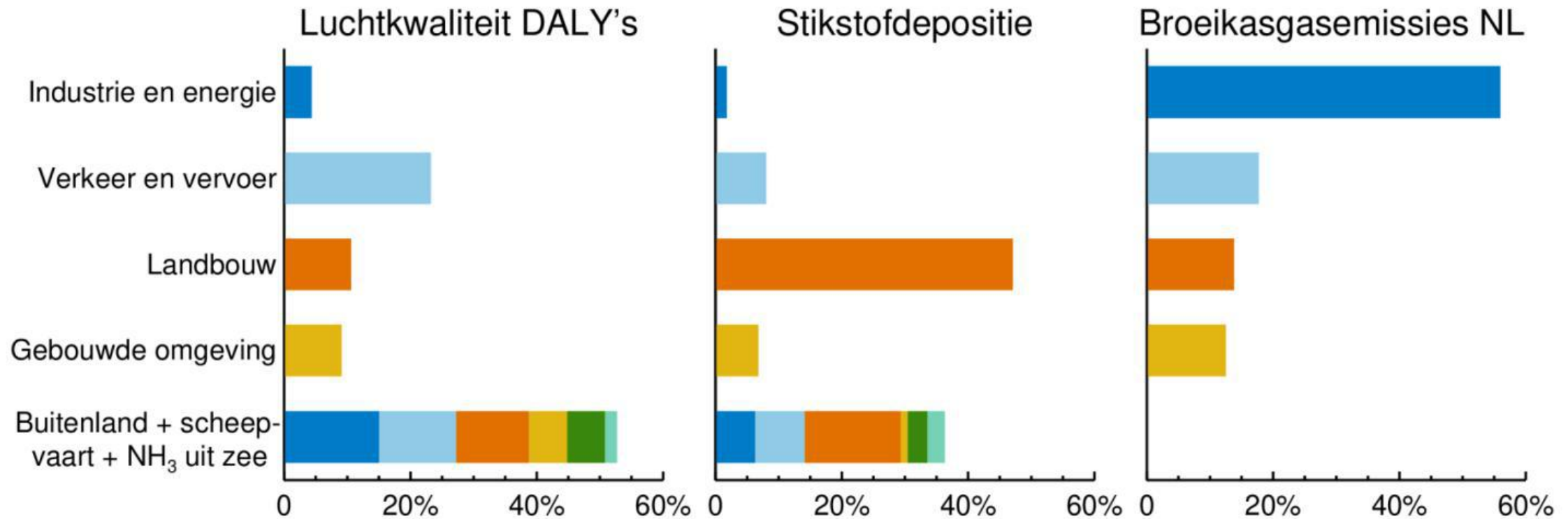
Samenstelling volgens EU-Directive 2016/2284 (NEC)

Bron: Emissieregistratie

RIVM/
www.clo.nl/nlo

Effect emissiebronnen per thema

Wat heeft het Rijk vastgesteld?

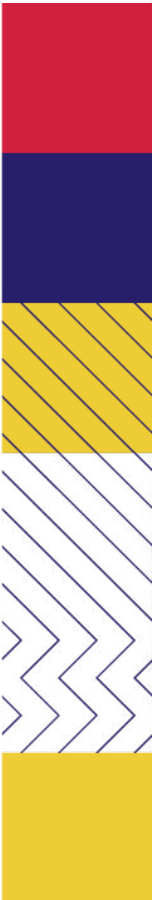
- Richtinggevende emissiereductiedoelen voor de landbouw
(handelingsperspectief voor provincies)
- Landelijk opgave: 39 kton (40%) reductie landbouwemissies bovenop het basispad van 10 kton
- Emissiereductie t.o.v. 2018
- Reductie per gebiedstype: ABCD en depositiepotentie Gelderland
- RIVM op basis van beleidsuitgangspunten doorgerekend in grid van 64 ha
(briefrapport RIVM Ruimtelijk effect zonering emissiereducties landbouw onderligger)
- KDW-t (tussendoel) en KDW doorgerekend → landelijk 74% onder de KDW in 2030

Basispad 2018 – 2030 (KEV)

Sector	Depositiedaling
Buitenland	38%
Nederland gem.	12,5%
Verkeer en vervoer	23,7%
Scheepvaart	17,1%
Landbouw	11,9%
Industrie en energie	7,8%

Emissieplafond (NEC-doel) (emissiereductie per stof)

stof	2005 → 2020	2005 → 2030
Ammoniak NH ₃	-19%	-21%
Stikstofoxiden Nox	-55%	-61%

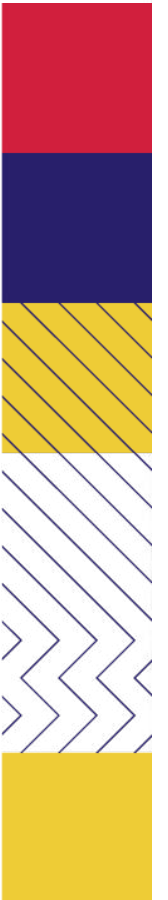

Gebiedstypen ABCD

- A: Goed geschikte landbouwgebieden
- B: transitiegebieden
- C: gebieden met beperkingen vanuit stikstof en bodemdaling
- D: natuurgebieden

Figuur 6 Zoneringskaart (ABCD) gebruikt in de tool en analyses. Bron: LNV.

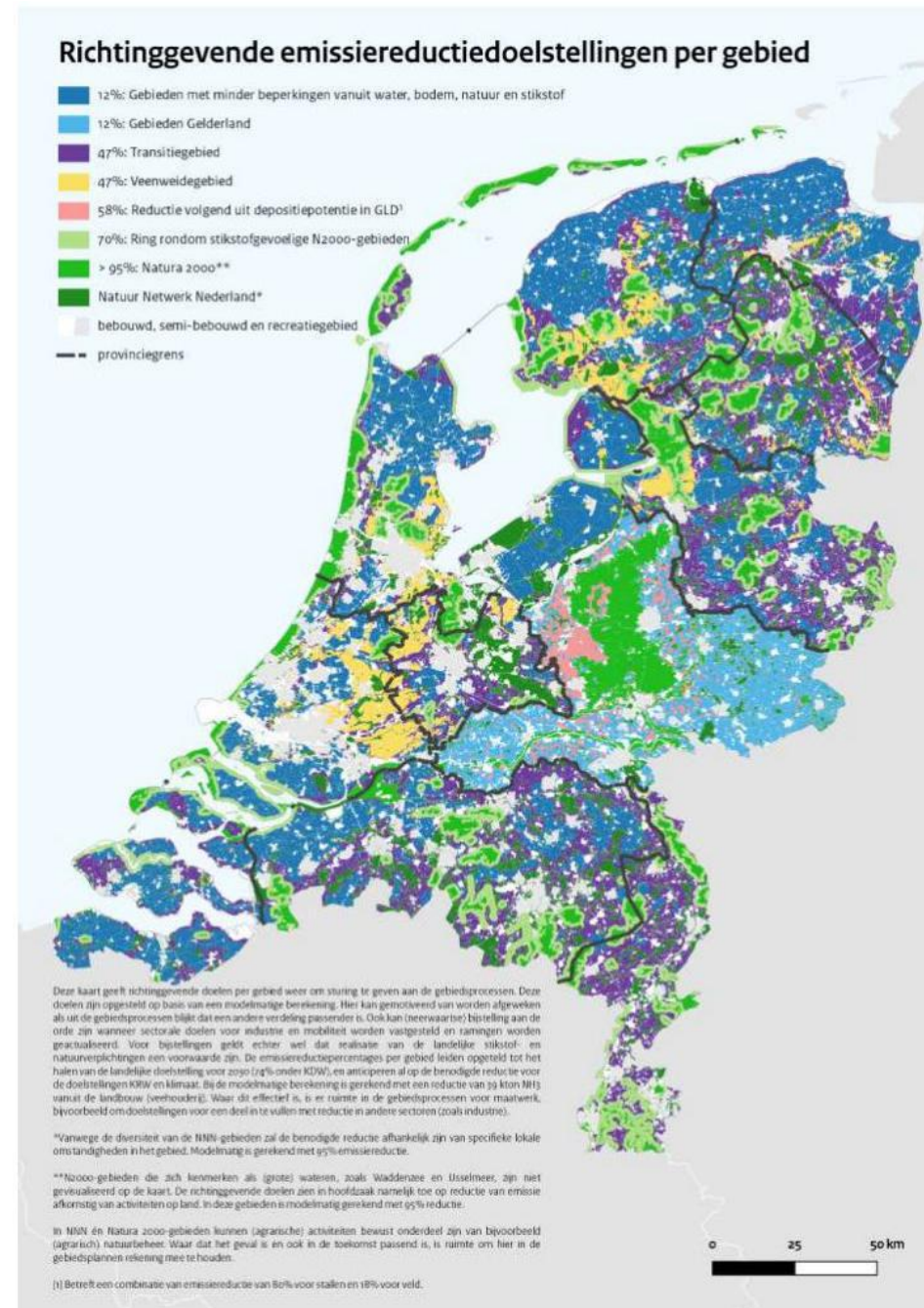

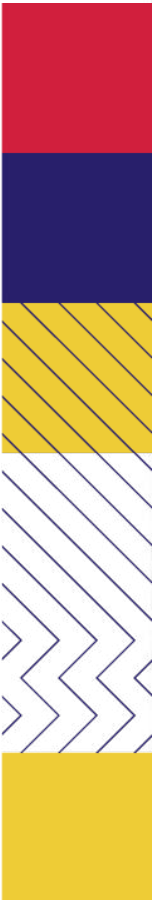
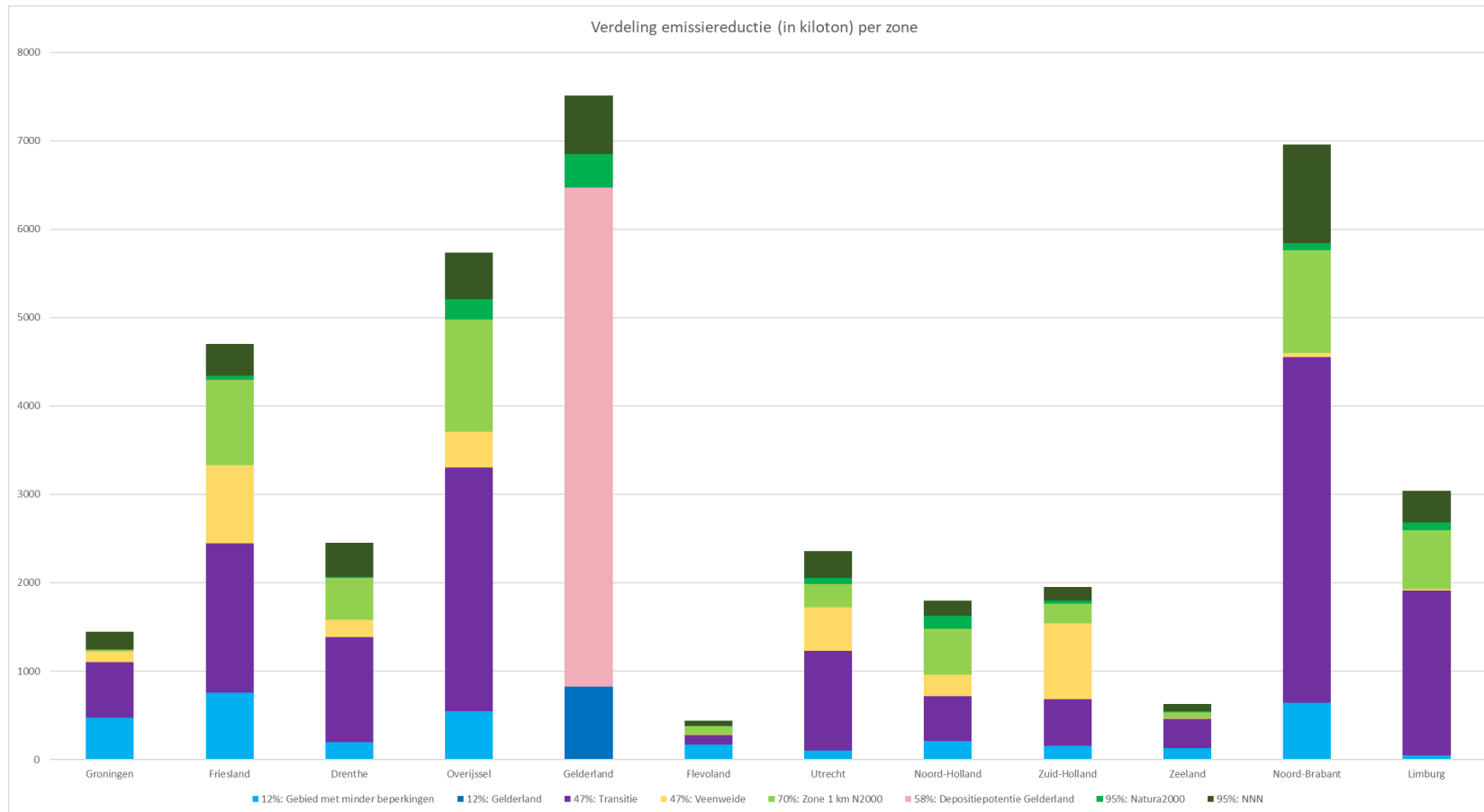
provincie
Zuid-Holland

Richtinggevend emissie- reductiedoelstelling per gebiedstype

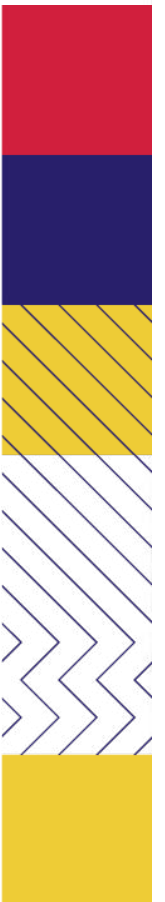
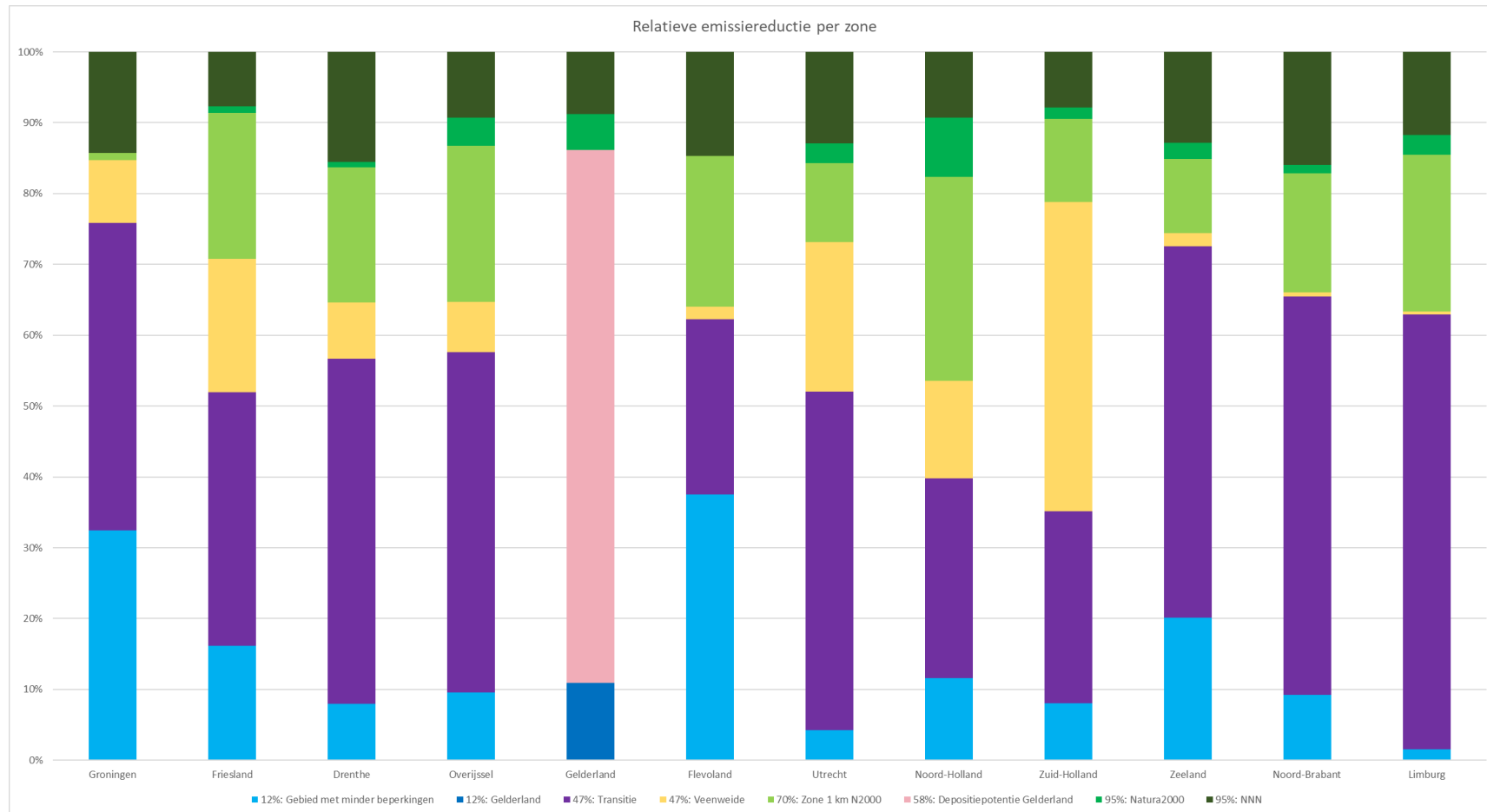
Zone	Kleur en type gebied	Reductie-opgave NH3
A	Donkerblauw	157 ton
B	Paars - transitiegebieden	528 ton
C1	Geel – veenweide	852 ton
C2	Lichtgroen – rondom N2000	229 ton
D1	Groen – Natura 2000	30 ton
D2	Donkergroen - NNN	154 ton
Totaal		1.951 ton (41%)

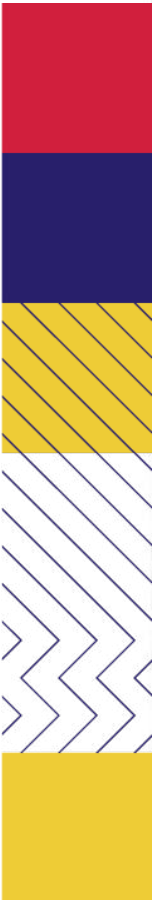
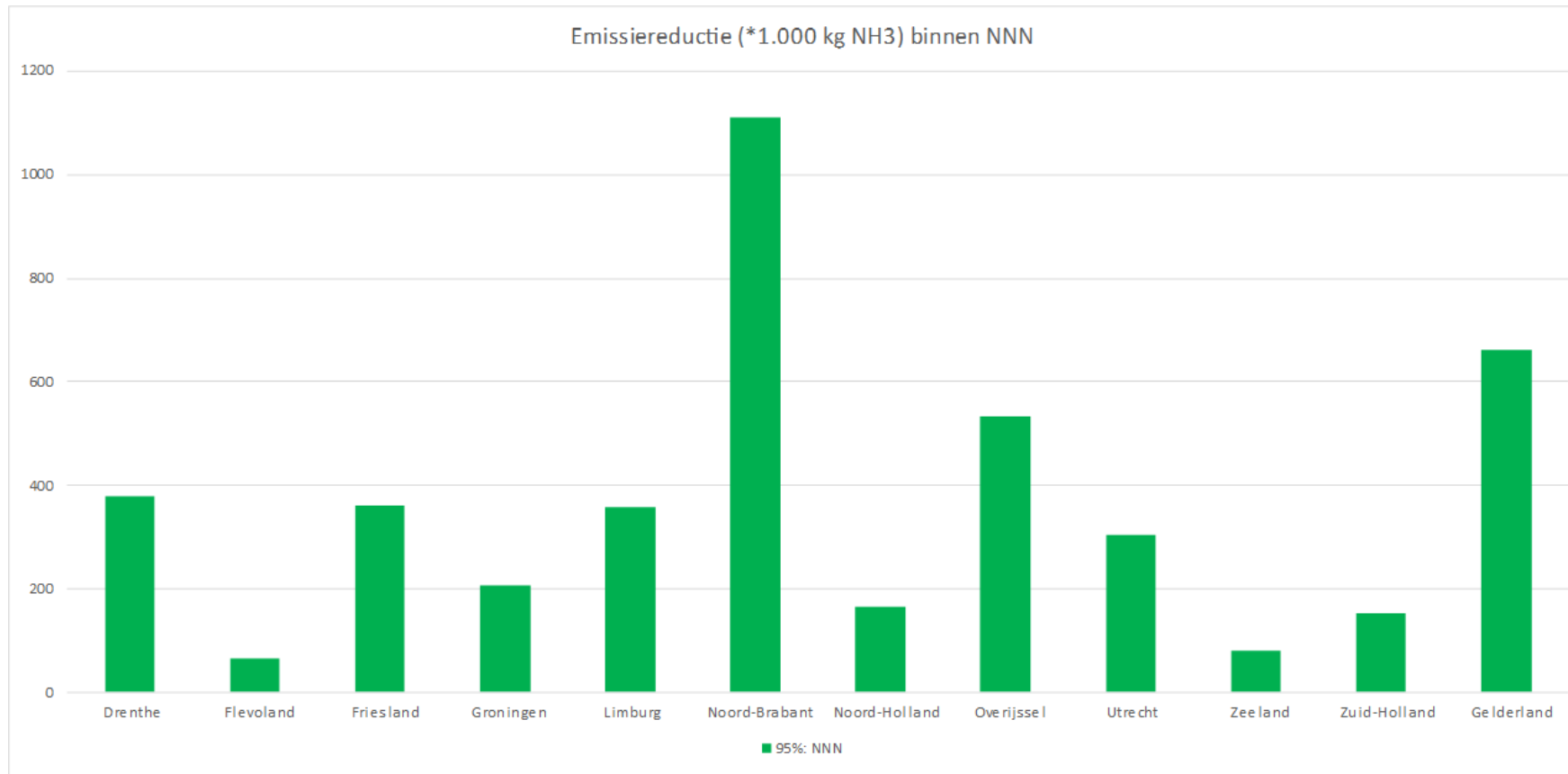
Richtinggevende doelen: emissiereducties

Richtinggevende doelen: relatieve emissiereducties per zone

Emissiereducties binnen de begrenzing NNN (rekenkundig)

Conclusies

- Landelijk 2030:
 - Basispad: 43% (2018 op 29%)
 - KDW-T: 88%
 - KDW: 81%
- Duingebieden afhankelijk van rijksbeleid
- Per gebied verschillende impact van depositiereductie overige provincies

2030	KDW-T basispad	KDW-T na reductie	KDW basispad	KDW na reductie
Westduinpark & Wapendal	82%	85%	82%	84%
Voornes Duin	82%	88%	82%	88%
Nieuwkoopse Plassen	88%	99%	47%	82%

Deel 3 – Perspectieven voor agrarische ondernemers

22 juni 2022

Kamerbrief 'Perspectieven voor agrarische ondernemers'

- Kringlooplandbouw wordt gestimuleerd.
- Richting, sturing en geld komt vanuit NPLG.
- Binnen de gebiedsgerichte aanpak is er niet voor alle agrariërs toekomst.

Inhoud brief

Toekomstperspectief

- landbouw volwaardig in gebiedsprocessen
- individuele boer hangt af van persoonlijke ambities en de omgeving

Lange termijn perspectief: doelsturing op bedrijfsniveau. (kpi's)

Ontwikkelrichtingen

Ingrijpende keuzes voor voldoende reductie milieubelasting:

Vier richtingen voor de 'blijvers' voor de ontwikkeling naar kringlooplandbouw

Landschappelijke innovatie: extensivering

Omschakelen naar nieuwe producten of diensten

Technische innovatie

Verplaatsing

Instrumenten per ontwikkelrichting

- vrijwel volledige opsomming van bestaande instrumenten: voornemen voor verder ontwikkelen
- uitwerking van dit pakket instrumenten in gebiedsprocessen ism met agrariërs, ketenpartijen, etc.

Wat volgt er nog?

- Zomer 2022: scherpe opdracht aan ketenpartijen voor concrete acties, gericht op het verbeteren van het verdienvermogen van de duurzame boer.
- September 2022: helderheid over definiëren grondgebondenheid in de rundveehouderij.
- November 2022: verdere uitwerking van kringlooplandbouw op verschillende onderdelen, waaronder KPI's op bedrijfsniveau. Ook volgt concrete borging van de positie van de boer in de gebiedsprocessen
- Eerste kwartaal 2023: aanpassingen of aanvullingen voor het vervolg, na ronde gesprekken met ondernemers, provincies en gebieden.
- Juli 2023 regionale doelstellingen natuur, water, klimaat en stikstof definitief vastgesteld in gebiedsplannen

Zorg- en aandachtspunten

- Startnotitie NPLG schetst stevige en ingrijpende opgaven. Staghouwer legt vervolgens veel bij sector zelf. Waaronder verdienmodel, wat nodig is voor innovatie en verandering op bedrijfsniveau.
- Systeem van voedsel produceren en verkopen is complex, kent vele afhankelijkheden. Er zijn vele sporen nodig voor omschakeling (kenmerk transitie), waardoor sturen op harde doelen lastiger wordt, zeker op korte termijn
- Veel focus op ene schakel in de keten, nog vaag hoe rest van de keten echt wordt veranderd
- De puzzel moet gelegd worden door provincies maar er ontbreken nog een aantal cruciale stukjes. Tijdspaden verschillen, wat moet nu en wat kan nu onderdeel van gesprek.
- De brief bestaat voornamelijk uit voornemens om bestaand instrumentarium verder te ontwikkelen. Dit is nog onvoldoende om de transitie versneld door te zetten.

Vragen en afsluiting

22 juni 2022

Sectortafel: toelichting richtinggevende emissiereductiedoelen

24 juni 2022

Wat heeft het Rijk vastgesteld?

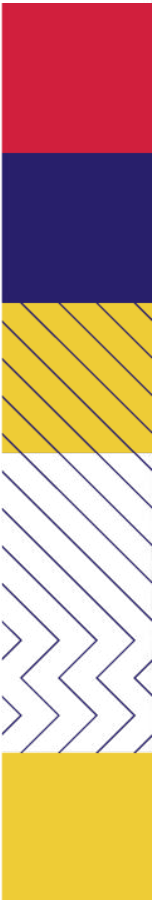
- Richtinggevende emissiereductiedoelen voor de landbouw
(handelingsperspectief voor provincies)
- Landelijk opgave: 39 kton (40%) reductie landbouwemissies bovenop het basispad van 10 kton
- Emissiereductie t.o.v. 2018
- Reductie per gebiedstype: ABCD en depositiepotentie Gelderland
- RIVM op basis van beleidsuitgangspunten doorgerekend in grid van 64 ha
(briefrapport RIVM Ruimtelijk effect zonering emissiereducties landbouw onderligger)
- KDW-t (tussendoel) en KDW doorgerekend → landelijk 74% onder de KDW in 2030

Basispad 2018 – 2030 (KEV)

Sector	Depositiedaling
Buitenland	38%
Nederland gem.	12,5%
Verkeer en vervoer	23,7%
Scheepvaart	17,1%
Landbouw	11,9%
Industrie en energie	7,8%

Emissieplafond (NEC-doel) (emissiereductie per stof)

stof	2005 → 2020	2005 → 2030
Ammoniak NH ₃	-19%	-21%
Stikstofoxiden Nox	-55%	-61%

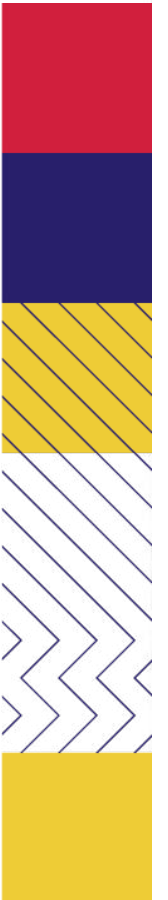

Gebiedstypen ABCD

- A: Goed geschikte landbouwgebieden
- B: transitiegebieden
- C: gebieden met beperkingen vanuit stikstof en bodemdaling
- D: natuurgebieden

Figuur 6 Zoneringskaart (ABCD) gebruikt in de tool en analyses. Bron: LNV.

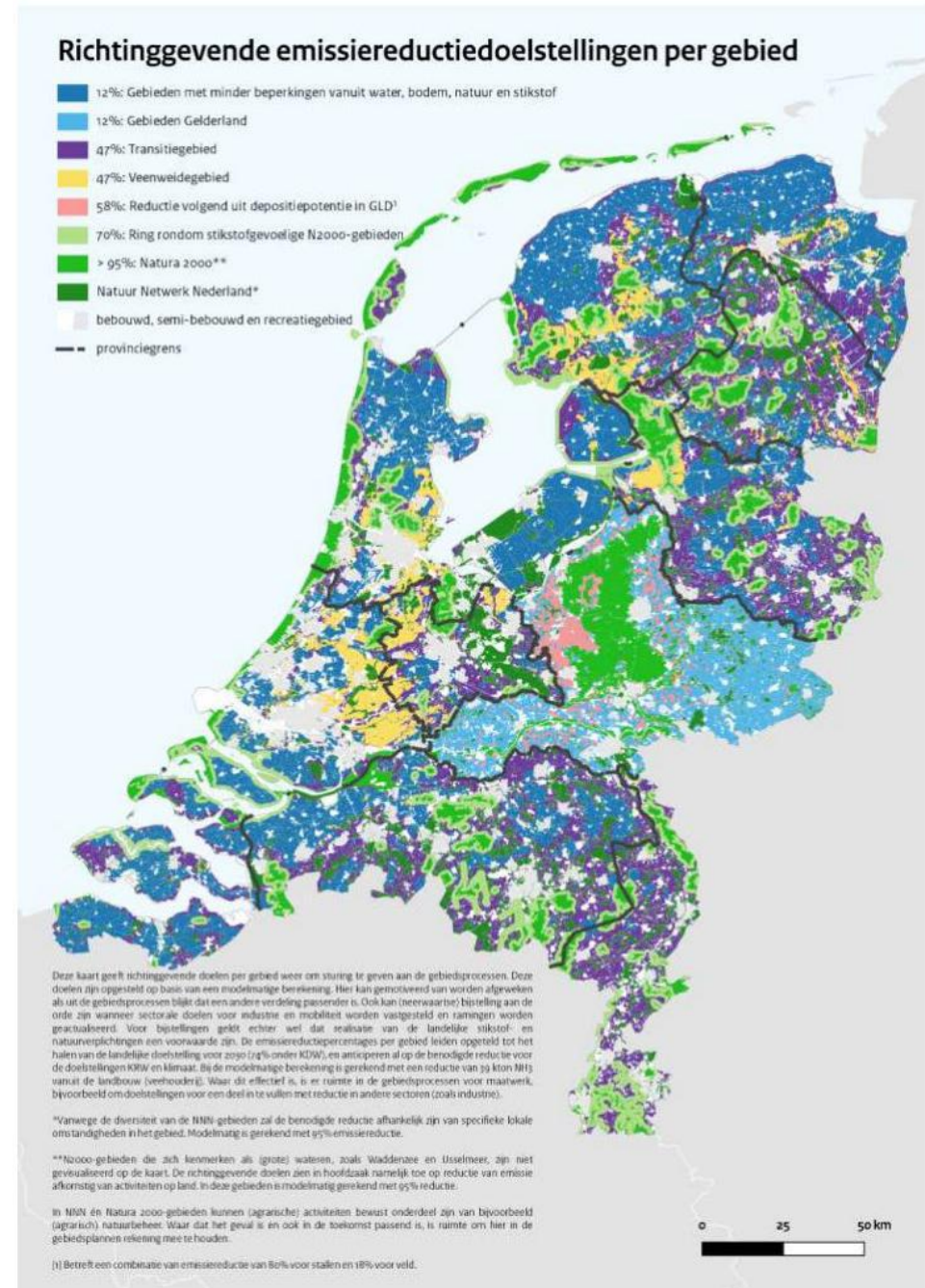

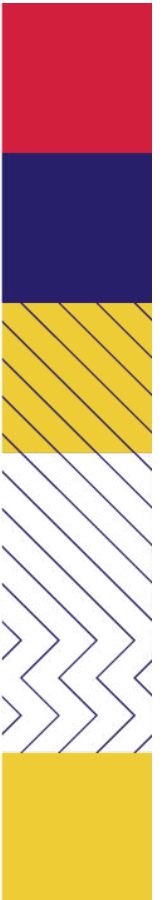
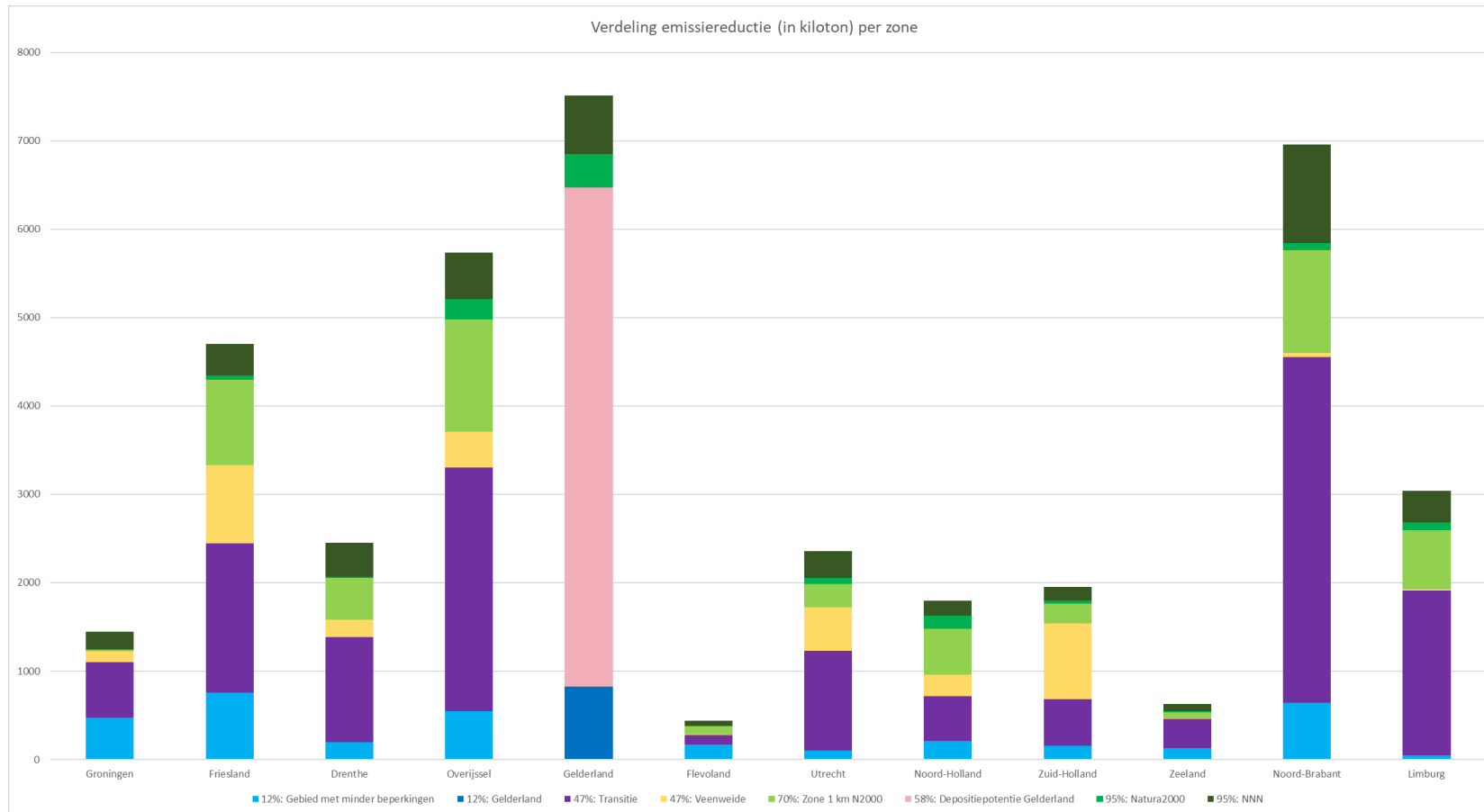
provincie
Zuid-Holland

Richtinggevend emissie- reductiedoelstelling per gebiedstype

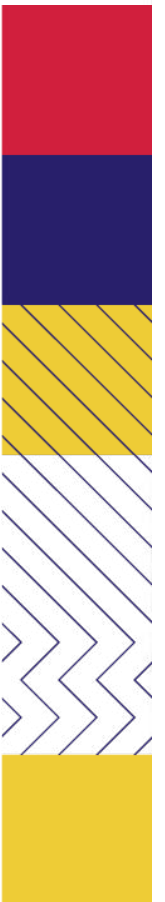
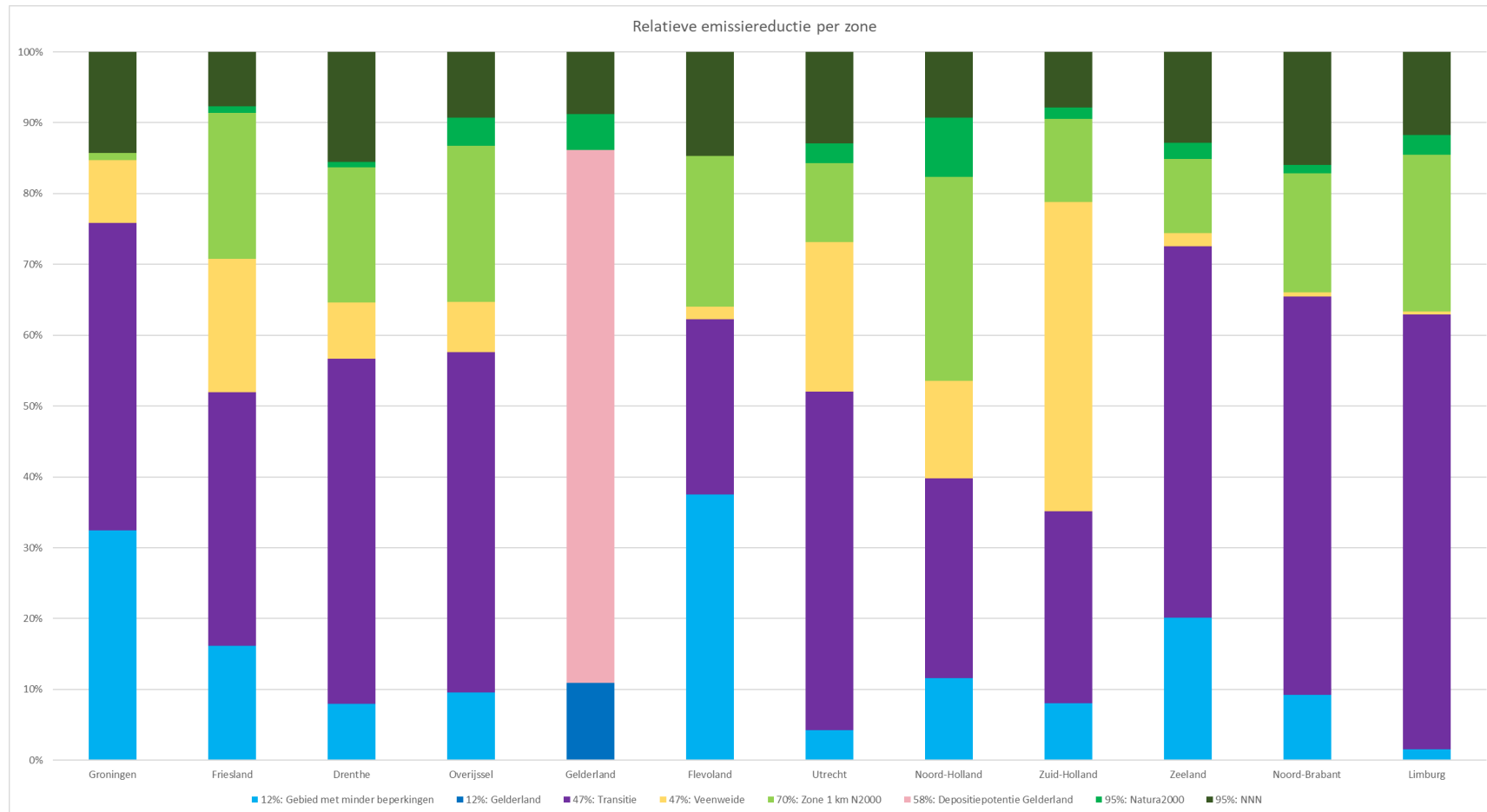
Zone	Kleur en type gebied	Reductie-opgave NH3
A	Donkerblauw	157 ton
B	Paars - transitiegebieden	528 ton
C1	Geel – veenweide	852 ton
C2	Lichtgroen – rondom N2000	229 ton
D1	Groen – Natura 2000	30 ton
D2	Donkergroen - NNN	154 ton
Totaal		1.951 ton (41%)

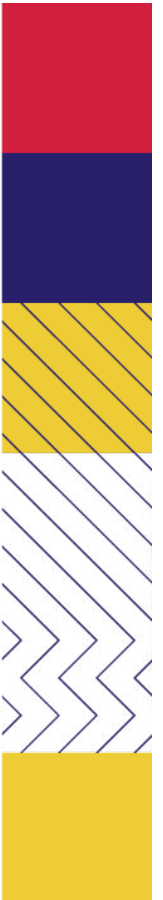
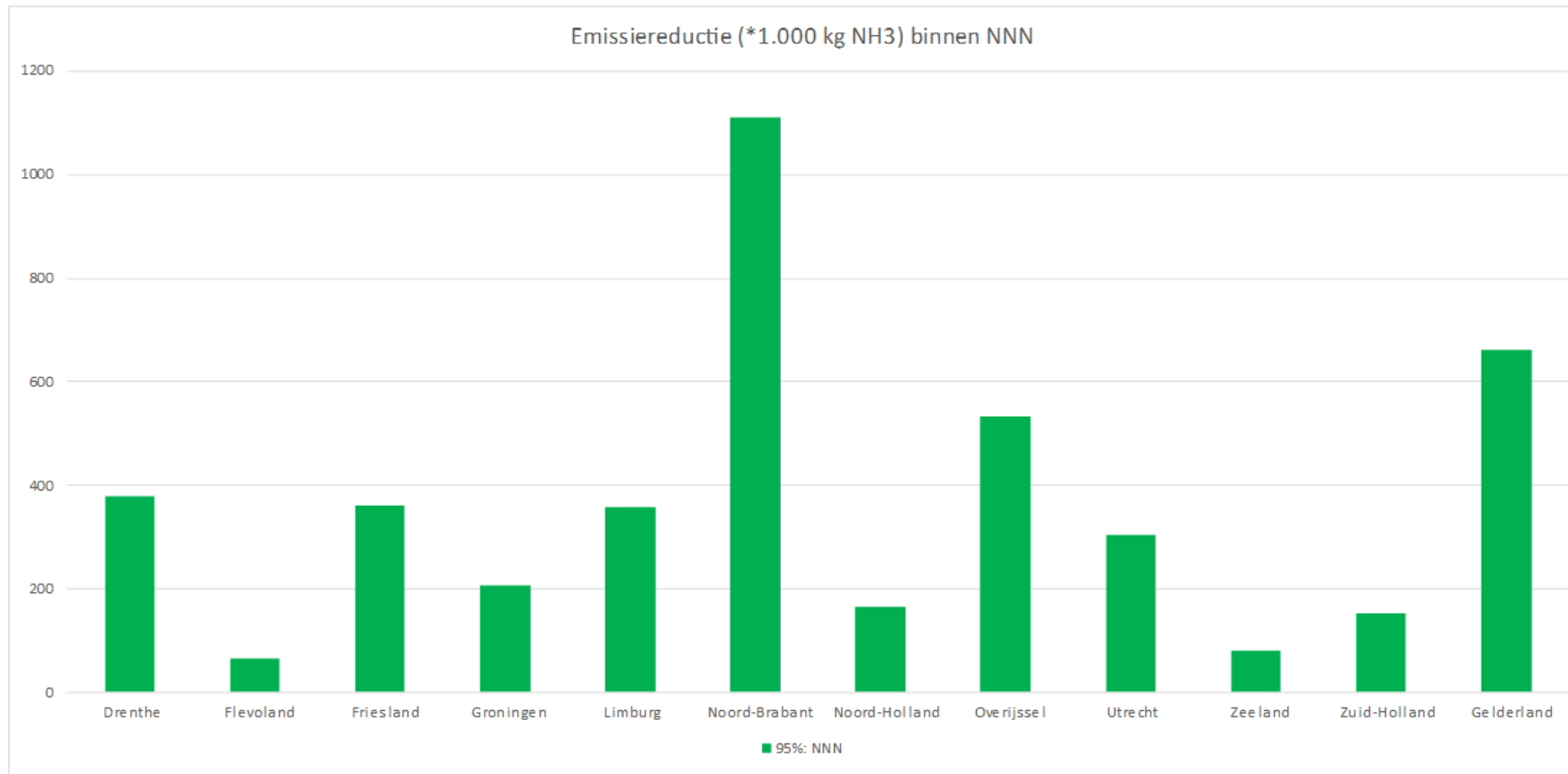
Richtinggevende doelen: emissiereducties

Richtinggevende doelen: relatieve emissiereducties per zone

Emissiereducties binnen de begrenzing NNN (rekenkundig)

Conclusies

- Landelijk 2030:
 - Basispad: 43% (2018 op 29%)
 - KDW-T: 88%
 - KDW: 81%
- Duingebieden afhankelijk van rijksbeleid
- Per gebied verschillende impact van depositiereductie overige provincies

2030	KDW-T basispad	KDW-T na reductie	KDW basispad	KDW na reductie
Westduinpark & Wapendal	82%	85%	82%	84%
Voornes Duin	82%	88%	82%	88%
Nieuwkoopse Plassen	88%	99%	47%	82%

Vragen en afsluiting

24 juni 2022

**Volgende deel: sheets niet
presenteren maar waar nodig achter
de hand voor vragen**

24 juni 2022

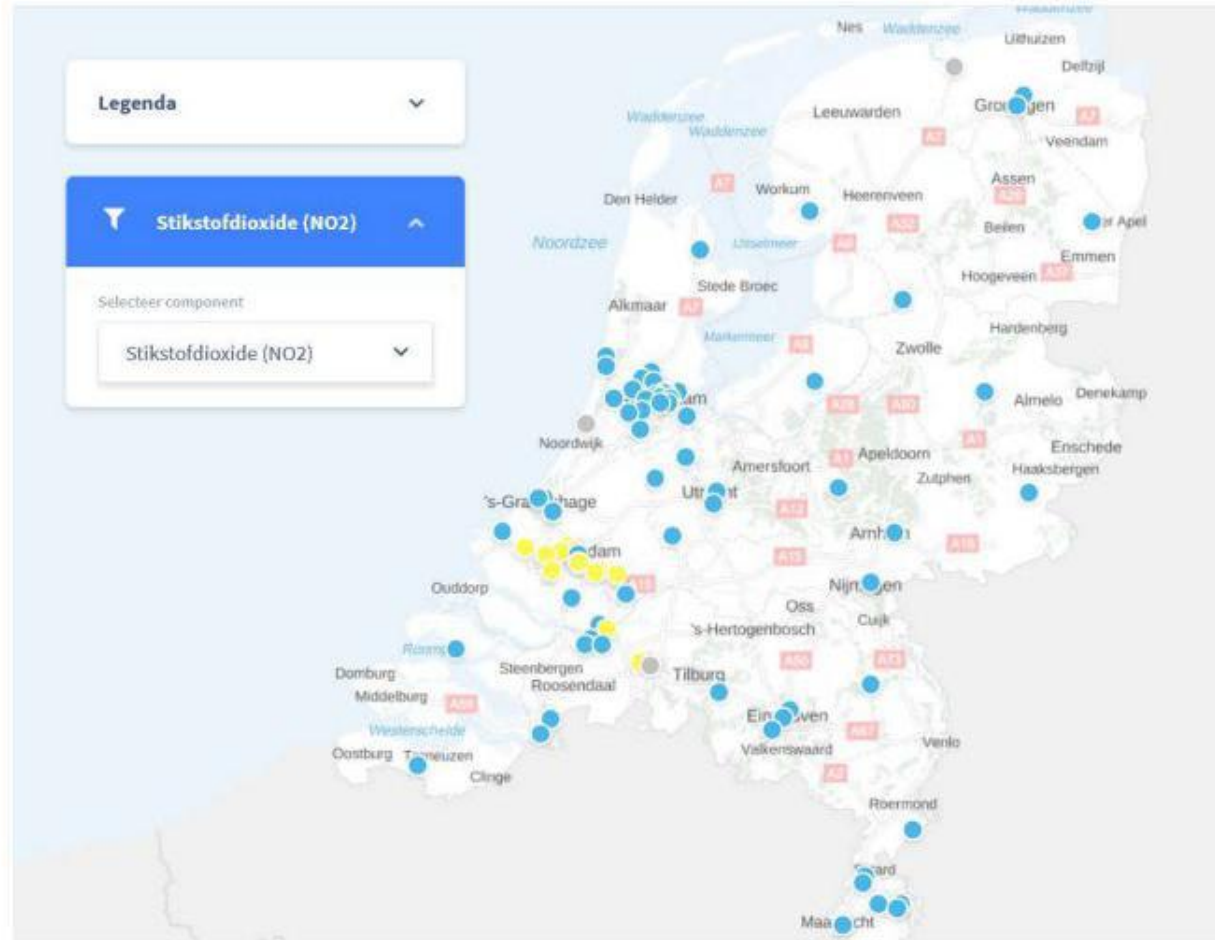
(stikstofgevoelige)
Natura 2000 gebieden
in Zuid-Holland

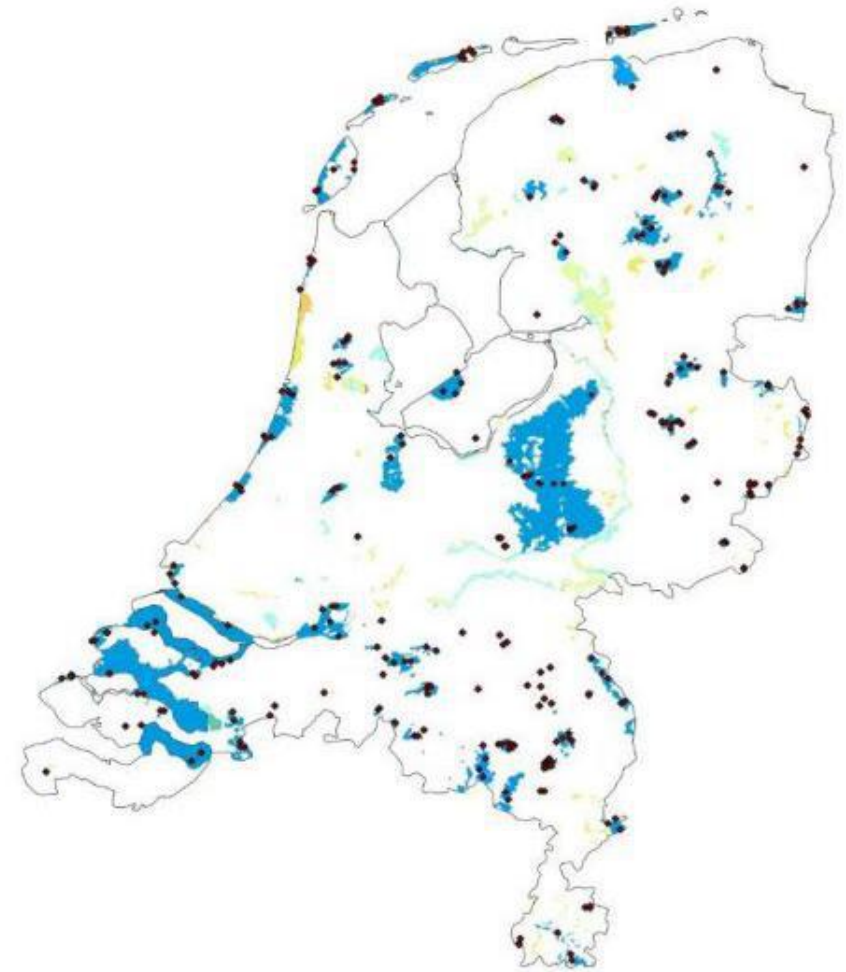

Meetnetten

Landelijk meetnet luchtkwaliteit (hier NOx)

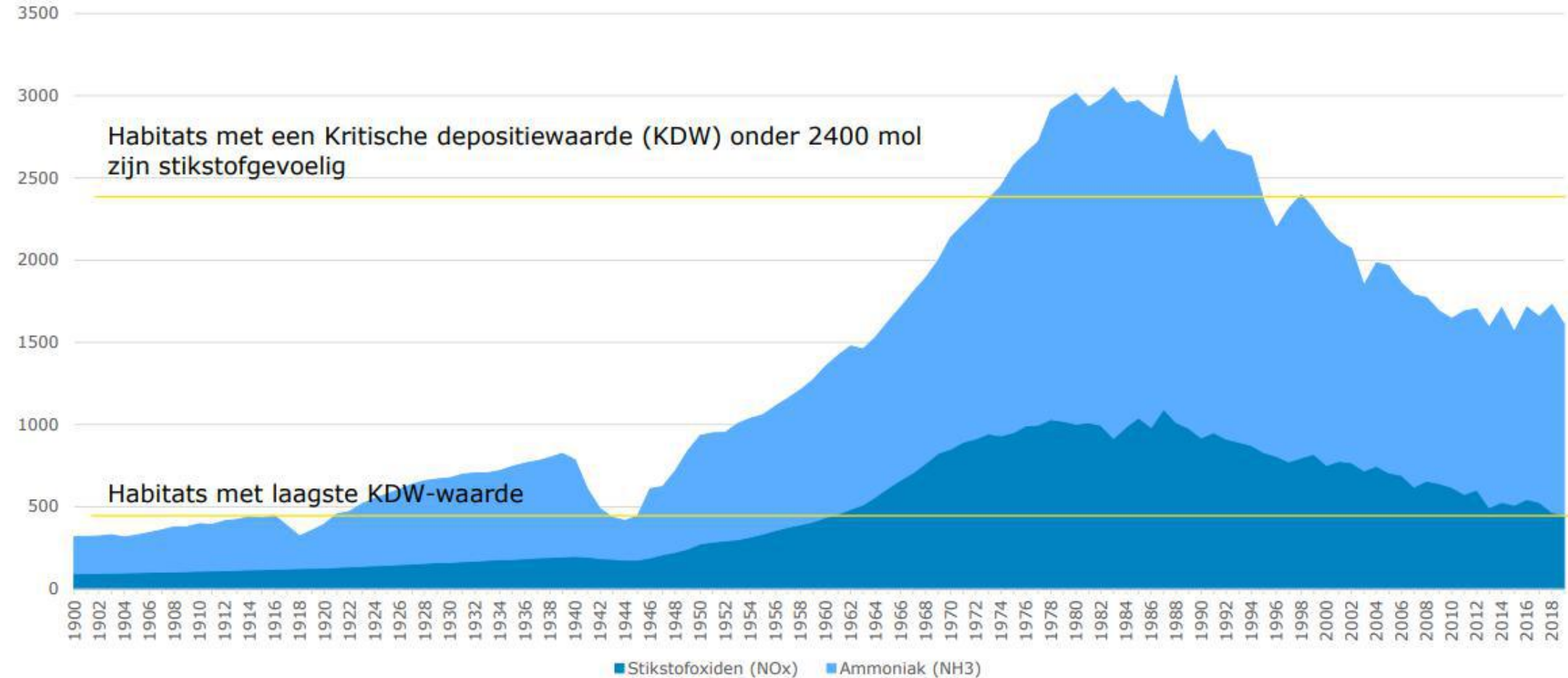
Meetnet ammoniak in natuurgebieden

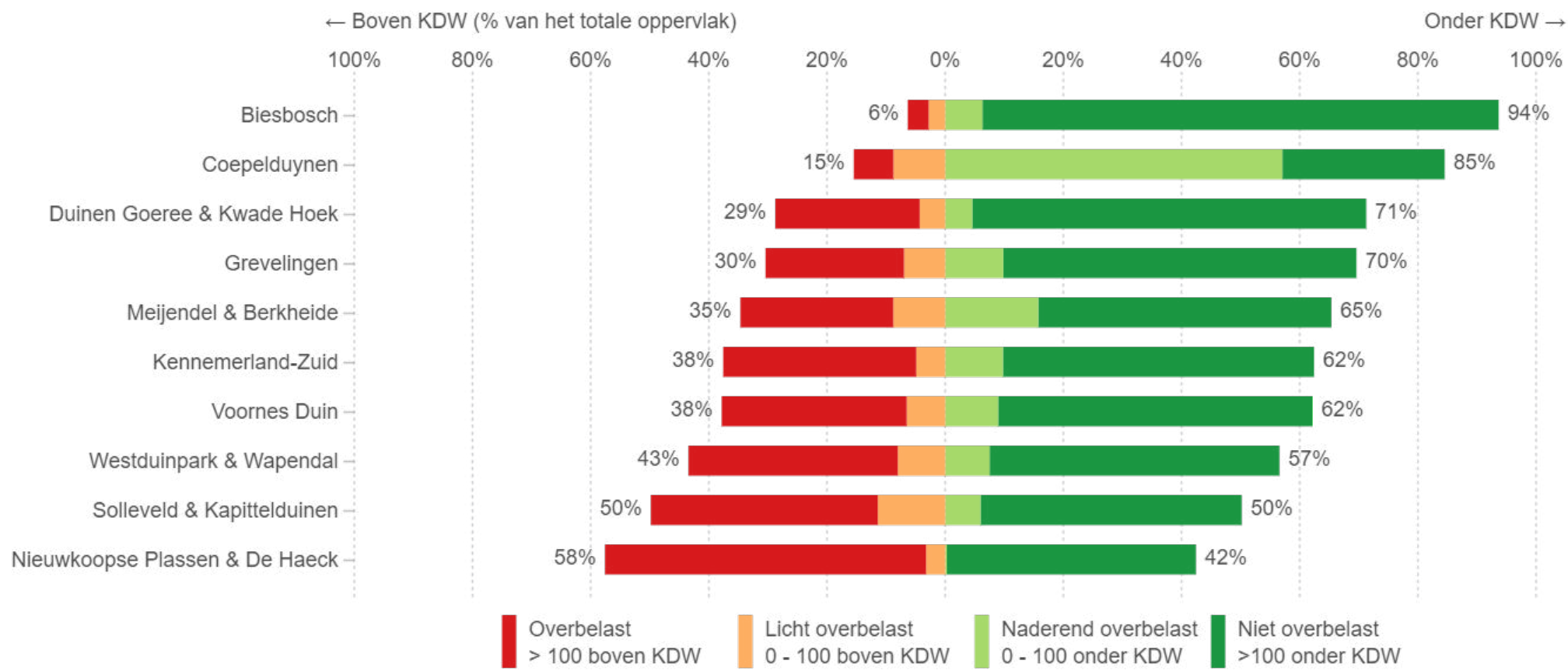
Stikstofdepositie 1900-2019

Stikstofdepositie in mol N/ha/jr

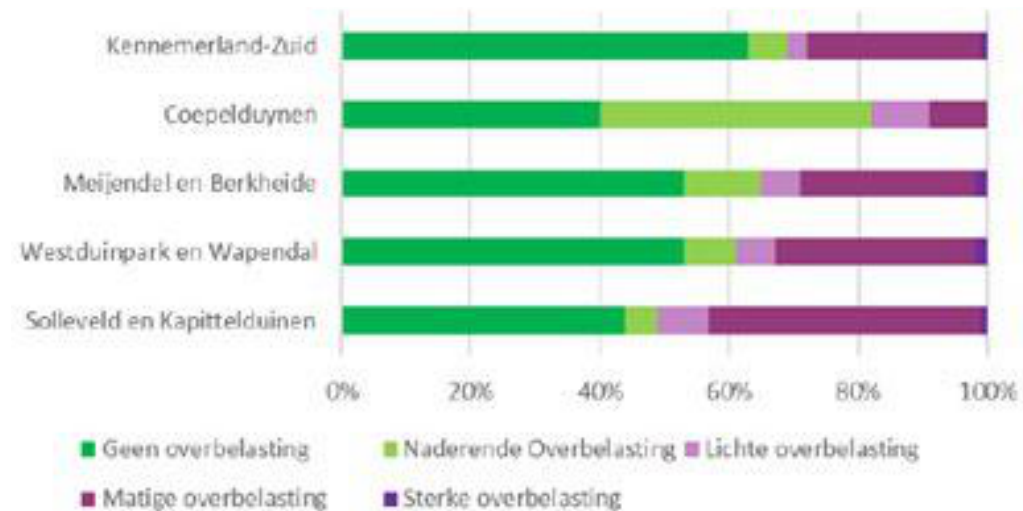
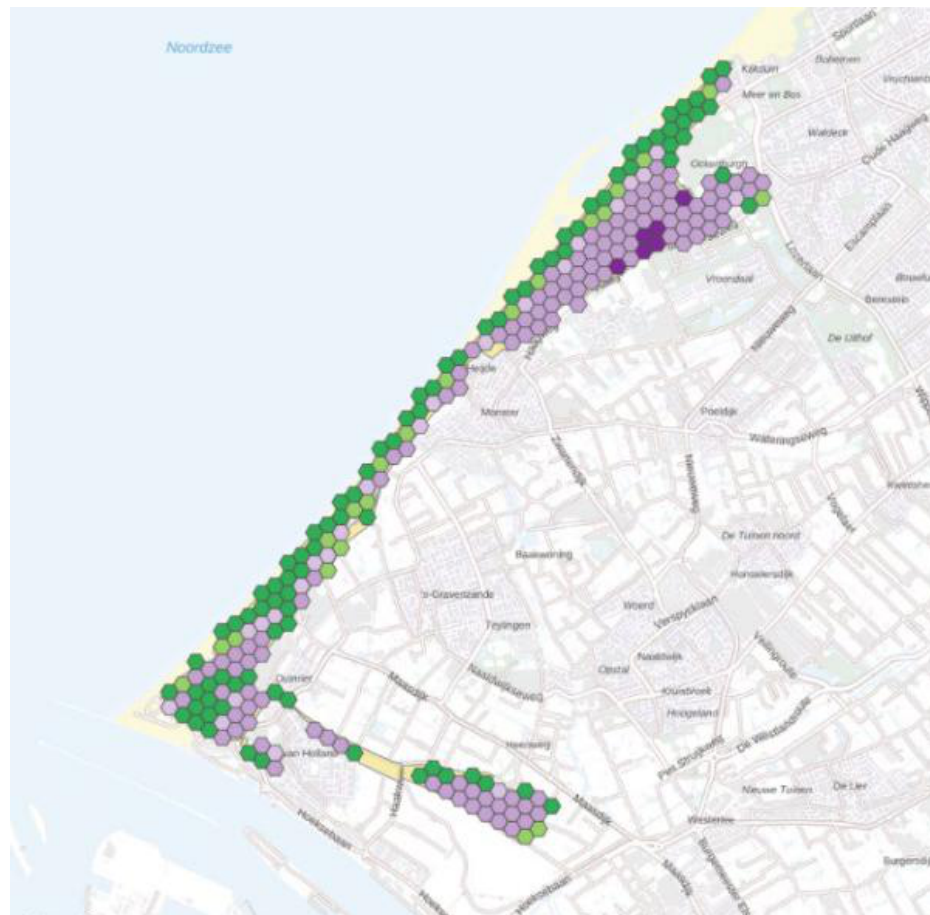

Stikstof (over)belasting per N2000-gebied (2021)

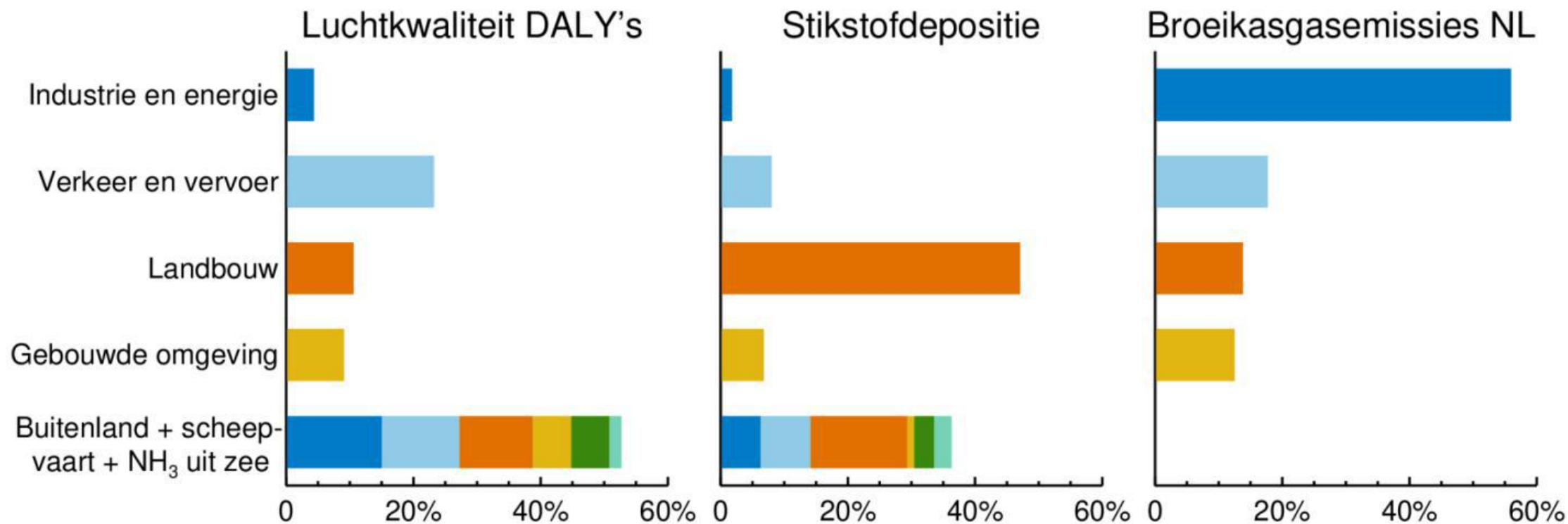

provincie
Zuid-Holland

- Geen overbelasting (>70 mol onder KDW)
- Naderende overbelasting KDW (<=70 mol onder KDW)
- Lichte overbelasting KDW (<=70 mol boven KDW)
- Matige overbelasting KDW (>70 mol boven KDW maar <2x KDW)
- Sterke overbelasting (>=2x KDW)

Effect emissiebronnen per thema

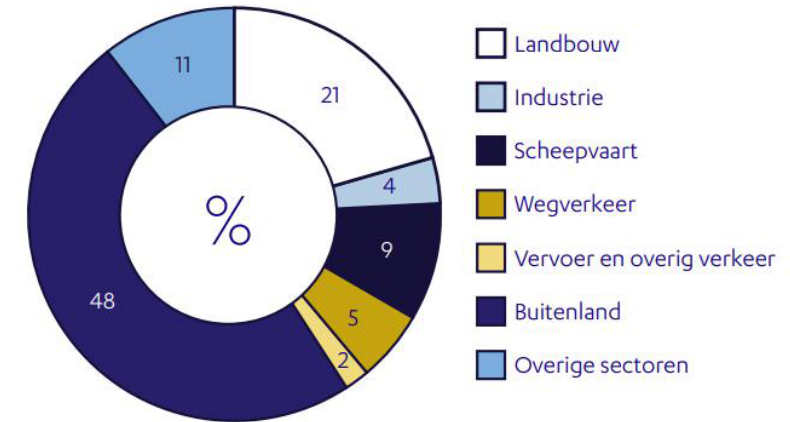
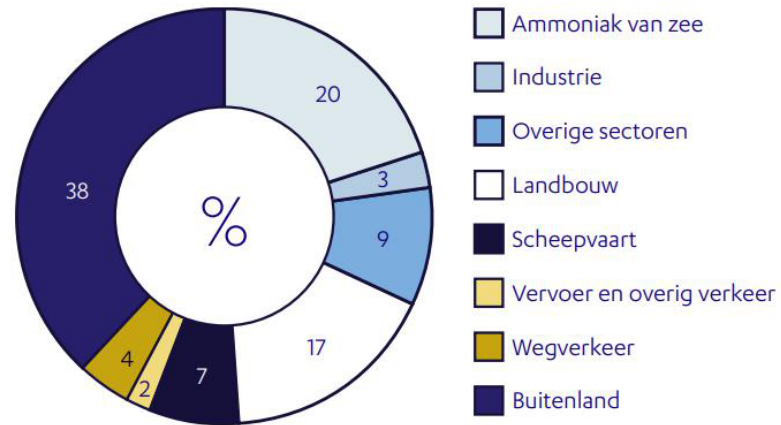

AERIUS

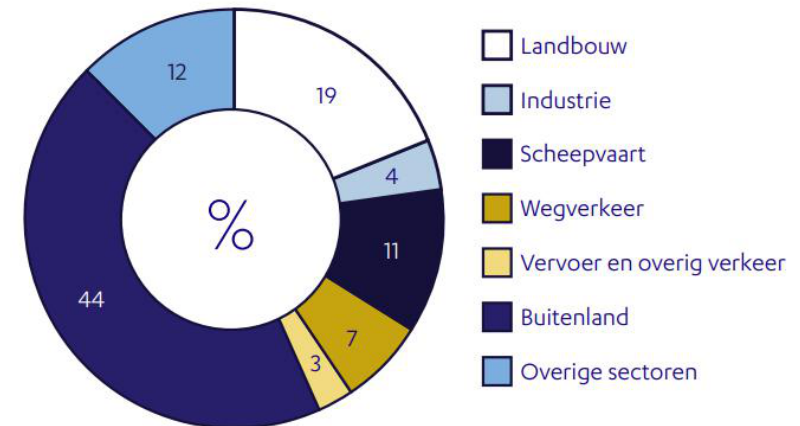
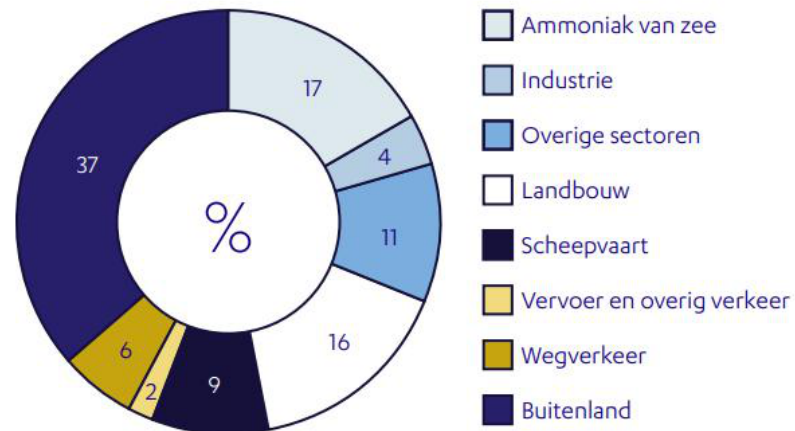
2018

2019

Voornes Duin

Solleveld & Kapittelduinen

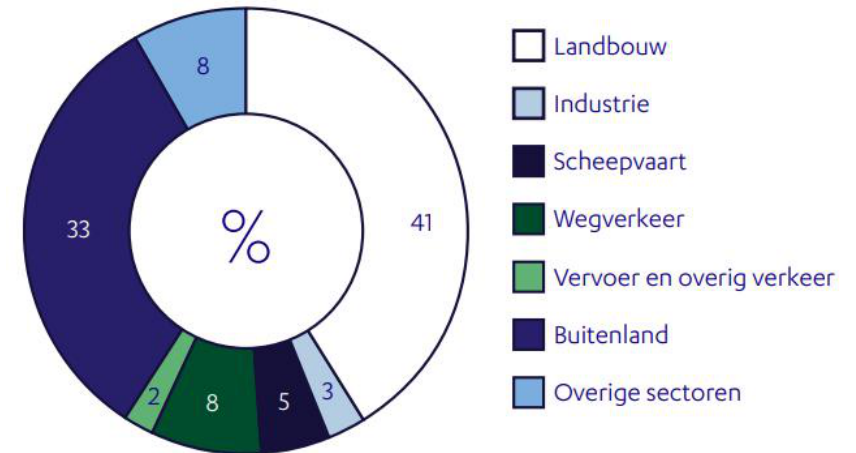
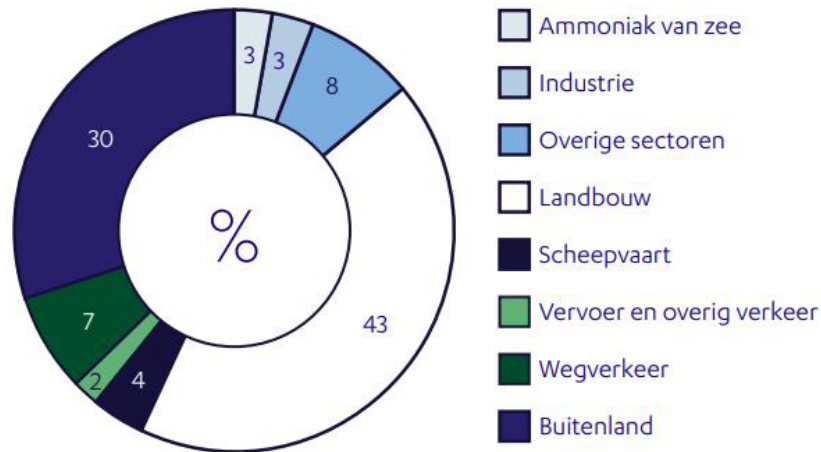
provincie
Zuid-Holland

AERIUS

2018

2019

Nieuwkoop

BUITENLAND BIJDAGEN NO_y EN NH_x

Gemiddelde berekende totale depositie:

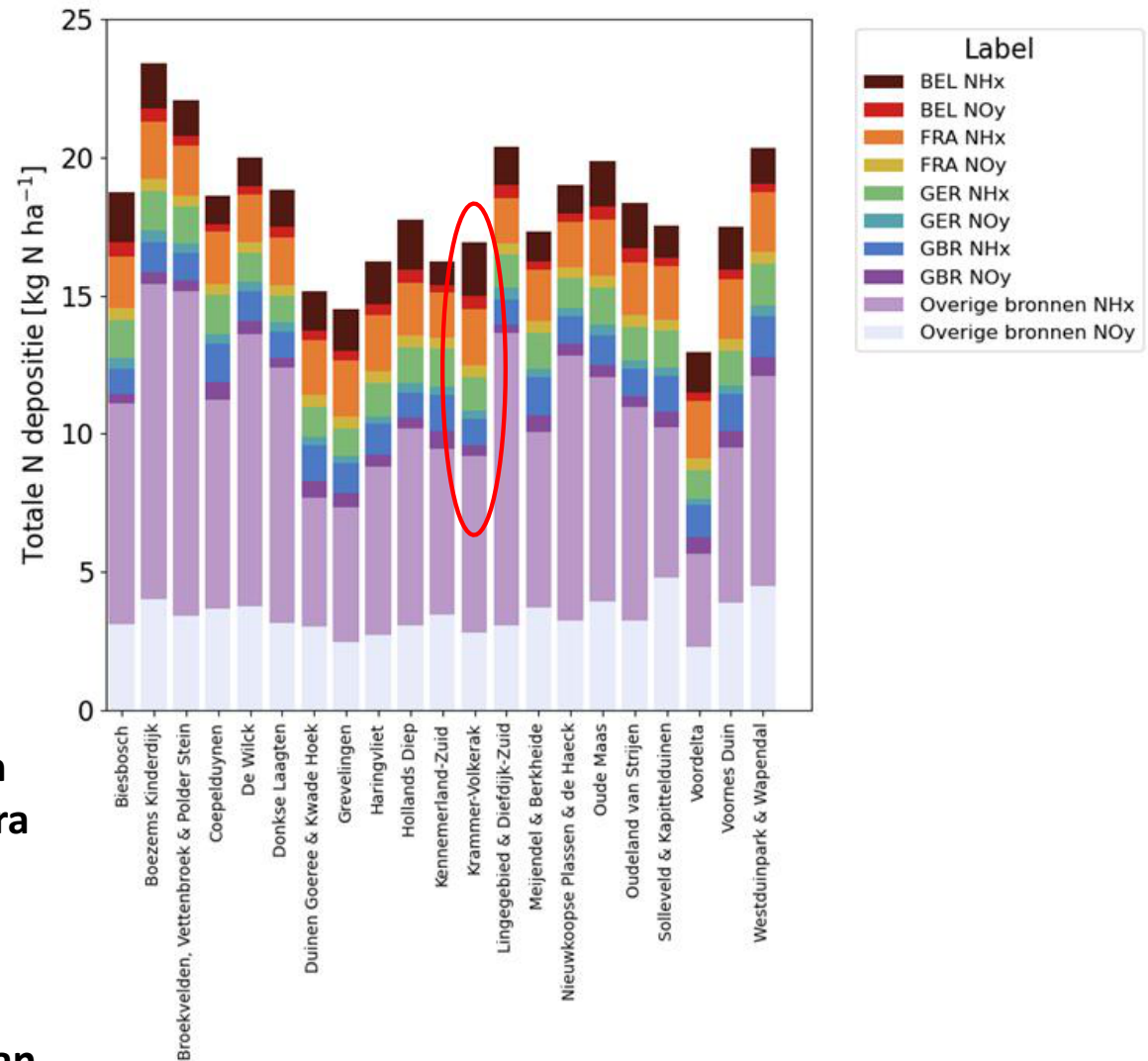
- ~ 5 kg N ha⁻¹ jaar⁻¹ (NO_y)
- ~13 kg N ha⁻¹ jaar⁻¹ (NH_x)

Landen-bijdragen:

- NH_x bijdrage uit buitenland groter dan NO_y
- **Frankrijk > Groot-Brittannië, België > Duitsland**

Buitenlandse industriegebieden leveren slechts een beperkte bijdrage aan de stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden in Zuid-Holland

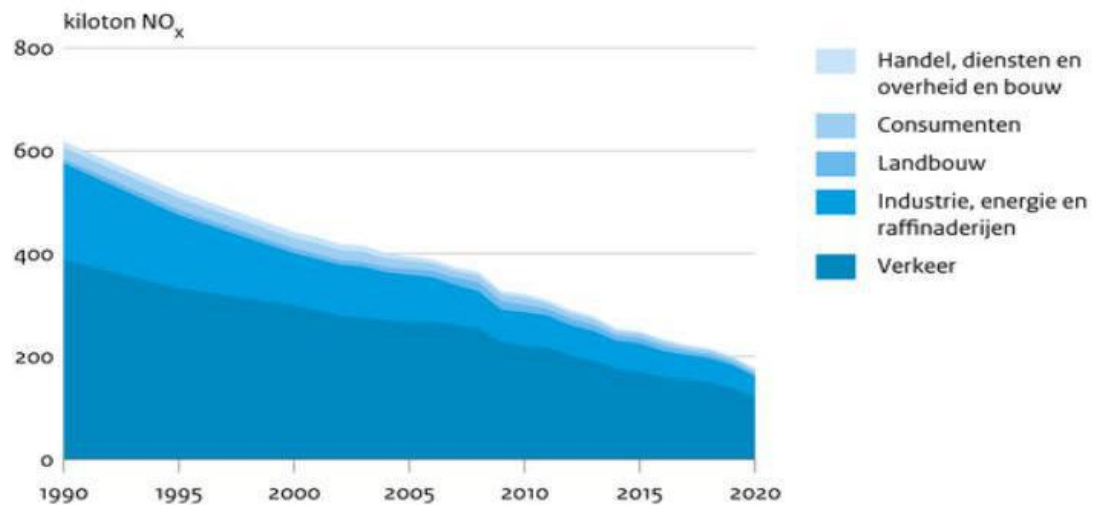
Reductiemaatregelen in andere sectoren in het buitenland (met name voor NH₃) zijn effectiever dan maatregelen in de buitenlandse industrie

Afname emissies NO_x en NH₃ sinds 1990

Emissie stikstofoxiden (NO_x) per sector

Samenstelling volgens EU-Directive 2016/2284 (NEC)

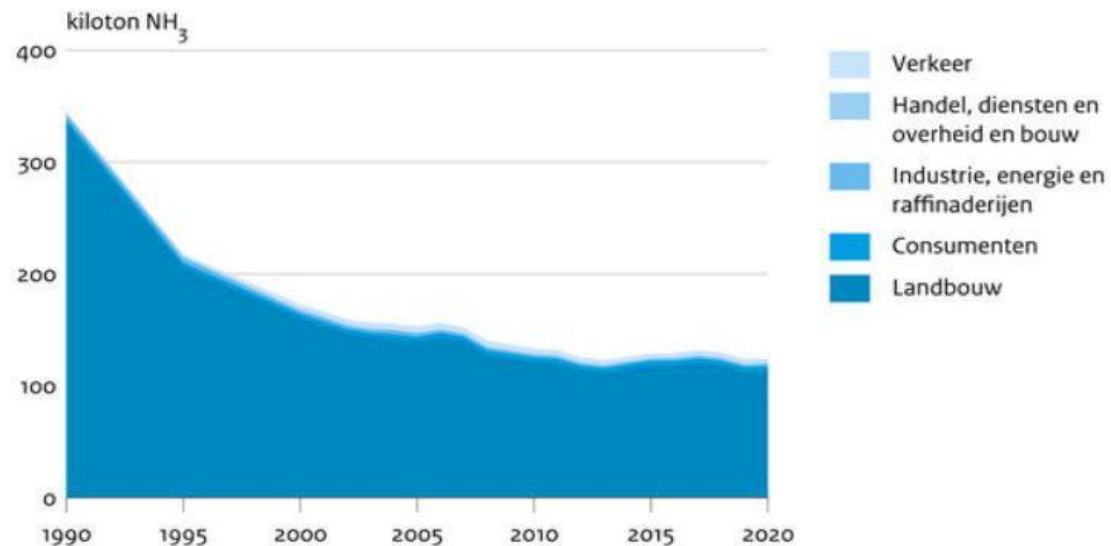

Bron: Emissieregistratie

RIVM/feb
www.clo.nl/nlo183

Emissie ammoniak (NH₃) per sector

Samenstelling volgens EU-Directive 2016/2284 (NEC)

Bron: Emissieregistratie

RIVM/
www.clo.nl/nlo

Prognose depositie buitenland en de meetcorrectie

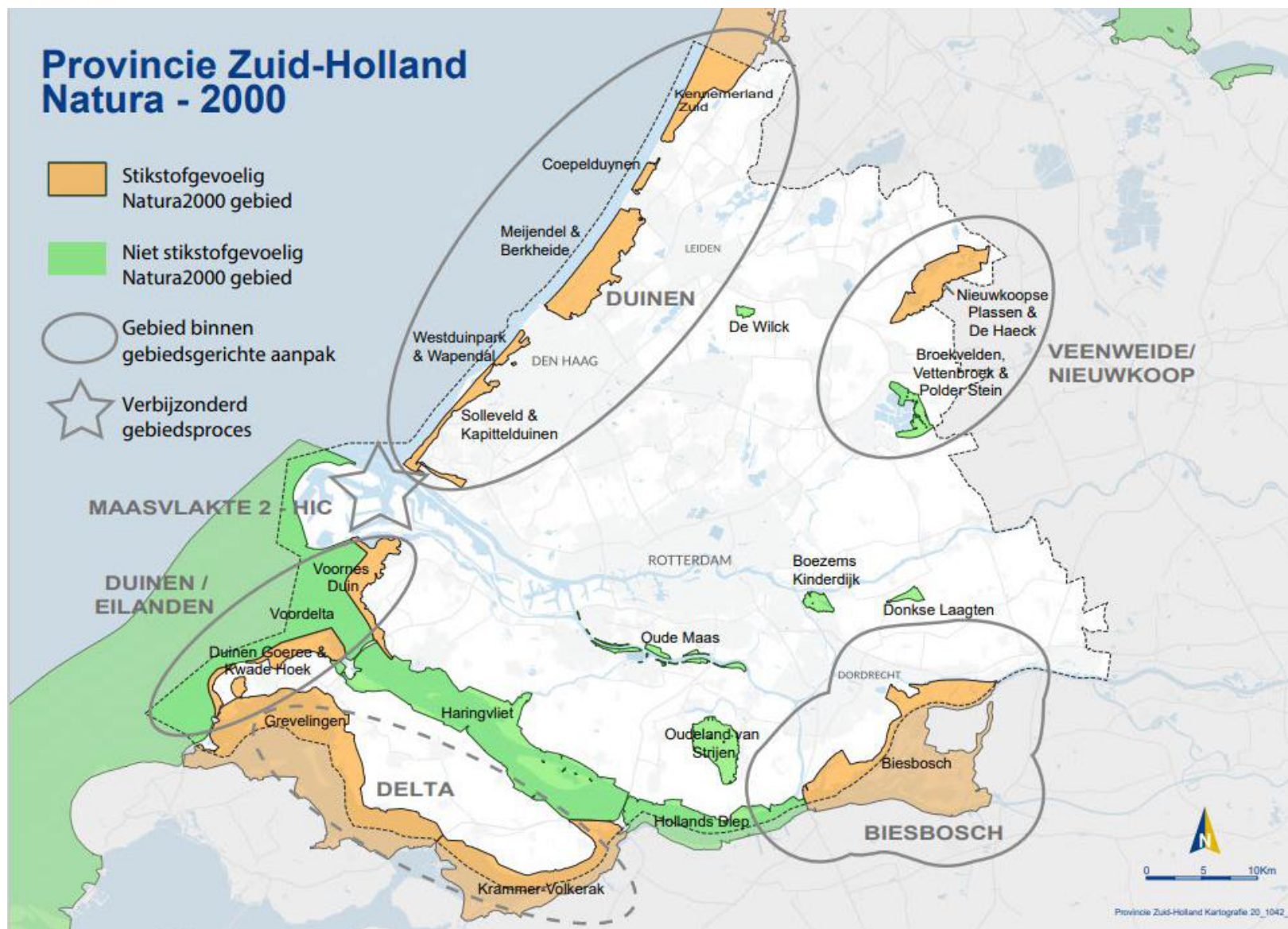
<u>Natuurgebied</u>		<u>Depositie buitenland</u>		<u>Meetcorrectie</u>
<i>nr</i>	<i>naam</i>	<i>2018</i>	<i>2030</i>	<i>2018</i>
112	Biesbosch	465	299	43
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	372	225	-34
99	Solleveld & Kapittelduinen	452	277	276
100	Voornes Duin	566	348	433
88	Kennemerland-Zuid	422	256	165
115	Grevelingen	504	307	420
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	453	283	295
98	Westduinpark & Wapendal	449	275	294
97	Meijendel & Berkheide	443	268	209
96	Coepelduynen	388	235	190
--	Gemiddelde (Totaal)	440	274	

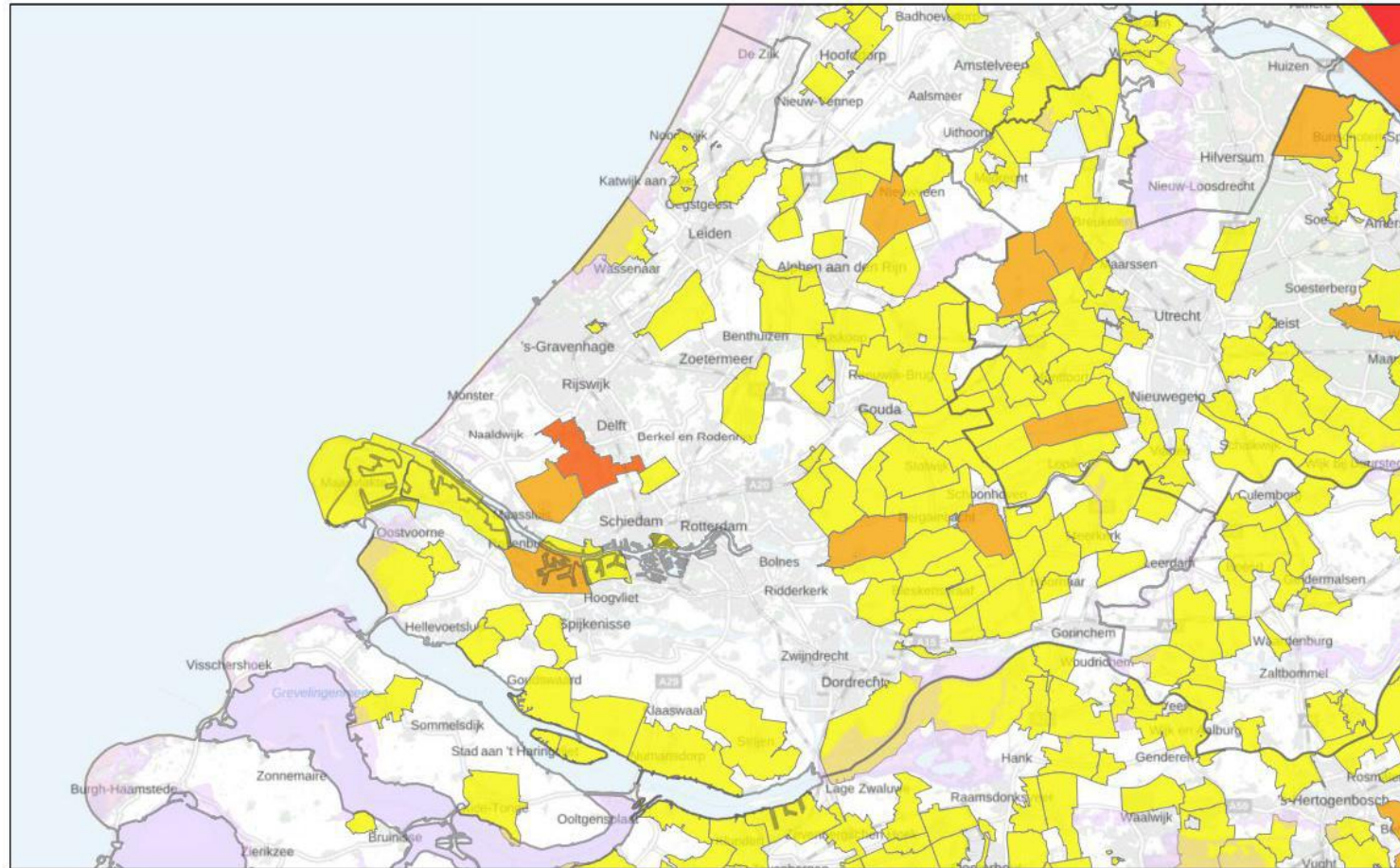
provincie
Zuid-Holland

Provincie Zuid-Holland Natura - 2000

- Stikstofgevoelig
Natura2000 gebied
- Niet stikstofgevoelig
Natura2000 gebied
- Gebied binnen
gebiedsgerichte aanpak
- Verbijzonderd
gebiedsproces

Ruimtelijke spreiding PAS melders in Zuid-Holland

Conclusie:
PAS melders: provinciebrede
aanpak (géén verbijzonderde
relatie met gebiedsprocessen in
Zuid-Holland)

Zuid-Holland

Vragen en antwoorden technische sessie stikstof – Statenlid Kastelein

A Er worden verschillende kortingspercentages genoemd, wat is de onderbouwing daarvan?

De kenmerken van het water- en bodemsysteem zijn als onderlegger gebruikt voor de ruimtelijke verdeling van stikstofreductie. Dit komt tot uiting in de gebiedstypen waarvoor richtinggevende reductiedoelen zijn opgesteld. De percentages die het RIVM heeft doorgerekend voor de verschillende gebiedstypen zijn beleidsmatig bepaald door het Rijk. Zie tevens RIVM memo.

B De korting percentages staan in de brief, wat is de datum van waar men het doel wil berekenen? Het maak nogal wat uit of de datum bv 1990 of 2022 is.

Het betreft reductiepercentages t.o.v. 2018.

C Met welk doel is het NNN netwerk opgenomen in de kaart?

De kenmerken van het water- en bodemsysteem zijn als onderlegger gebruikt voor de ruimtelijke verdeling van stikstofreductie. Dit komt tot uiting in de gebiedstypen waarvoor richtinggevende reductiedoelen zijn opgesteld. Voor zowel Natura 2000-gebieden als overige delen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) geldt dat (agrarische) activiteiten met veel ammoniakemissies directe impact kunnen hebben op (stikstofgevoelige) habitattypen en leefgebieden van soorten. De richtinggevende reductiedoelen voor Natura 2000 hebben als doel om er ruimtelijk op te sturen dat natuur en intensieve vormen van veehouderij elkaar minder in de weg gaan zitten. Op deze manier worden de doelen van stikstofreductie en vermindering van stikstofdepositie in natuurgebieden in een samenhangende aanpak verbonden aan de omgevingscondities voor andere opgaven, op het gebied van natuur, water en klimaat.

Belangrijk is dat de wettelijke omgevingswaarde (74% onder de KDW) alleen toeziet op stikstofgevoelig areaal binnen Natura 2000-gebieden en dus niet op NNN-gebieden. Voor NNN-gebieden geldt dat er op de overzichtskaart ('kaart met richtinggevende emissiere ductiedoelstellingen per gebied') van noodzakelijke stikstofreductie in deze natuurgebieden bewust géén richtinggevend doel van 95% reductie is meegegeven. Er is weliswaar modelmatig gerekend met 95% reductie, maar dit is niet als kwantitatieve doelstelling meegegeven. Vanwege de diversiteit van de NNN-gebieden zal de benodigde reductie afhankelijk zijn van specifieke lokale omstandigheden in het gebied. Zo kunnen (agrarische) activiteiten in natuurgebieden ook bewust onderdeel zijn van natuurbeheer. Dit vergt maatwerk in het gebiedsproces, waar per gebied gekeken zal worden wat een realistische reductiedoelstelling is die aansluit bij de praktijk en/of de afspraken omtrent realisatie van bijvoorbeeld het NNN.

De provincies zullen in de gebiedsprogramma's de verwachte sociaaleconomische effecten moeten beschrijven. Dat is geborgd via de verplichting ten aanzien van de gebiedsplannen Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN), straks onderdeel van de bredere gebiedsprogramma's.

D Wat is de onderbouwing dat er gerekend wordt met +/- 1 kilometer zone rondom de N2000?

Er is gekozen voor een km rondom stikstofgevoelige N2000 gebieden als uitgangspunt omdat over het algemeen geldt hoe dichterbij het N2000 gebied hoe efficiënter. Het staat provincies vrij om die ring groter te maken maar over het algemeen geldt dan dat men meer zal moeten doen naarmate de ring groter wordt. Dit is een algemeen uitgangspunt in de kaart en er zijn gebieden waar het vanuit het oogpunt van de mate van overbelasting misschien niet perse nodig zal zijn. Zo zijn er zo'n 17 gebieden die ook zonder die extra reductie in 2030 via het autonome pad al op de KDW komen. Dit is

dus een kwestie van maatwerk per gebied. In de gebiedsprogramma's kan hier op basis van deze factoren van afgeweken worden. De ring mag in principe ook kleiner, zolang de doelstelling maar gehaald wordt (emissiedoel per provincie en landelijke optelsom blijft kloppen).

E Waarom wordt er de beschermingszone gemeten van af de grens van het natura 2000 gebied? Waarom niet van af de stikstof gevoelige hexagoon gemeten of waarom niet gemeten van de hexagoon die een stikstof gevoelige natuur kan ontwikkelen?

Het is een beleidskeuze geweest van het Rijk om een zone vanaf de grens van het natura 2000 gebied te hanteren.

F Wat is de reden dat de zonering bij de Biesbos rond de Amercentrale? Is berekend en/of gemeten wat deze centrale effect heeft op de N2000 gebieden en/of het Natuurnetwerk Nederland en zo ja, kunt u deze effecten met ons delen?

Het Natura 2000 gebied "De Biesbosch" is net als enkele andere gebieden door het RIVM doorgerekend zonder toepassen van de 1 km ring. De argumentatie van het ministerie hiervoor is dat ook de Biesbosch tot "de grote wateren" is gerekend. In de aanvullende rekenexercitie zijn ook andere gebieden zonder 1 km zone doorgerekend.

In deze berekening(en) is de Amercentrale meegenomen op de wijze zoals beschreven in de toelichting van het RIVM op de berekeningen, zie memo. Er is geen verbijzonderde, afzonderlijke berekening – door het RIVM – gemaakt van de effecten van de Amercentrale.

G Wat is de technische reden dat er een beschermingszone rondom de Grevelingen is? Welk meetbaar effect wil men daarmee bereiken?

Grevelingen is geheel aangewezen als habitatrichtlijngebied en is ook aangewezen voor enkele stikstofgevoelige habitattypen (grijze duinen en vochtige duinvalleien).

H Hebben wij inzichtelijk hoeveel agrarische bedrijven naar verwachting moeten stoppen? Zo ja hoeveel?

Dat inzicht is niet te geven. Het rijk geeft emissiereductiepercentage als doelstelling, provincies zorgen met de gebiedspartijen en sectoren voor de nadere uitwerking.

I Is er een inventarisatie van de totale economische effecten die dit met zich meebrengt als agrarische bedrijven moeten stoppen?

Dat is op dit moment niet te geven, omdat dit sterk afhangt van de nadere uitwerking en de keuzes die agrarische bedrijven gaan maken. De provincies zullen in de gebiedsprogramma's de verwachte sociaaleconomische effecten moeten beschrijven. Dat is geborgd via de verplichting ten aanzien van de gebiedsplannen Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN), straks onderdeel van de bredere gebiedsprogramma's.

J Behoud de agrarische sector haar kritische minimale massa?

Zie vorige vraag.

K Is er een inzicht te maken wat het betekend als in de gebieden van Zuid Holland de KDW waarde halen, wat moet daar voor gebeuren?

In het gebiedsplan dat volgend jaar gereed moet zijn zullen de maatregelen opgenomen worden.

L Als industrie, vervoer, luchtvaart en andere stikstof uit stotende bronnen een evenredig deel op zich nemen, is dan uit te rekenen wat dan de opgaven voor landbouw er dan uit zien?

In de RIVM memo is aangegeven dat de landbouw de grootste bijdrage levert aan de stikstofdepositie in Nederland (49,3% in 2030) en de bijdrage aan de depositie van andere sectoren dan landbouw geringer is (industrie 2,5%, mobiliteit 11%, overig sectoren (zoals consumenten 9%). **(Nota Bene** dit is NH₃ en NO_x).

In het memo is door het RIVM beredeneerd dat voor NO_x bronnen (met een diffuse verspreiding) er minder reden is om aanvullend op generiek beleid gebiedspecifiek beleid te voeren. De vaststelling van (generieke) streefdoelen voor de sectoren industrie en mobiliteit is door het Rijk gepland in voorjaar 2023. Een – definitieve berekening is daarmee nu niet te maken.

.De volgende indicatieve schatting van het mogelijke effect op de opgave voor de landbouw willen wij voorleggen aan het Rijk.

- *Is het – naar orde - correct dat wanneer voor de sectoren industrie en mobiliteit zou worden uitgegaan van eenzelfde aanvullende generieke reductie als bij de landbouw (12 %) of zoals in de Tweede Kamer ter vergelijking heeft gevraagd (20 %) dit landelijk gezien leidt tot de volgende reductie op het totaal*
 - *Industrie 0.25 - 0.5 % reductie op de totale belasting (12 tot 20% van 2.5 %)*
 - *mobiliteit 1- 2.5 % reductie op het totaal (12 tot 20% van 11%)*
- *kan daarmee gesteld worden dat het totale effect op van deze twee sectoren (1.25 – 3 %) op de totale opgave landelijk gezien binnen de gevoeligheidsmarges ligt van de geprognosticeerde reductie van het buitenland en de opgave voor de landbouw*

M Hoe moet ik het zien, aandeel stikstof landbouw in Zuid Holland is wisselend maar vaak rond de 40% van de totale stikstof depositie. Daar moet in verschillende gebieden 47,70 en 95% gereduceerd door de landbouw, halen we dan de goede instandhouding en of de KDW?

Met de voorstelde verdeling van stikstofreductie wordt het landelijke doel van tenminste 74% van het areaal stikstofgevoelige natuur (in N2000-gebieden) onder de KDW gehaald. In Zuid-Holland leidt deze reductie tot 74-100% van het areaal per Natura 2000-gebied onder de KDW (zie kaart 2 in de startnotitie NPLG, pag. 24). Voor een goede instandhouding is niet alleen een lagere stikstofdepositie nodig, maar zijn meestal ook andere maatregelen nodig, bijv. bevorderen verstuiwing (duinen), verbeteren waterkwaliteit, tegengaan verdroging etc. (afhankelijk van het gebied uiteraard).

N Wat is het verschil tussen de Gelderse en Zuid Hollandse aanpak?

Het Rijk heeft in de startnotitie NPLG aangegeven: “De aanpak als geheel wordt effectiever als extra reductie wordt bewerkstelligd bij bronnen in midden-Nederland (Gelderland) die relatief veel depositie veroorzaken op alle Natura 2000-gebieden. Deze bronnen zijn niet alleen centraal gelegen, maar bevinden zich ook dichtbij het grootste Natura 2000-gebied op land: de Veluwe. Door hier extra te reduceren, ontstaat er meer ruimte in heel Nederland. Met deze reductie in Gelderland wordt gekozen voor een dekenpotentie benadering.” Aanvullend is op antwoord van Kamervragen het volgende opgemerkt: “De ‘depositiepotentie-benadering’ houdt in dat op bepaalde locaties zo effectief mogelijk stikstofemissies worden weggenomen, waardoor minder reductie nodig zal zijn en de aanpak als geheel efficiënter wordt. Uit de depositiepotentie-benadering volgt dat in Gelderland op zeer effectieve wijze, voor veel N2000-gebieden, reductie kan worden bewerkstelligd. Bronnen hier veroorzaken namelijk relatief veel depositie op alle Natura 2000-gebieden, vanwege de centrale ligging, en liggen ook dicht bij het grootste Natura 2000-gebied op land: de Veluwe, waardoor reductie hier relatief meer depositiewinst opleveren. Daarom is hier bewust voor deze benadering gekozen.”

O Waarom is er een zone met hoge reductie percentages opgenomen voor niet stikstof gevoelige Natura 2000 gebieden zoals bij zoals het land van Oudenland Strijen, het Hollands diep en Haringvliet?

Het ministerie van LNV heeft ten behoeve van de berekeningen van het RIVM de keuze gemaakt geen onderscheid te maken tussen – wel en niet stikstofgevoelige - Natura 2000 gebieden. De Tweede Kamer heeft gevraagd gevoeligheidsanalyses uit te voeren waarbij dit onderscheid wel wordt aangebracht. Wij vinden dit een – beleidsmatig – relevante vraag die wij van harte ondersteunen. De nadere inzichten wachten wij af en zullen wij betrekken bij onze gebiedsprocessen.

P In de wetenschap is het niet gebruikelijk om doelen in een enkel getal vast te zetten. De KDW is een enkel getal. Klopt het dat er geen range is voor het KDW-getal?

De KDW is een getal binnen een range. De KDW's zijn afgeleid nav experimenten (daaruit volgt een range) en modelberekeningen (daaruit volgt een getal) en gebaseerd op internationaal vastgestelde ranges (door UNECE vastgesteld, zie rapport van Dobben & van Hinsberg <https://edepot.wur.nl/45419>). In dat rapport is dus bepaald waar de Nederlandse habitattypen zich bevinden in de internationaal vastgestelde ranges.

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 088 689 8989
info@rivm.nl

Datum
9 juni 2022

Ons kenmerk
M&V-2022-0062

Uw kenmerk

Behandeld door
Centrum Milieukwaliteit

Kopie aan

Bijlage(n)
1. Zoneringskaart
2. Technische toelichting
op de berekening

memo

Toelichting bij richtinggevende
emissiereductiedoelstellingen per gebied

Inhoud

1. Introductie	2
1.1 Inleiding.....	2
1.2 Disclaimer	3
2. Regiodoelenscenario	5
3. Uitgangspunten voor de berekeningen	7
3.1 Algemene reductiepercentages	7
3.2 ABCD-kaart.....	7
3.3 Reductie van 39 kton	7
3.4 Reductie van ammoniakemissies	8
3.5 Bron-receptormatrix	8
3.6 KDW en KDW-t.....	9
3.7 Emissietotalen volgens basispad	9
3.8 Stal- en veldemissies ammoniak: GIABplus en INITIATOR	10
4. Resultaten	11
4.1 Doelbereik omgevingswaarde	11
4.2 Emissiereductie per gebied	16
4.3 Emissiereductie per provincie per gebied	16
4.4 Emissiereductie per provincie	18
4.5 Doelbereik per Natura 2000-gebied voor en na reductie	19
4.6 Depositiereductie per Natura 2000-gebied per provincie	23
Bijlage 1: Zoneringskaart	28
Bijlage 2: Technische toelichting op de berekeningen	29

1. Introductie

1.1 Inleiding

Het Ministerie van LNV heeft ten behoeve van de integrale gebiedsgerichte aanpak zoals deze wordt vormgegeven binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied richtinggevende emissiereductiedoelstellingen per gebied voor stikstof gepresenteerd.¹ Het RIVM heeft in opdracht van het ministerie het ruimtelijke verdelingsscenario doorgerekend waar deze richtinggevende doelen op zijn gebaseerd. De richtinggevende doelen zijn doorgerekend op hun effecten op de stikstofdepositie en -overbelasting in Natura-2000 gebieden. Bij deze berekeningen is niet gekeken naar welke maatregelen mogelijk of nodig zijn om deze emissiereducties in de praktijk te realiseren. Dit memo beschrijft de uitgangspunten en de uitgevoerde berekeningen. De resultaten van deze berekeningen zijn als conclusie zichtbaar op de door LNV gepresenteerde kaartbeelden.

Vraagstelling

Het RIVM is verzocht om op basis van:

- Een aangereikte zoneringskaart (de ABCD-kaart, zie figuur hiernaast en bijlage 1),
- Vastgestelde reductiepercentages voor emissies voor de meeste zones binnen deze kaart volgens het zogenoemde Regiодоelenscenario, (zie tabel 1),
- Een inperking van zone C2 met een aantal (vooral natte) Natura 2000-gebieden waaromheen een emissiereductiezone van 1 km is toegepast (Geen zone voor: Waddenzee, Rijntakken, Biesbosch, Westerschelde & Saeftinge, Yerseke en Kapelse Moer, Oosterschelde),
- Een emissiereductie van 40% van de landbouwemissies (NH₃) in 2030 ten opzichte van het basispad.

Figuur 1: legenda zoneringskaart

Uit te rekenen:

- De indicatieve emissiereductie per zone per provincie,
- Voor de resterende zones B en C1 (transitiegebieden) het indicatieve reductiepercentage gegeven de emissiereductie van 40%,
- Het effect hiervan op de depositie in 2030 en het percentage van de stikstofgevoelige natuur wat hiermee onder de Kritische Depositiewaarde (KDW) en KDW-t² komt - voor Nederland en per Natura 2000-gebied.

Achtergrond en aanloop

¹ Kamerbrief met Startnotitie NPLG (op moment van schrijven verwacht op 10 juni)

² KDW-t is een tussendoelstelling ten opzichte van de KDW en als indicator gehanteerd om inzicht te verschaffen in de totale opgave gelet op het zo snel mogelijk terugdringen van ernstige overschrijding. Zie ook paragraaf 3.7.

De ruimtelijke verdeling van emissiereductie voor de zogeheten regiодоelen is een resultaat van een iteratief en intensief proces van samenwerking, uitwisseling en verdieping tussen het DG Stikstof van het ministerie en het IPO Programma Stikstof en Natuur (IPSN). Het RIVM heeft daarin ondersteund met verschillende tussentijdse doorrekeningen, uitleg en duiding van cijfers, onder meer met behulp van de ontwikkelde regiодоelentool. Met de regiодоelentool kunnen provincies en Rijk zelf berekenen wat het effect op de depositie in Natura 2000-gebieden is van een beoogde ruimtelijke verdeling van emissiereducties. De tool is gebruikt om de onderlinge gesprekken tussen de overheden te faciliteren. De achtergrond van de gehanteerde methodiek is beschreven in het RIVM-rapport '[Ruimtelijk effect zonering emissiereducties](#)'.

Leeswijzer

Dit rapport geeft een beschrijving van technische, inhoudelijke en beleidsgerelateerde uitgangspunten. Het is daardoor onvermijdelijk een technisch document en veronderstelt inhoudelijke kennis van gehanteerde begrippen en termen.

Dit memo geeft een toelichting bij de gepubliceerde kaart zoals opgenomen in de Kamerbrief van 10 juni met de startnotitie NPLG. Deze kaart geeft de richtinggevende emissiereductiepercentages per gebied (zone) weer. De context en bredere betekenis staan beschreven in de Startnotitie. Dit memo legt uit welke uitgangspunten voor de berekeningen zijn gekozen gelet op de vraag van opdrachtgever.

In hoofdstuk 2 is het Regiодоelenscenario beschreven, dit is de uitwerking van de gestelde vraag. Vervolgens gaat het volgende hoofdstuk in op de gekozen uitgangspunten (in paragraaf 3.4). In dit hoofdstuk 3 is beschreven wat deze uitgangspunten betekenen voor de (technische) interpretatie van de resultaten. Hoofdstuk 4 toont de resultaten. Deze zijn een cijfermatig antwoord op de gestelde vraag. Dit toelichtend memo heeft geen conclusie, behalve de vaststelling dat met de resultaten de vraag is beantwoord.

1.2 Disclaimer

De hier gepresenteerde indicatieve emissiereductiedoelen geven geen invulling van de manier waarop de emissiereductie behaald kan worden.

De gebruikte emissies, berekende deposities, kritische depositiewaarden, natuur- en zoneringsskaarten kennen allemaal een onzekerheid. Deze mate van onzekerheid wordt over het algemeen groter naarmate meer in detail naar individuele natuurgebieden gekeken wordt. Dat betekent dat de gepresenteerde resultaten alleen indicatief geïnterpreteerd dienen te worden. De resultaten zijn nadrukkelijk geen prognose van een voorgenomen beleidspakket.

Voor deze doorrekening is gebruik gemaakt van informatiebronnen die niet publiekelijk toegankelijk zijn, onder andere agrarische bedrijfsgegevens. Resultaten kunnen om deze reden niet op bedrijfsniveau beschikbaar worden gesteld in verband met privacywetgeving.

De gebruikte bedrijfsgegevens zijn bovendien van 2018 en geaggregeerd naar gridcellen van 64 ha. Dit en de hierboven genoemde onzekerheden maakt deze informatie ongeschikt is voor beslissingen op bedrijfsniveau.

2. Regiodoelenscenario

In deze paragraaf is het uiteindelijk aan RIVM aangereikte scenario beschreven. Het vaststellen van het scenario was het resultaat van een langdurig proces waarin provincies en Rijk, met voortdurende (technische) ondersteuning van het RIVM, de effecten van het op verschillende manieren invullen van de emissiereducties met elkaar hebben kunnen delen door middel van de Regiodoelentool en de Regiodagen in de eerste helft van 2022.

Het aangereikte Regiodoelenscenario vormt feitelijk basis voor de vraagstelling voor de in dit memo beschreven doorrekening. Het volgende hoofdstuk behandelt de uitgangspunten voor de berekening en hoofdstuk 4 geeft de resultaten volgens deze uitgangspunten.

Het Regiodoelenscenario bevat allereerst een landelijk generieke reductie van 12%. Dit betekent dat het emissietotaal in 2030 per gridcel³ van 64 ha met 12% wordt gereduceerd ten opzichte van de situatie in 2018. Deze landelijk generieke reductie wordt vervolgens aangevuld met gebiedsgerichte reducties tot een totale reductie van ammoniakemissies van ca. 39 kton (in totaal 40% van de landbouwemissies). Deze gebiedsgerichte reductie wordt op twee manieren ruimtelijk verdeeld.

Varianten van verdeling:

1. Depositiepotentie

Dit betreft de reductie van emissies van uitsluitend de gridcellen die het meest bijdragen aan de depositie, totdat de vooraf gedefinieerde emissiebegrenzing (de gewenste hoeveelheid emissiereductie) bereikt is. Per sector (stal- of veldemissies) kan een reductiepercentage worden opgegeven. Er vindt reductie van het opgegeven percentage stikstofemissies plaats per gridcel, totdat het emissiereductiedoel (in kton NH₃) bereikt is.

2. Zonering

Zonering is het reduceren van emissies per gridcel die in bepaalde geografische zones liggen. Deze zones zijn door LNV opgesteld als de zogeheten ABCD-kaart (Bijlage 1)⁴. De emissiereductie wordt per zone berekend waarbij de emissies in elke cel met hetzelfde percentage wordt gereduceerd.

Met uitzondering van Gelderland heeft de opdrachtgever in alle provincies gekozen voor gebiedsgerichte reducties via de zoneringsvariant. Voor Gelderland heeft de opdrachtgever gekozen voor de variant van de depositiepotentie. Hiervoor zijn de plekken (gridcellen) geïdentificeerd waar de reductie van stalemissies het meeste bijdragen aan de depositiereductie in de Natura 2000-gebieden in Nederland. Vervolgens

³ Een gridcel heeft een oppervlak van 64ha (ongeveer 1*1 km) en heeft de vorm van een hexagoon.

⁴ Zie voor meer toelichting paragraaf 3.2.

zijn op deze plekken de 12% emissiereductie aangevuld, de stalemissies tot 80% en de veldemissies tot 18% (gecombineerd is dit 58%). Op de overgebleven plekken in Gelderland zijn de emissies met 12% gereduceerd volgens de landelijke generieke reductie.

Toelichting depositiepotentie Gelderland

Op basis van een eerdere doorrekening zijn in samenspraak met de provincie gridcellen bepaald⁵ in Gelderland voor de depositiepotentie variant. Deze gridcellen zijn gemarkeerd als C3. In het regiodoelenscenario is in deze C3-gridcellen 58% emissiereductie berekend op basis van de totalen voor stal- en veldemissies en de gehanteerde percentages in het Regiodoelenscenario.

Tabel 1 Samenvatting van het Regiodoelenscenario.

Code	Gebieden	Reductiepercentage
A	Gebieden met minder beperkingen vanuit water, bodem, natuur en stikstof	12%
A1	Gebieden Gelderland die niet onder C3 vallen	12%
B	Transitiegebied	Percentage reductie benodigd om emissiereductietotaal van 39 kton NH ₃ te bereiken na de reducties in de andere gebieden
C1	Veenweidegebied	
C2	Ring rondom stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden	70%
C3	Reductie volgend uit depositiepotentie in Gelderland	80% stal, 18% veld (gemiddeld 58% van totale stal- en veldemissies in die gridcellen)
D1	Stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	95%
D2	Natuur Netwerk Nederland	95%

⁵ Deze samenspraak is gebaseerd op een vertaling van een studie van de WUR "[Naar een gebiedsaanpak: doorrekening landelijke stikstofmaatregelen in Gelderland: Een basis voor een gebiedsgerichte uitwerking van de Structurele Aanpak Stikstof in Gelderland – Research@WUR](#)".

3. Uitgangspunten voor de berekeningen

Deze paragraaf beschrijft de uitgangspunten zoals door het RIVM gehanteerd. Deze uitgangspunten zijn gekozen voor de Regiodoelentool en door opdrachtgever ook voor deze doorrekening bevestigd. Een doel van de Regiodoelentool was om doorrekeningen snel te kunnen uitvoeren, om zo effecten van de locatie en interactie van emissiereductie (per provincie en van alle provincies samen) op de mate van depositiereductie en overschrijding van de kritische depositiewaarden per Natura 2000-gebied direct zichtbaar te hebben. Om reden van het verkorten van de rekentijd is bijvoorbeeld gekozen voor het gebruik van maatgevende hexagonen. In deze paragraaf is uitgelegd wat de betekenis van deze uitgangspunten is. De betekenis van de uitgangspunten verduidelijkt op welke manier de resultaten geïnterpreteerd moeten worden. Of anders gesteld: wat de resultaten wel en niet zeggen.

3.1 Algemene reductiepercentages

Bij het definiëren van de reductievarianten wordt niet uitgegaan van een bepaald type maatregel, maar worden algemene reductiepercentages toegekend aan specifieke zones in Nederland.

3.2 ABCD-kaart

Een belangrijk uitgangspunt bij de toekenning van emissiereductiepercentages is de zogenaamde ABCD-kaart van het ministerie van LNV (Bijlage 1). Dit vanwege het belang om een scenario op te bouwen waarbij diverse kenmerken, in het bijzonder bodem en water en landbouwgebruik, meegenomen konden worden. Deze kaart is gebaseerd op een onderzoek van de WUR.⁶ De betreffende kaart geeft een globaal overzicht van aspecten die enerzijds gekoppeld zijn de landbouwpraktijk (zones A, B en C1) en anderzijds gekoppeld zijn aan de ligging van de natuurgebieden (zones C2 en D). Voor de zones A, B en C wordt naast de beperking voor de stikstof ook rekening gehouden met aanvullende beperkende omgevingscondities voor landbouw en natuur.

3.3 Reductie van 39 kton

Opdrachtgever stelt een reductiepercentage van 40% in de landbouw voor als onderdeel van de vraag. Voor deze 40% is een reductie van 39 kton ammoniak berekend (zie paragraaf 3.4 voor toelichting op de keuze voor ammoniakemissies). Deze 39 kton ammoniak is gekoppeld aan doelbereik van de omgevingswaarde in 2030 (zie paragraaf 3.6) en gebaseerd op eerdere berekeningen van het RIVM. De uitgangspunten en conclusies van die eerdere berekening zijn als [addendum](#) bij het rapport 'Ruimtelijk effect zonering emissiereducties' gepubliceerd.

⁶ Zie zowel het onderzoek "[Zoneren biedt landbouw toekomstperspectief – Research@WUR](#)" als [WUR Essay - perspectieven voor landbouw in een gebiedsgerichte benadering \(1\).pdf](#) over deze ABCD-kaart.

3.4 Reductie van ammoniakemissies

Als uitgangspunt voor de toepassing van emissiereductiepercentages is gekozen voor ammoniakemissies (NH₃). De berekeningen zijn uitgevoerd met NH₃ emissies uit de landbouw (specifiek veehouderij-emissies uit stal en veld). Hier is, eerder in het proces, voor gekozen om in hoofdzaak drie redenen. Ten eerste omdat stikstofoxidenemissies (NO_x) verder van de bron neerdalen dan ammoniakemissies (NH₃). De locatie van de reductie is daarom minder van belang voor het gebiedsgericht effect.⁷

Ten tweede omdat de Nederlandse landbouw de grootste bijdrage levert aan de stikstofdepositie in Nederland (49,3% in 2030) en de bijdrage aan de depositie van andere sectoren dan landbouw geringer is (industrie 2,5%, mobiliteit 11%, overig sectoren (zoals consumenten 9%).⁸

Ten derde wordt als gevolg van beleid in het Klimaatakkoord en Schone Lucht akkoord verdere reductie van emissies in NO_x uit deze sectoren verwacht.

Nota bene: De beslissing dat alleen emissies uit de veehouderij gehanteerd zijn is ingegeven door technische beperking. De (ammoniak)emissies van akkerbouw en tuinbouw zijn niet gebiedsgericht beschikbaar voor deze berekeningen. Deze kunnen alleen landelijk generiek gereduceerd worden. De keuze om ook voor deze berekeningen alleen NH₃ emissies van stal- en veld als uitgangspunt te hanteren is van opdrachtgever.

3.5 Bron-receptormatrix

Een bron-receptormatrix (BRM) is gebruikt voor de berekeningen. De BRM bevat de relatie tussen de emissie per gridcel en de depositie op elke individuele gridcel stikstofgevoelige natuur als gevolg van die emissie. De relatie tussen de emissie per gebied en de depositie is berekend met OPS 5.0.1.0 conform AERIUS Calculator 2021. De bronnen zijn in de tool geaggregeerd tot gridcellen (hexagonen) met een oppervlakte van 64 ha (ongeveer 1*1 km).

Nota bene: Dit betekent dat de toegepaste emissiereductie niet één-op-een relateert aan individuele bedrijfslocaties. De emissiedata is weliswaar gebaseerd op gegevens van individuele bedrijfslocaties (zie paragraaf 3.6) maar de berekeningen zijn gedaan met het totaal aan emissies per gridcel van 64 ha. Een emissiereductiepercentage betekent dus een gemiddelde reductie van de stal- en veldemissies per 64 ha.

De informatiebronnen van emissies per bedrijfslocatie zijn niet publiek beschikbaar. Resultaten kunnen niet op bedrijfsniveau beschikbaar worden gesteld in verband met privacywetgeving.

⁷ Zie ook RIVM-Rapport '[Bijdrage aan de stikstofdepositie in de natuur vanuit de industrie, het verkeer en de consumenten](#)', 12 november 2021

⁸ Zie [AERIUS Monitor](#).

3.6 KDW en KDW-t

De mate van overschrijding is op verzoek van opdrachtgever uitgedrukt ten opzichte van de KDW en KDW+⁹. De KDW+ is in deze opdracht nadrukkelijk als tussendoel (KDW-t) gehanteerd. De KDW-t is een aangepaste vorm van de KDW waarbij KDW's lager dan 1.000 mol/ha/jaar opgehoogd zijn met een factor 2, tot maximaal 1.000 mol/ha/jaar.

KDW-t is een tussendoelstelling ten opzichte van de KDW en is als indicator gepresenteerd. De KDW-t fungeert als een (tijdelijk) minder ambitieuze tussendoelstelling in gebieden met een heel lage KDW.

3.7 Emissietotalen volgens basispad

Het gebruikte emissietotaal in 2030 is volgens de referentieraming per 2018 (KEV2020). Voor elke sector is een prognose berekend voor de emissie (daling danwel stijging) richting 2030. Deze raming voor emissies is het zogenoemde basispad. Voor de berekeningen is het emissietotaal in 2030 gebruikt. Op deze emissies zijn de reductiepercentages toegepast. Deze emissies in het basispad zijn daarmee het startpunt voor de reductie. De landbouwemissies zijn in 2030 volgens dit basispad met 10% afgenomen. Met de additionele reductie van 40% volgens het Regiodoelenscenario komt de totale emissiereductie voor de landbouwemissies (van ammoniak) op 50%. De geraamde emissies van de andere sectoren zijn op dezelfde manier inclusief.

Tabel 2 Bijdrage Nederlandse sectoren en het buitenland aan de depositiedaling in Nederland o.b.v. emissieraming (KEV2020) voor de totale stikstofdepositie (niet alleen ammoniakemissies) (N mol/ha/jr).

Prognose bijdrage sectoren aan depositiedaling	Percentage daling 2018-2030
Buitenland	38%
Nederland	13%
Verkeer en Vervoer	24%
Scheepvaart	17%
Landbouw	12%
Industrie & Energie	8%

Dit basispad is de depositie voor het prognosejaar 2030 uit AERIUS Monitor 2021 voor alle sectoren. De Nederlandse emissies in deze prognose zijn conform de Klimaat- en Energieverkenning 2020¹⁰ (KEV2020). Deze prognose bevat het beleid dat was vastgesteld voor 1

⁹ Citaat uit opdracht: "In verband met het niet voorhanden hebben van de benodigde natuurinformatie om de staat van instandhouding centraal te stellen door de totale opgave voor een gebied te bekijken vanuit waar sprake is van (dreigende) verslechtering, wordt voor 2030 gewerkt met de zogenaamde *KDW+ vuistregel* zoals ook gehanteerd in de [Lange Termijn Verkenning Stikstof](#). Deze variant is gebaseerd op een notitie van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (TEO), waarin aangegeven wordt dat 'de focus moet liggen op het zo snel mogelijk terugdringen van ernstige overschrijding tot het niveau van matige overschrijding, waarbij het depositieniveau van maximaal 2x KDW als indicatie van matige overschrijding wordt gezien'.

¹⁰ <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2020>

mei 2020. Onder vastgesteld beleid valt bijvoorbeeld de subsidieregeling voor retrofit van binnenvaartschepen en de in april 2020 aangekondigde verhoging van het subsidiebudget voor de tweede uitbreiding Warme Sanering Varkenshouderijen. Voorbeelden van beleid dat nog niet in de prognoses van de KEV-2020 is verwerkt, zijn het Schone Luchtakkoord, het Klimaatakkoord, het 7e Actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn en het volledige bronmaatregelenpakket in het kader van de structurele aanpak stikstof van 24 april 2020.

De buitenlandse bijdrages zijn berekend op basis van de ruimtelijke verdeling uit de TNO MACC-III emissie database en zijn per sector en per stof geschaald naar emissietotalen over 2018 en prognoses voor 2025 en 2030. Deze emissies zijn gebaseerd op emissietotalen van het Centre on Emission Inventories and Projections (CEIP) en prognoses van het International Institute for Applied System Analysis (IIASA). Voor de bronnen op de Noordzee zijn de emissies afkomstig van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO).

3.8 **Stal- en veldemissies ammoniak: GIABplus en INITIATOR**

Voor de BRM zijn twee varianten van de bron-receptor relaties afgeleid: stalemissies en veldemissies. Dit vanwege het verschil in bronkenmerken dat leidt tot verschillen in verspreiding en depositie.

Voor de stalemissies is daarbij uitgegaan van de informatie per bedrijfslocatie volgens GIABplus. Het Geografisch Informatiesysteem Agrarische Bedrijven (GIAB) is opgezet door Wageningen Environmental Research (WEnR). Daarbij is gebruik gemaakt van de Gecombineerde Opgave (GO), Opgave Huisvesting (OHV) en Identificatie en Registratie (I&R) van RVO. Het GIABplus is een versie van GIAB waarbij voor de belangrijkste diercategorieën ook onderscheid is gemaakt tussen hoofd- en nevenvestigingen. Dit houdt in dat wanneer een agrarisch bedrijf meerdere bedrijfslocaties heeft de informatie over deze locaties ook afzonderlijk van elkaar zijn opgenomen in GIABplus. Voor meer informatie over GIABplus wordt verwezen naar het RIVM-rapport '[Stikstofeffecten van criteria ten behoeve van de Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijlocaties](#)'.

Voor de veldemissies is gebruik gemaakt van gegevens op basis van INITIATOR-berekeningen voor 2018, die ruimtelijk verdeeld zijn op basis van informatie uit de Basisregistratie Percelen (BRP).

Nota bene: Deze emissiedata is dezelfde als die in NEMA¹¹ is gehanteerd. Dit betekent dat de gebruikte emissies gelijk zijn als die in de Nederlandse Emissieregistratie worden gebruikt en internationaal worden gerapporteerd. De Emissieregistratie baseert zich op de werkelijk emissies rekening houdend met praktijkomstandigheden en niet met het vergunde aantal beesten of stalsysteem maar het aantal beesten gerapporteerd via de Opgave Huisvesting en I&R-registratie en de emissiefactoren van de stal volgens de WUR.

¹¹ Zie emissieregistratie.nl.

4. Resultaten

4.1 Doelbereik omgevingswaarde

Met de emissiereducties volgens het Regiidoelenscenario wordt in 2030 81,4% van het stikstofgevoelig areaal in Natura 2000-gebieden onder de KDW gebracht.

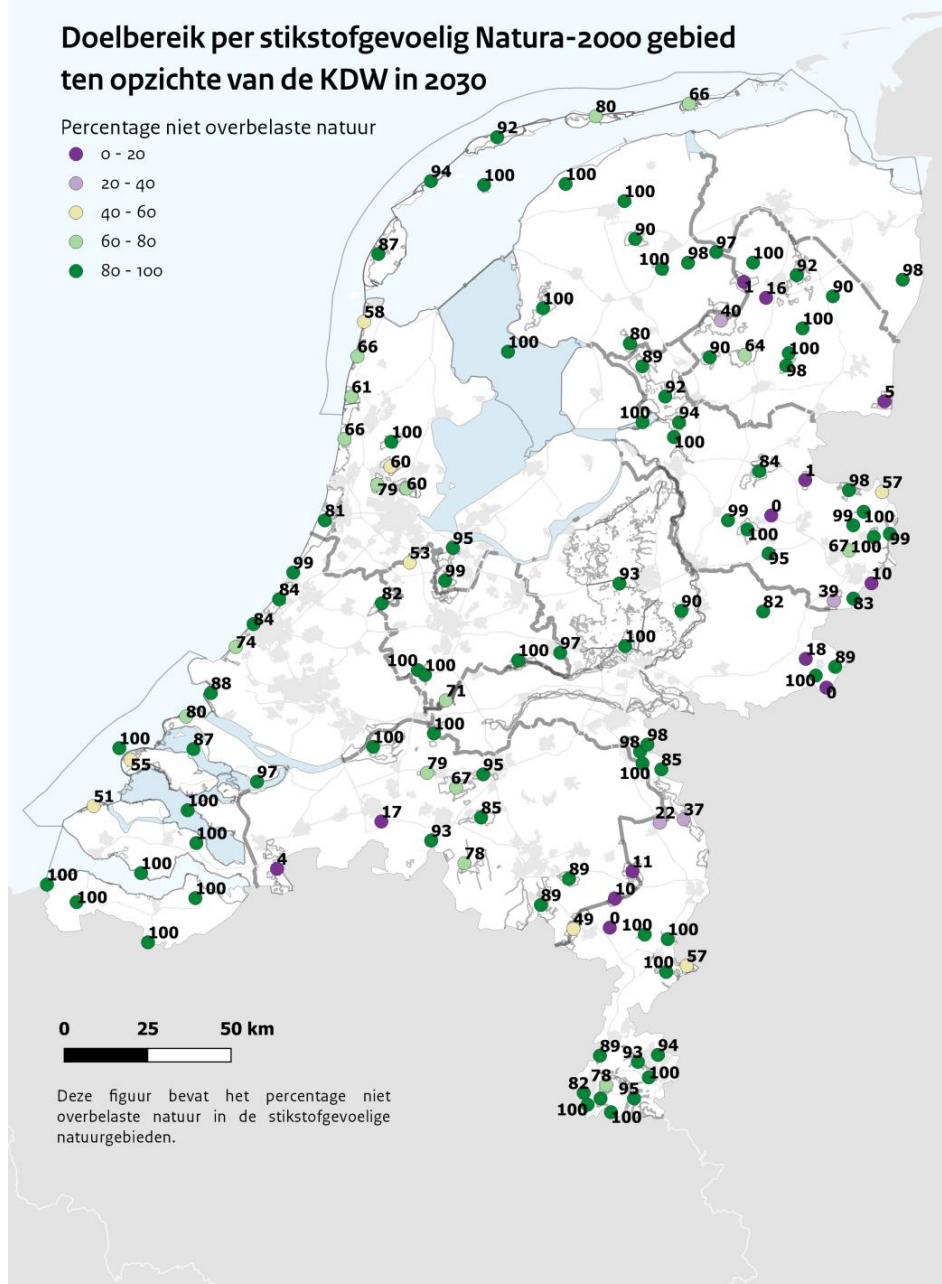
Met de emissiereducties volgens het Regiidoelenscenario wordt in 2030 88,1% van het stikstofgevoelig areaal in Natura 2000-gebieden onder de KDW-t gebracht.

Zie paragraaf 4.5 voor een overzichtstabel met deze percentages per Natura 2000-gebied.

Doelbereik per stikstofgevoelig Natura-2000 gebied ten opzichte van de KDW in 2030

Percentage niet overbelaste natuur

- 0 - 20
- 20 - 40
- 40 - 60
- 60 - 80
- 80 - 100

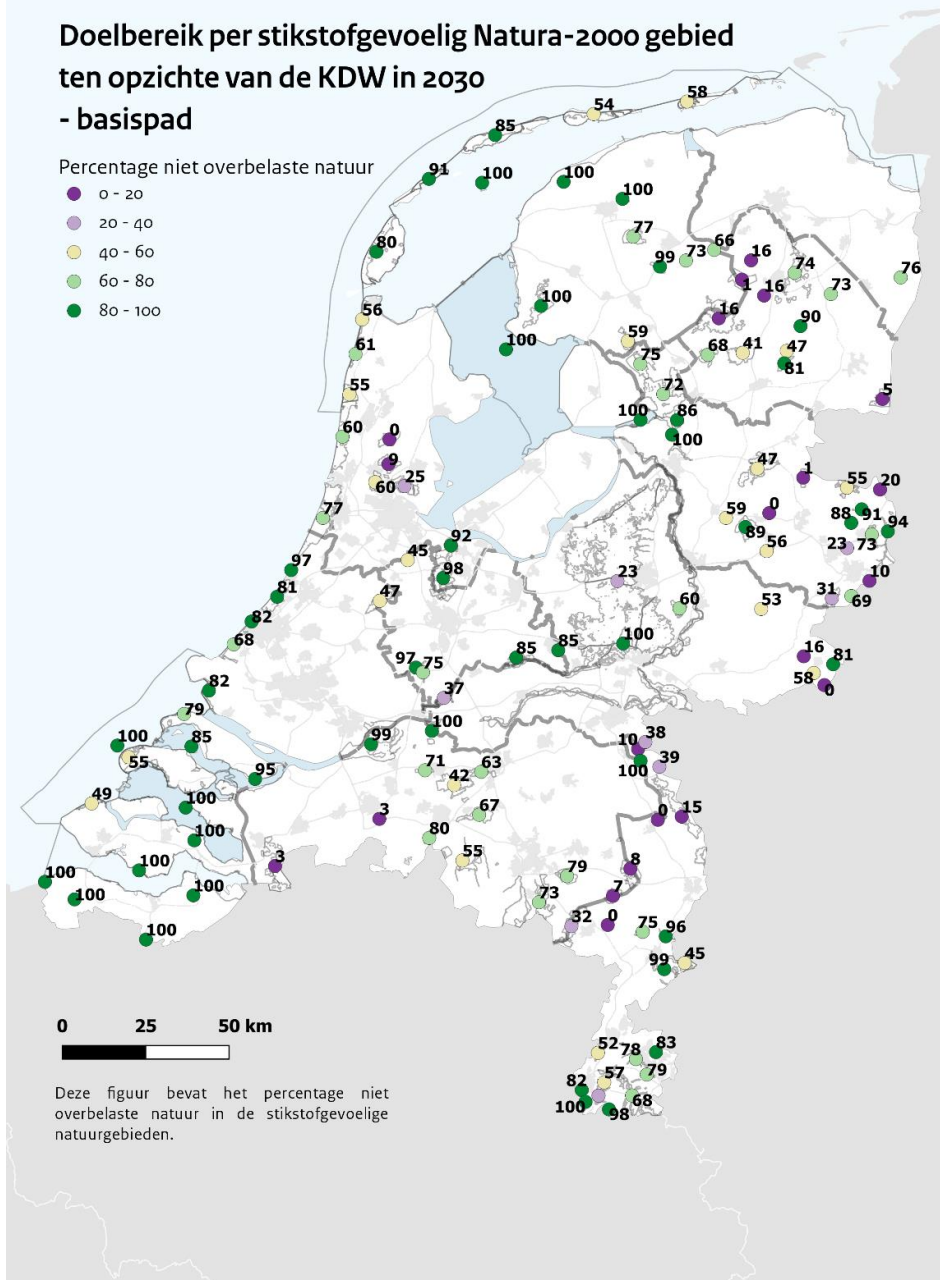

Figuur 2 Doelbereik per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied na reductie volgens het Regiodoelenscenario. De mate van overbelasting gemiddeld per Natura 2000-gebied is op deze kaart (per bol) af te lezen als percentage niet overbelaste natuur.

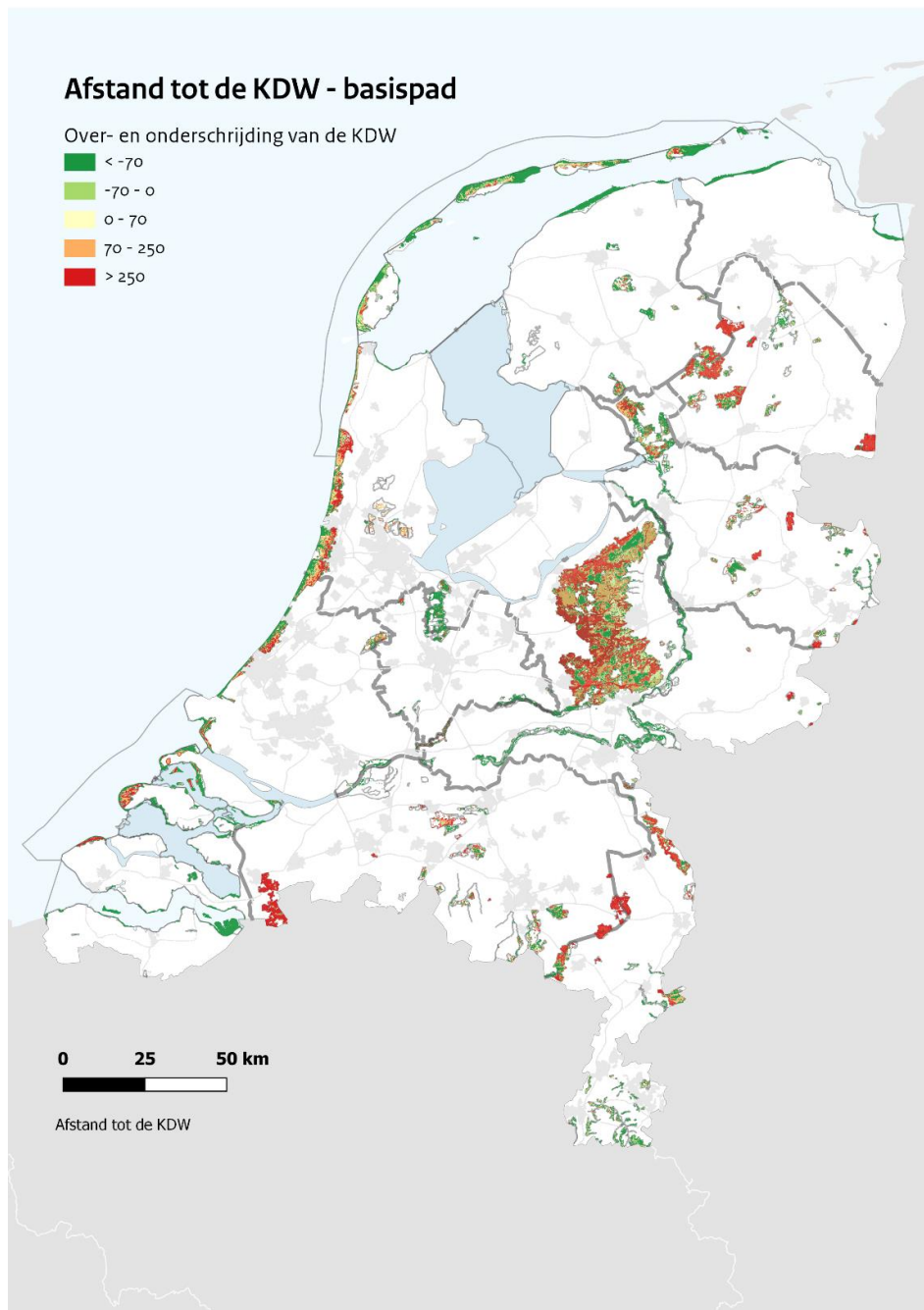
Doelbereik per stikstofgevoelig Natura-2000 gebied ten opzichte van de KDW in 2030 - basispad

Percentage niet overbelaste natuur

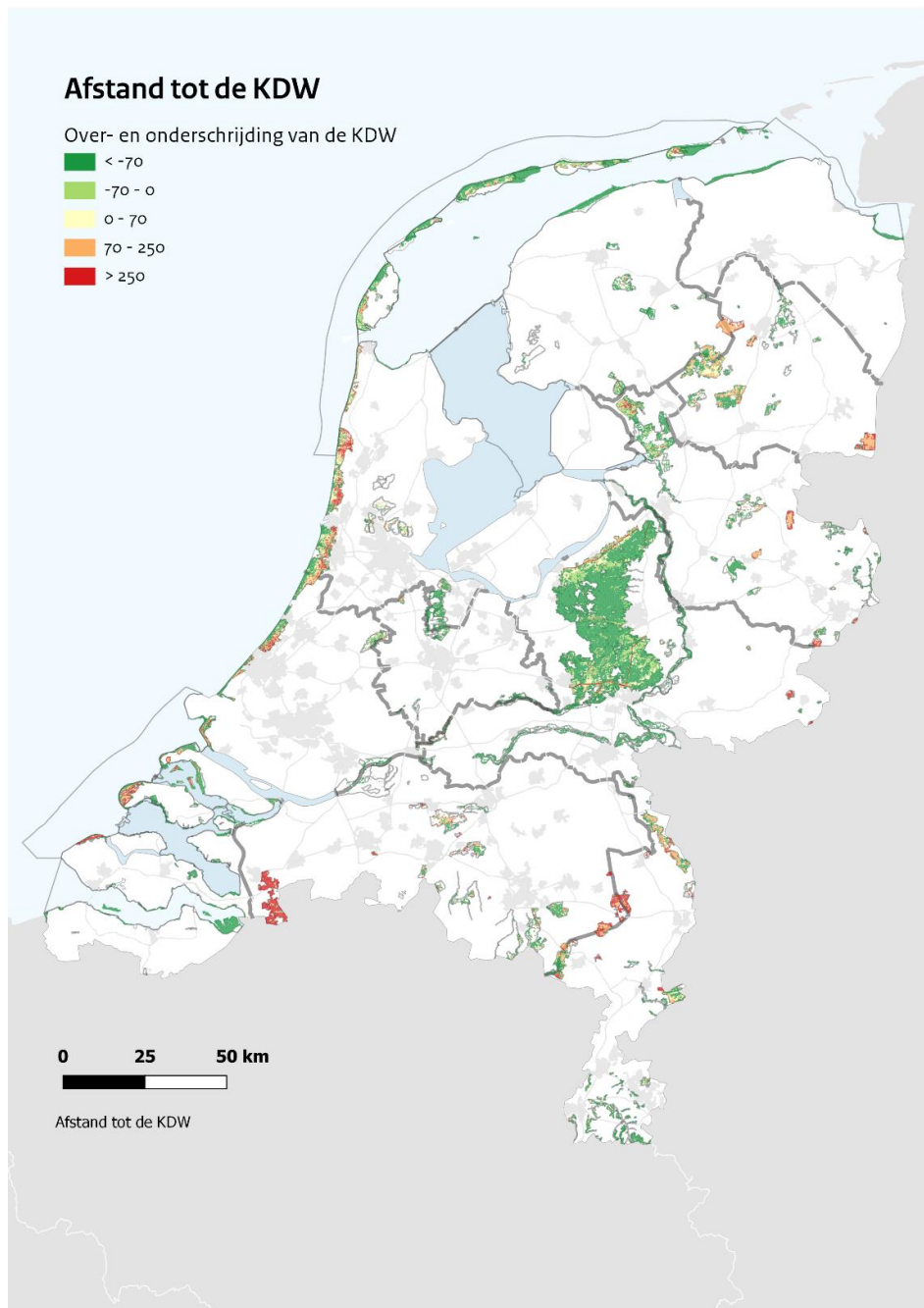
- 0 - 20
- 20 - 40
- 40 - 60
- 60 - 80
- 80 - 100

Figuur 3 Doelbereik per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied na reductie volgens het basispad. De mate van overbelasting gemiddeld per Natura 2000-gebied is op deze kaart (per bol) af te lezen als percentage niet overbelaste natuur.

Figuur 4 Afstand tot de KDW na reductie volgens het basispad in 2030.

Figuur 5 Afstand tot de KDW na reductie volgens het Regiodoelenscenario in 2030.

4.2 Emissiereductie per gebied

Tabel 3 Emissietotaal, emissiereductie en percentage emissiereductie per emissiereductiegebied volgens de ruimtelijke verdeling van het regio-doelenscenario.

Zonecode	Emissietotaal (stal- en veld) (ton NH ₃)	Emissiereductie (stal- en veld) (ton NH ₃)	Percentage reductie
A	28.534	3.424	12%
A2	6.850	822	12%
B	31.412	14.636	47%
C1	7.064	3.291	47%
C2	8.170	5.719	70%
C3	9.768	5.651	58%
D1	1.156	1.098	95%
D2	4.612	4.381	95%

4.3 Emissiereductie per provincie per gebied

Tabel 4 Emissietotaal, emissiereductie en percentage emissiereductie per provincie per emissiereductiegebied volgens de ruimtelijke verdeling van het regio-doelenscenario.

Provincie	Code gebied	Emissietotaal (stal- en veld) (ton NH ₃)	Emissiereductie (stal- en veld) (ton NH ₃)	Perc. reductie
Drenthe	A	1.635	196	12%
Drenthe	B	2.558	1.192	47%
Drenthe	C1	421	196	47%
Drenthe	C2	667	467	70%
Drenthe	D1	20	19	95%
Drenthe	D2	400	380	95%
Flevoland	A	1.382	166	12%
Flevoland	B	234	109	47%
Flevoland	C1	17	8	47%
Flevoland	C2	135	94	70%
Flevoland	D2	68	65	95%
Friesland	A	6.332	760	12%
Friesland	B	3.611	1.682	47%
Friesland	C1	1.904	887	47%
Friesland	C2	1.380	966	70%
Friesland	D1	48	46	95%
Friesland	D2	379	360	95%
Gelderland	A2	6.850	822	12%

Gelderland	C3	9.768	5.651	58%
Gelderland	D1	396	377	95%
Gelderland	D2	696	661	95%
Groningen	A	3.915	470	12%
Groningen	B	1.347	628	47%
Groningen	C1	274	128	47%
Groningen	C2	21	15	70%
Groningen	D1	0	0	95%
Groningen	D2	217	206	95%
Limburg	A	401	48	12%
Limburg	B	4.002	1.865	47%
Limburg	C1	26	12	47%
Limburg	C2	960	672	70%
Limburg	D1	89	84	95%
Limburg	D2	377	358	95%
Noord-Brabant	A	5.352	642	12%
Noord-Brabant	B	8.399	3.913	47%
Noord-Brabant	C1	91	42	47%
Noord-Brabant	C2	1.666	1.166	70%
Noord-Brabant	D1	85	81	95%
Noord-Brabant	D2	1.171	1.112	95%
Noord-Holland	A	1.745	209	12%
Noord-Holland	B	1.086	506	47%
Noord-Holland	C1	530	247	47%
Noord-Holland	C2	738	517	70%
Noord-Holland	D1	158	150	95%
Noord-Holland	D2	176	167	95%
Overijssel	A	4.562	547	12%
Overijssel	B	5.915	2.756	47%
Overijssel	C1	876	408	47%
Overijssel	C2	1.807	1.265	70%
Overijssel	D1	241	229	95%
Overijssel	D2	561	532	95%
Utrecht	A	840	101	12%
Utrecht	B	2.418	1.126	47%
Utrecht	C1	1.071	499	47%
Utrecht	C2	375	262	70%
Utrecht	D1	71	67	95%
Utrecht	D2	320	304	95%
Zeeland	A	1.059	127	12%
Zeeland	B	709	330	47%

Zeeland	C1	25	12	47%
Zeeland	C2	94	66	70%
Zeeland	D1	15	14	95%
Zeeland	D2	86	81	95%
Zuid-Holland	A	1.310	157	12%
Zuid-Holland	B	1.133	528	47%
Zuid-Holland	C1	1.829	852	47%
Zuid-Holland	C2	328	229	70%
Zuid-Holland	D1	32	30	95%
Zuid-Holland	D2	162	154	95%

4.4 Emissiereductie per provincie

Tabel 5 Emissietotaal, emissiereductie en percentage reductie per provincie volgens de ruimtelijke verdeling van het regio doelenscenario.

Provincie	Emissietotaal (stal- en veld) (ton NH ₃)	Emissiereductie (stal- en veld) (ton NH ₃)	Percentage reductie
Drenthe	5.702	2.450	43%
Flevoland	1.836	442	24%
Friesland	13.654	4.701	34%
Gelderland	17.710	7.511	42%
Groningen	5.775	1.447	25%
Limburg	5.855	3.039	52%
Noord-Brabant	16.763	6.957	42%
Noord-Holland	4.433	1.797	41%
Overijssel	13.961	5.738	41%
Utrecht	5.093	2.359	46%
Zeeland	1.989	631	32%
Zuid-Holland	4.794	1.951	41%
Nederland	97.566	39.023	40%

4.5 Doelbereik per Natura 2000-gebied voor en na reductie

Tabel 6 Doelbereik t.o.v. de KDW-T en KDW per Natura 2000-gebied. Het percentage van het areaal dat geen overbelasting meer kent is weergegeven ten opzichte van de KDW-T en de KDW en voor (de situatie per 2018) en na reductie (geraamde situatie in 2030 volgens het basispad en aanvullende reductie) volgens het Regiodoelenscenario.

	Natura 2000-gebied	KDW-T		KDW	
		basispad (2030)	Na reductie (2030)	basispad (2030)	Na reductie (2030)
0	Landelijk	50%	88%	43%	81%
1	Waddenzee	100%	100%	100%	100%
2	Duinen en Lage Land Texel	92%	93%	80%	87%
3	Duinen Vlieland	96%	98%	91%	94%
4	Duinen Terschelling	95%	97%	85%	92%
5	Duinen Ameland	96%	99%	54%	80%
6	Duinen Schiermonnikoog	83%	92%	58%	66%
7	Noordzeekustzone	100%	100%	100%	100%
9	Groote Wielen	100%	100%	100%	100%
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	100%	100%	100%	100%
13	Alde Feanen	91%	99%	77%	90%
15	Van Oordt's Mersken	99%	100%	99%	100%
16	Wijnjeterper Schar	76%	100%	73%	98%
17	Bakkeveense Duinen	68%	100%	66%	97%
18	Rottige Meenthe & Brandemeer	83%	100%	59%	80%
21	Lieftinghsbroek	76%	98%	76%	98%
22	Norgerholt	16%	100%	16%	100%
23	Fochteloërveen	88%	98%	1%	1%
24	Witterveld	86%	100%	16%	16%
25	Drentsche Aa-gebied	76%	93%	74%	92%
26	Drouwenezand	94%	100%	73%	90%
27	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	19%	41%	16%	40%
28	Elperstroomgebied	96%	100%	90%	100%
29	Holtingerveld	73%	95%	68%	90%
30	Dwingelderveld	46%	70%	41%	64%
31	Mantingerbos	47%	100%	47%	100%
32	Mantingerzand	86%	100%	81%	98%
33	Bargerveen	92%	97%	5%	5%
34	Weerribben	91%	98%	75%	89%
35	De Wieden	93%	100%	72%	92%

	Natura 2000-gebied	KDW-T		KDW	
		basispad (2030)	Na reductie (2030)	basispad (2030)	Na reductie (2030)
36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	100%	100%	100%	100%
37	Olde Maten & Veerslootslanden	89%	100%	86%	94%
38	Rijntakken	100%	100%	100%	100%
39	Vecht- en Beneden-Reggegebied	56%	96%	47%	84%
40	Engbertsdijksvenen	64%	91%	1%	1%
41	Boetelerveld	60%	100%	59%	99%
42	Sallandse Heuvelrug	89%	100%	89%	100%
43	Wierdense Veld	79%	99%	0%	0%
44	Borkeld	56%	96%	56%	95%
45	Springendal & Dal van de Mosbeek	56%	99%	55%	98%
46	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	20%	82%	20%	57%
47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	91%	100%	91%	100%
48	Lemselermaten	89%	100%	88%	99%
49	Dinkelland	94%	100%	94%	99%
50	Landgoederen Oldenzaal	73%	100%	73%	100%
51	Lonnekermeer	23%	87%	23%	67%
53	Buurserzand & Haaksbergerveen	73%	96%	31%	39%
54	Witte Veen	71%	91%	69%	83%
55	Aamsveen	64%	89%	10%	10%
57	Veluwe	25%	93%	23%	93%
58	Landgoederen Brummen	63%	100%	60%	90%
60	Stelkampsveld	53%	94%	53%	82%
61	Korenburgerveen	16%	31%	16%	18%
62	Willinks Weust	81%	91%	81%	89%
63	Bekendelle	58%	100%	58%	100%
64	Wooldse Veen	0%	58%	0%	0%
65	Binnenveld	85%	100%	85%	97%
69	De Bruuk	38%	98%	38%	98%
70	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	37%	71%	37%	71%
71	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	100%	100%	100%	100%
72	IJsselmeer	100%	100%	100%	100%
74	Zwarte Meer	100%	100%	100%	100%
81	Kolland & Overlangbroek	85%	100%	85%	100%
82	Uiterwaarden Lek	97%	100%	97%	100%
83	Botshol	60%	100%	45%	53%

	Natura 2000-gebied	KDW-T		KDW	
		basispad (2030)	Na reductie (2030)	basispad (2030)	Na reductie (2030)
84	Duinen Den Helder-Callantsoog	93%	95%	56%	58%
85	Zwanenwater & Pettemerduinen	94%	97%	61%	66%
86	Schoorlse Duinen	63%	68%	55%	61%
87	Noordhollands Duinreservaat	71%	76%	60%	66%
88	Kennemerland-Zuid	87%	91%	77%	81%
89	Eilandspolder	100%	100%	0%	100%
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	95%	100%	9%	60%
91	Polder Westzaan	95%	99%	60%	79%
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	89%	99%	25%	60%
94	Naardermeer	92%	98%	92%	95%
95	Oostelijke Vechtplassen	98%	100%	98%	99%
96	Coepelduynen	97%	99%	97%	99%
97	Meijndel & Berkheide	88%	93%	81%	84%
98	Westduinpark & Wapendal	82%	85%	82%	84%
99	Solleveld & Kapittelduinen	83%	89%	68%	74%
100	Voornes Duin	82%	88%	82%	88%
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	93%	96%	79%	80%
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	88%	99%	47%	82%
105	Zouweboezem	75%	100%	75%	100%
112	Biesbosch	99%	100%	99%	100%
113	Voordelta	100%	100%	100%	100%
114	Krammer-Volkerak	95%	97%	95%	97%
115	Grevelingen	85%	87%	85%	87%
116	Kop van Schouwen	77%	81%	55%	55%
117	Manteling van Walcheren	53%	58%	49%	51%
118	Oosterschelde	100%	100%	100%	100%
121	Yerseke en Kapelse Moer	100%	100%	100%	100%
122	Westerschelde & Saeftinghe	100%	100%	100%	100%
123	Zwin & Kievittepolder	100%	100%	100%	100%
124	Groote Gat	100%	100%	100%	100%
125	Canisvliet	100%	100%	100%	100%
126	Vogelkreek	100%	100%	100%	100%
128	Brabantse Wal	3%	4%	3%	4%
129	Ulvenhoutse Bos	3%	17%	3%	17%
130	Langstraat	78%	95%	71%	79%
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	60%	78%	42%	67%

	Natura 2000-gebied	KDW-T		KDW	
		basispad (2030)	Na reductie (2030)	basispad (2030)	Na reductie (2030)
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	64%	96%	63%	95%
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	72%	92%	67%	85%
134	Regte Heide & Riels Laag	81%	94%	80%	93%
135	Kempenland-West	63%	96%	55%	78%
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	83%	96%	73%	89%
137	Strabrechtse Heide & Beuven	92%	99%	79%	89%
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	33%	51%	32%	49%
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	31%	89%	8%	11%
140	Groote Peel	49%	95%	7%	10%
141	Oeffelter Meent	100%	100%	100%	100%
142	Sint Jansberg	10%	98%	10%	98%
143	Zeldersche Driessen	39%	85%	39%	85%
144	Boschhuizerbergen	0%	38%	0%	22%
145	Maasduinen	18%	41%	15%	37%
146	Sarsven en De Banen	12%	82%	0%	0%
147	Leudal	75%	100%	75%	100%
148	Swalmdal	96%	100%	96%	100%
149	Meinweg	45%	57%	45%	57%
150	Roerdal	99%	100%	99%	100%
153	Bunder- en Elslooërbos	52%	89%	52%	89%
154	Geleenbeekdal	78%	93%	78%	93%
155	Brunsummerheide	84%	95%	83%	94%
156	Bemelerberg & Schiepersberg	57%	87%	57%	78%
157	Geuldal	68%	95%	68%	95%
158	Kunderberg	79%	100%	79%	100%
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	82%	82%	82%	82%
160	Savelsbos	38%	86%	38%	86%
161	Noorbeemden & Hoogbos	98%	100%	98%	100%
167	Maas bij Eijsden	100%	100%	100%	100%

4.6 Depositiereductie per Natura 2000-gebied per provincie

Tabel 7 toont de depositiereducties per Natura 2000-gebied gesplitst in het deel veroorzaakt door de emissiereductie in de eigen provincie en het deel veroorzaakt door emissiereducties van de overige provincies.

Tabel 7 Depositieverandering per Natura 2000-gebied per provincie. Deze depositiereducties zijn berekend als resultaat van het Regiodoelenscenario en zijn de absolute totalen waarmee doelbereik ten opzichte van de KDW en KDW-t is bepaald (zie Tabel 6). Let op: gebieden op de grens komen dubbel voor, bijvoorbeeld het Drents-Friese Wold & Leggelderveld op de grens van Drenthe en Friesland.

Provincie	Natura 2000-gebied	Depositiereductie eigen provincie (mol/ha/jaar)	Depositiereductie overige provincies (mol/ha/jaar)
Drenthe	Bargerveen	-38	-91
Drenthe	Drentsche Aa-gebied	-111	-107
Drenthe	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	-131	-257
Drenthe	Drouwenezand	-78	-83
Drenthe	Dwingelderveld	-167	-168
Drenthe	Elperstroomgebied	-125	-101
Drenthe	Fochteloërveen	-46	-157
Drenthe	Holtingerveld	-85	-167
Drenthe	Mantingerbos	-234	-139
Drenthe	Mantingerzand	-150	-105
Drenthe	Norgerholt	-295	-207
Drenthe	Witterveld	-100	-109
Flevoland	De Wieden	-8	-254
Flevoland	IJsselmeer	-1	-87
Flevoland	Zwarte Meer	-9	-211
Friesland	Alde Feanen	-176	-42
Friesland	Bakkeveense Duinen	-193	-89
Friesland	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	-117	-271
Friesland	Duinen Ameland	-65	-27
Friesland	Duinen Schiermonnikoog	-92	-39
Friesland	Duinen Terschelling	-32	-24
Friesland	Duinen Vlieland	-12	-27
Friesland	Fochteloërveen	-92	-111
Friesland	Groote Wielen	-147	-26
Friesland	IJsselmeer	-55	-33
Friesland	Noordzeekustzone	-34	-26

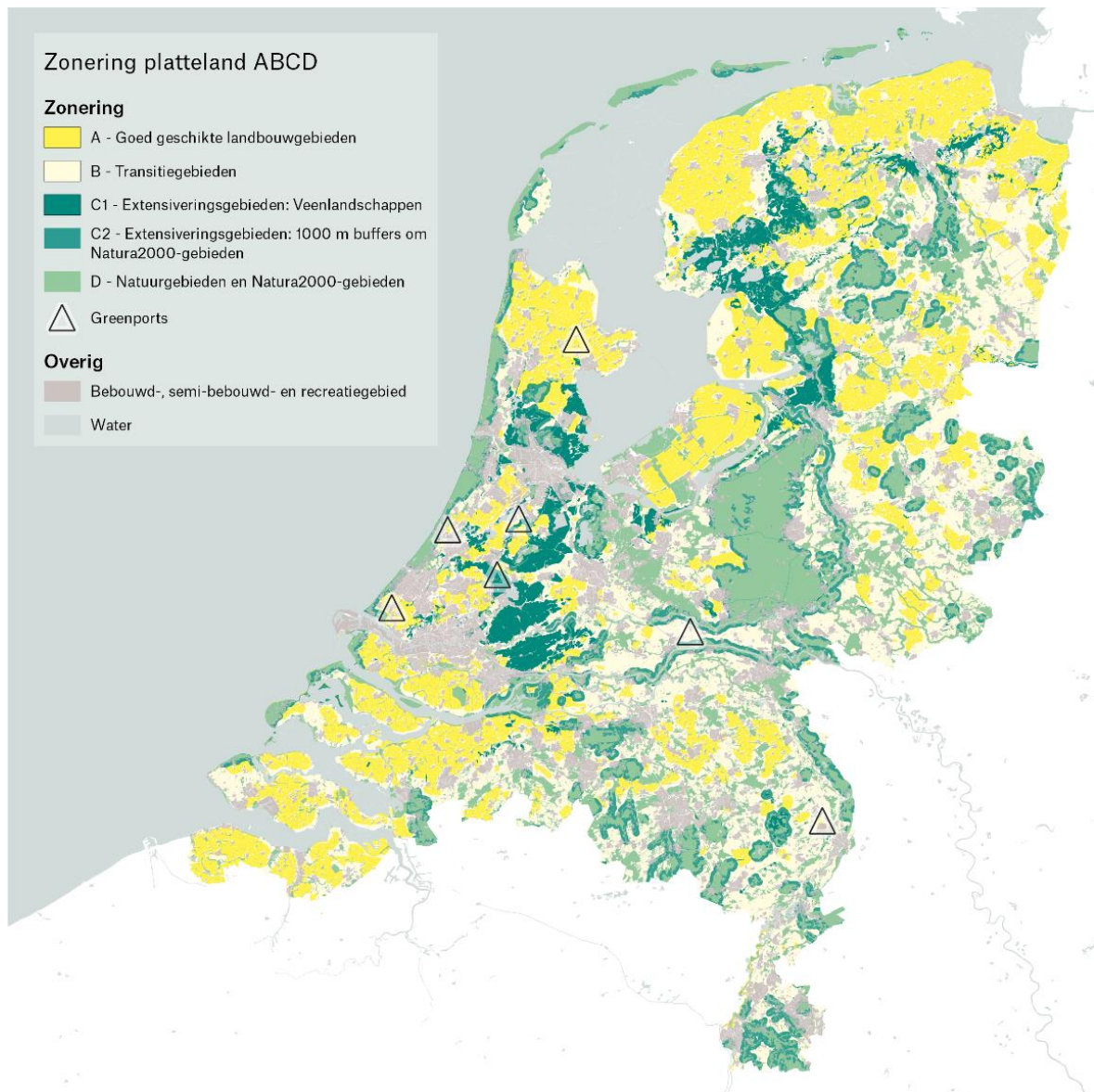
Provincie	Natura 2000-gebied	Depositiereductie eigen provincie (mol/ha/jaar)	Depositiereductie overige provincies (mol/ha/jaar)
Friesland	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	-196	-42
Friesland	Rottige Meenthe & Brandemeer	-148	-106
Friesland	Van Oordt's Mersken	-174	-46
Friesland	Waddenzee	-29	-28
Friesland	Wijnjeterper Schar	-192	-66
Gelderland	Bekendelle	-194	-79
Gelderland	Binnenveld	-214	-138
Gelderland	Buurserzand & Haaksbergerveen	-72	-153
Gelderland	De Bruuk	-53	-140
Gelderland	Korenburgerveen	-234	-83
Gelderland	Landgoederen Brummen	-290	-104
Gelderland	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	-109	-200
Gelderland	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	-37	-117
Gelderland	Rijntakken	-151	-112
Gelderland	Sint Jansberg	-123	-294
Gelderland	Stelkampsveld	-172	-91
Gelderland	Veluwe	-321	-148
Gelderland	Willinks Weust	-92	-66
Gelderland	Wooldse Veen	-64	-65
Groningen	Drentsche Aa-gebied	-16	-203
Groningen	Lieftingsbroek	-97	-121
Groningen	Noordzeekustzone	-5	-55
Groningen	Waddenzee	-7	-49
Limburg	Bemelerberg & Schiepersberg	-129	-23
Limburg	Boschhuizerbergen	-185	-179
Limburg	Brunsummerheide	-62	-27
Limburg	Bunder- en Elslooërbos	-113	-32
Limburg	Deurnsche Peel & Mariapeel	-116	-223
Limburg	Geleenbeekdal	-143	-30
Limburg	Geuldal	-164	-25
Limburg	Groote Peel	-142	-175
Limburg	Kunderberg	-180	-21
Limburg	Leudal	-227	-84
Limburg	Maas bij Eijsden	-16	-14
Limburg	Maasduinen	-170	-158

Provincie	Natura 2000-gebied	Depositiereductie eigen provincie (mol/ha/jaar)	Depositiereductie overige provincies (mol/ha/jaar)
Limburg	Meinweg	-108	-56
Limburg	Noorbeemden & Hoogbos	-86	-18
Limburg	Roerdal	-198	-38
Limburg	Sarsven en De Banen	-280	-71
Limburg	Savelsbos	-135	-24
Limburg	Sint Jansberg	-73	-344
Limburg	Sint Pietersberg & Jekerdal	-31	-20
Limburg	Swalmdal	-175	-61
Limburg	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	-104	-152
Limburg	Zeldersche Driessen	-141	-196
Noord-Brabant	Biesbosch	-42	-70
Noord-Brabant	Boschhuizerbergen	-139	-226
Noord-Brabant	Brabantse Wal	-80	-40
Noord-Brabant	Deurnsche Peel & Mariapeel	-199	-140
Noord-Brabant	Groote Peel	-156	-161
Noord-Brabant	Kampina & Oisterwijkse Vennen	-222	-40
Noord-Brabant	Kempenland-West	-284	-30
Noord-Brabant	Krammer-Volkerak	-25	-45
Noord-Brabant	Langstraat	-128	-45
Noord-Brabant	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	-148	-40
Noord-Brabant	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	-66	-88
Noord-Brabant	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	-200	-57
Noord-Brabant	Oeffelter Meent	-123	-79
Noord-Brabant	Regte Heide & Riels Laag	-123	-28
Noord-Brabant	Strabrechtse Heide & Beuven	-128	-43
Noord-Brabant	Ulvenhoutse Bos	-176	-53
Noord-Brabant	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	-183	-52
Noord-Brabant	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	-130	-126
Noord-Holland	Duinen Den Helder-Callantsoog	-20	-28
Noord-Holland	Duinen en Lage Land Texel	-26	-25
Noord-Holland	Eilandspolder	-114	-35
Noord-Holland	IJsselmeer	-12	-77
Noord-Holland	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	-157	-50

Provincie	Natura 2000-gebied	Depositiereductie eigen provincie (mol/ha/jaar)	Depositiereductie overige provincies (mol/ha/jaar)
Noord-Holland	Kennemerland-Zuid	-24	-58
Noord-Holland	Naardermeer	-99	-148
Noord-Holland	Noordhollands Duinreservaat	-55	-46
Noord-Holland	Noordzeekustzone	-3	-57
Noord-Holland	Oostelijke Vechtplassen	-63	-209
Noord-Holland	Polder Westzaan	-156	-42
Noord-Holland	Schoorlse Duinen	-52	-42
Noord-Holland	Waddenzee	-4	-53
Noord-Holland	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	-97	-36
Noord-Holland	Zwanenwater & Pettemerduinen	-25	-30
Overijssel	Aamsveen	-80	-70
Overijssel	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	-408	-91
Overijssel	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	-227	-65
Overijssel	Boetelerveld	-275	-122
Overijssel	Borkeld	-194	-118
Overijssel	Buurserzand & Haaksbergerveen	-119	-107
Overijssel	De Wieden	-152	-110
Overijssel	Dinkelland	-251	-60
Overijssel	Engbertsdijksvenen	-182	-79
Overijssel	Landgoederen Oldenzaal	-275	-85
Overijssel	Lemselermaten	-352	-86
Overijssel	Lonnekermeer	-174	-96
Overijssel	Olde Maten & Veerslootslanden	-189	-99
Overijssel	Rijntakken	-32	-231
Overijssel	Sallandse Heuvelrug	-137	-105
Overijssel	Springendal & Dal van de Mosbeek	-314	-71
Overijssel	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	-184	-93
Overijssel	Vecht- en Beneden-Reggegebied	-221	-104
Overijssel	Weerribben	-124	-143
Overijssel	Wierdense Veld	-189	-86
Overijssel	Witte Veen	-125	-87
Overijssel	Zwarte Meer	-127	-92
Utrecht	Binnenveld	-83	-269

Provincie	Natura 2000-gebied	Depositiereductie eigen provincie (mol/ha/jaar)	Depositiereductie overige provincies (mol/ha/jaar)
Utrecht	Botshol	-111	-145
Utrecht	Kolland & Overlangbroek	-386	-226
Utrecht	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	-69	-240
Utrecht	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	-82	-160
Utrecht	Oostelijke Vechtplassen	-124	-148
Utrecht	Rijntakken	-18	-245
Utrecht	Uiterwaarden Lek	-137	-162
Utrecht	Zouweboezem	-151	-132
Zeeland	Canisvliet	-8	-11
Zeeland	Grevelingen	-16	-34
Zeeland	Groote Gat	-27	-9
Zeeland	Kop van Schouwen	-14	-23
Zeeland	Krammer-Volkerak	-13	-56
Zeeland	Manteling van Walcheren	-38	-22
Zeeland	Oosterschelde	-30	-19
Zeeland	Vogelkreek	-40	-17
Zeeland	Voordelta	-4	-19
Zeeland	Westerschelde & Saeftinghe	-11	-14
Zeeland	Yerseke en Kapelse Moer	-43	-18
Zeeland	Zwin & Kievittepolder	-7	-9
Zuid-Holland	Biesbosch	-35	-77
Zuid-Holland	Coepelduynen	-25	-35
Zuid-Holland	Duinen Goeree & Kwade Hoek	-21	-26
Zuid-Holland	Grevelingen	-14	-37
Zuid-Holland	Kennemerland-Zuid	-20	-62
Zuid-Holland	Krammer-Volkerak	-16	-53
Zuid-Holland	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	-61	-248
Zuid-Holland	Meijendel & Berkheide	-30	-41
Zuid-Holland	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	-122	-120
Zuid-Holland	Solleveld & Kapittelduinen	-25	-34
Zuid-Holland	Uiterwaarden Lek	-117	-182
Zuid-Holland	Voordelta	-6	-17
Zuid-Holland	Voornes Duin	-27	-43
Zuid-Holland	Westduinpark & Wapendal	-19	-35

Bijlage 1: Zoneringskaart

Figuur 6 Zoneringskaart (ABCD) gebruikt in de tool en analyses. Bron: LNV.

Bijlage 2: Technische toelichting op de berekeningen

Omgevingswaarde: gekarteerd oppervlak

Voor de berekening van de omgevingswaarde is uitgegaan van het gekarteerde oppervlak. Dit is een wijziging ten opzichte van rapport '[Ruimtelijk effect zonerings emissiereducties](#)' waarin de mate van overbelasting is berekend op basis van het aantal hexagonalen onder de KDW. Dit betekent dat de resultaten van het areaal onder de KDW een ander oppervlak uitdrukken en dus niet te vergelijken zijn. Meer informatie over deze wijziging is beschikbaar op de [AERIUS website](#).¹²

Gebruik van maatgevende hexagonalen

De relaties voor emissie en depositie zijn vastgelegd voor maatgevende hexagonalen.¹³ Maatgevende hexagonalen zijn een selectie van relevante hexagonalen waarbij verwacht wordt dat daar de hoogste depositie in een gebied plaatsvindt. Hier is, eerder in het proces, voor gekozen omdat op deze manier voor alle bron-receptor-relaties berekeningen sneller (met minder reken capaciteit en rekestijd) voor verschillende scenario's kunnen worden uitgevoerd. Omdat deze berekeningen een doorrekening van een indicatief, richtinggevend scenario betreffen is de BRM hier ook gebruikt. Dit past bij het analyse niveau van de doorrekening.

Schalingsfactor maatgevende naar relevante hexagonalen

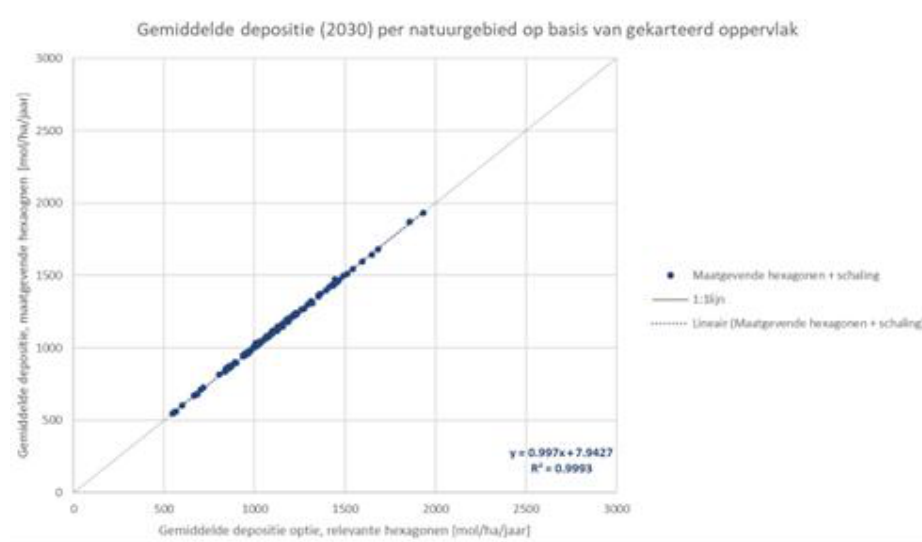
Om de effecten van emissiereductie op depositie en de mate van overbelasting voor hele natuurgebieden te bepalen, moet de depositie op elk relevant hexagoon (gridcel) bekend zijn. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een koppeling tussen maatgevende en relevante hexagonalen. Elk relevant hexagoon is gekoppeld aan één maatgevend hexagoon. Op basis van data uit AERIUS Monitor 2021 is voor de sectoren Landbouw-Stallen en Landbouw-Veld de verhouding bepaald tussen de depositiebijdrage op het maatgevend en op het relevante hexagoon. Deze verhouding wordt als factor gebruikt om de op het maatgevend hexagoon berekende depositiereductie te schalen naar depositiereducties op alle relevante hexagonalen.

De bron-receptormatrix in de tool bevat deposities die uitgerekend zijn voor elke bron op alle maatgevende hexagonalen. Om een inschatting te kunnen maken van de gemiddelde depositie en de mate van overschrijding van een natuurgebied, is het nodig om de depositieresultaten te hebben voor alle relevante hexagonalen. Om dit te kunnen doen, zijn de relevante hexagonalen gekoppeld aan bijbehorende maatgevende hexagonalen. Op basis van data uit AERIUS Monitor 2021, is voor de landbouwsectoren Stallen en Veld de verhouding van de depositiebijdrages tussen de relevante hexagonalen en de bijbehorende maatgevende hexagonalen berekend. Deze factoren zijn vermenigvuldigd met de berekende emissiereducties op maatgevende hexagonalen om tot een emissiereductie te komen op ieder relevant hexagoon.

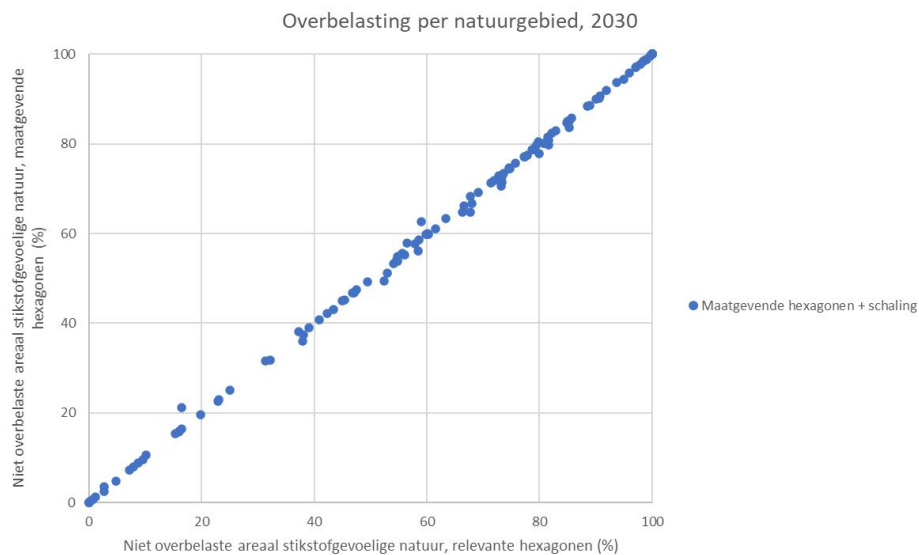
¹² [Bepalen mate van stikstofbelasting | AERIUS](#)

¹³ Meer informatie over maatgevende hexagonalen staat op de [AERIUS website](#).

Het effect van deze schalingsmethode is minimaal voor de gemiddelde depositie en mate van overbelasting per natuurgebied. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van onderstaande figuren, waarin de depositie en het percentage areaal onder de KDW op basis van beide methoden (berekeningen op maatgevende hexagonen in combinatie met schaling en berekeningen direct op relevante hexagonen) tegen elkaar zijn afgezet.

Figuur 7 Gemiddelde depositie per natuurgebied. Elk bolletje is een natuurgebied. Op de x-as de depositie berekend op relevante hexagonen, op de y-as de depositie op basis van deposities berekend op maatgevende hexagonen gecombineerd met de schalingsmethode.

Figuur 8 Percentage areaal niet overbelaste stikstofgevoelige natuur per natuurgebied. Elk bolletje is een natuurgebied. Op de x-as het percentage op basis van deposities berekend op relevante hexagonen, op de y-as het percentage op basis van deposities berekend op maatgevende hexagonen gecombineerd met de schalingsmethode.

15

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 088 689 8989
info@rivm.nl

memo

Aanvullende informatie naar aanleiding van
technische briefing RIVM

Datum
21 juni 2022

Ons kenmerk
M&V-2022-0074

Uw kenmerk

Behandeld door
Centrum Milieukwaliteit

Kopie aan

Bijlage(n)

Inhoud

Vraagstelling	2
1. Bovengrens naar 70% en ondergrens naar 20%	3
1.1 Nieuwe berekening met bovengrens 70% en ondergrens 20%	3
2. Ring van 1 km alleen om natuurgebieden met stikstofoverbelasting in 2030 na basispad	5
2.1 Nieuwe berekening	5
3. Anderszins beschikbare kaarten en analyses	7
3.1 Regiidoelentool voor de provincies	7
3.2 Gebruik kaartmateriaal.....	8

Vraagstelling

Naar aanleiding van de technische briefing van 16 juni heeft de Tweede Kamer aan de minister aanvullende informatie gevraagd.

Deze memo bevat de informatie zoals het Ministerie van LNV aan RIVM heeft gevraagd.

1. Bovengrens naar 70% en ondergrens naar 20%

1.1 Nieuwe berekening met bovengrens 70% en ondergrens 20%

Verzocht is om inzicht in de situatie waarin de gekozen wordt voor een bovengrens van 70% reductie en een ondergrens van 20% reductie. Deze nieuwe uitgangspunten leiden niet tot andere ruimtelijke beelden en dus geen nieuwe kaart. Wel verandert de reductie per gebied. Daarbij wordt een nieuwe percentage voor de Transitiegebieden en Veenweidegebieden berekend, uitgaande van een emissiereductie van 39 kton. Het percentage voor B/C1 verlaagt hierdoor van 47% emissiereductie in de 95/12 variant naar 43% in de 70/20 variant. Het doelbereik blijft hierbij nagenoeg gelijk en komt uit op 80,9 (was 81,3). En er volgt ook een nieuw percentage voor depositiepotentie in Gelderland (C3), welke van 58% naar 65% stijgt.

De gemiddelde reductie in C3 stijgt doordat het aantal gridcellen waarop depositiepotentie van toepassing wordt kleiner is geworden. Door 20% generieke reductie zijn er minder gridcellen in Gelderland die meedoen aan depositiepotentie. Anders gezegd, gridcellen met een reductiepercentage voor depositiepotentie tussen 12 en 20% komen nu in A1. In C3 blijven dus de gridcellen waarop een hogere reductie is toegepast. Kortom, gemiddeld over alle gridcellen gaat het reductiepercentage voor C3 in Gelderland omhoog. In absolute zin gaat de reductie in C3 omlaag van 5,7 naar 5,5 kton NH₃.

Tabel 1: legenda oude (95/12) en nieuwe (70/20) legenda voor regio-doelenkaart

Code	Gebieden	Reductiepercentage	
		95/12	70/20
A	Gebieden met minder beperkingen vanuit water, bodem, natuur en stikstof	12%	20%
A1	Gebieden Gelderland die niet onder C3 vallen	12%	20%
B	Transitiegebied	47%	<u>43%</u>
C1	Veenweidegebied	47%	<u>43%</u>
C2	Ring rondom stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden	70%	70%
C3	Reductie volgend uit depositiepotentie in Gelderland	58%	<u>65%</u>
D1	Stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	95%	70%
D2	Natuur Netwerk Nederland	95%	70%

De oude en nieuwe verdeling over de verschillende gebiedscodes wordt als volgt:

Tabel 2: emissiereductie per gebied voor de varianten 95/12 en 70/20

Zonecode	Emissiereductie (stal- en veld) (ton NH ₃)		Percentage reductie	
	95/12	70/20	95/12	70/20
A	3.424	5.707	12%	20%
A1	822	1.653	12%	20%
B	14.636	1.3436	47%	43%
C1	3.291	3.023	47%	43%
C2	5.719	5.719	70%	70%
C3	5.651	5.451	58%	65%
D1	1.098	805	95%	70%
D2	4.381	3.228	95%	70%

Tabel 3: emissiereductie per provincie voor de varianten 95/12 en 70/20

Provincie	Emissiereductie (stal- en veld) (ton NH ₃)		Percentage reductie	
	95/12	70/20	95/12	70/20
Drenthe	2.450	2.363	43%	41%
Flevoland	442	526	24%	29%
Friesland	4.701	4.892	34%	36%
Gelderland	7.511	7.869	42%	44%
Groningen	1.447	1.644	25%	29%
Limburg	3.039	2.802	52%	48%
Noord-Brabant	6.957	6.749	42%	40%
Noord-Holland	1.797	1.791	41%	40%
Overijssel	5.738	5.636	41%	40%
Utrecht	2.359	2.192	46%	43%
Zeeland	631	663	32%	33%
Zuid-Holland	1.951	1.895	41%	40%
Nederland	39.023	39.023	40%	40%

2. Ring van 1 km alleen om natuurgebieden met stikstofoverbelasting in 2030 na basispad

In de oorspronkelijke kaart is om de Natura-2000 gebieden waarin zich stikstofgevoelige natuur bevindt een ring van 1 km aangebracht waarin met een emissiereductie van 70% is gerekend. Een aantal grote wateren zijn daarbij uitgezonderd.

Het aanvullende verzoek is om deze ring ook te verwijderen bij die gebieden waar in 2030 volgens het basispad nergens de KDW meer wordt overschreden.

2.1 Nieuwe berekening

In een nieuwe berekening is in aanvulling op de eerdere uitzonderingsgebieden (Waddenzee, Rijntakken, Biesbosch, Westerschelde & Saeftinge, Yerseke en Kapelse Moer, Oosterschelde) de ring van 1 km ook verwijderd bij de volgende 17 gebieden:

Tabel 4: gebieden waarbij de 1 km ring verdwijnt wanneer geselecteerd wordt op overbelasting in 2030

Nr.	gebied	voortouwnemer	Vershil in emissiereductie in ring (in ton NH3)
7	Noordzeekustzone	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	0
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	Provincie Fryslân	95,6
12	Sneekermeergebied	Provincie Fryslân	48,8
71	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	Provincie Gelderland	23,5
72	IJsselmeer	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	98,0
74	Zwarte Meer	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	0
75	Ketelmeer & Vossemeer	Provincie Overijssel	19,0
109	Haringvliet	Provincie Zuid-Holland	22,3
113	Voordelta	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	0
119	Veerse Meer	Provincie Zeeland	2,5
123	Zwin & Kievittepolder	Provincie Zeeland	0,7
124	Groote Gat	Provincie Zeeland	5,7
125	Canisvliet	Provincie Zeeland	0,6

126	Vogelkreek	Provincie Zeeland	7,8
141	Oeffelter Meent	Provincie Noord-Brabant	0,9
152	Grensmaas	Provincie Limburg	10,4
167	Maas bij Eijsden	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	1,9

De totale emissie in C2 neemt daardoor af met 338 ton ammoniak, op een totaal in C2 van 8.170 ton. Deze verminderde reductie is nu over de andere zones verdeeld.

3. Anderszins beschikbare kaarten en analyses

3.1 Regiodoelentool voor de provincies

Om het proces te faciliteren met de provincies heeft het RIVM eind 2021 een zogenaamd Regiodoelentool gemaakt waarmee de provincies in hun eigen provincie emissiereducties kunnen ingeven en de resultaten waaronder het doelbereik (per Natura-2000 gebied) interactief kunnen zien.

De tool biedt de mogelijkheid om landbouwemissiereducties binnen een provincie op verschillende ruimtelijke manieren te definiëren. De methodes voor emissiereductie staan beschreven in de rapportage 'Ruimtelijk effect zonering emissiereducties' (Bleeker et al., 2021) en zijn in het kort:

- Generiek: onder generieke reductie wordt verstaan het algemeen reduceren van de emissies per kilometervak met een vooraf bepaald percentage, zonder te letten op effectiviteit, afstand tot de natuur of depositiebijdrage per bronlocatie (kilometervak).
- Zonering: via zonering is het mogelijk om emissies per kilometervak te reduceren die in bepaalde geografische zones liggen. Deze zones zijn door LNV opgesteld als de zogeheten ABCD-kaart (Figuur 1). In het kort zijn de zones als volgt: A) Goed geschikte landbouwgebieden, B) Transitiegebieden, C1) Extensiveringsgebieden: veenlandschappen, C2) Extensiveringsgebieden: 1000m buffers om Natura2000-gebieden, D1) Natura2000-gebieden, D2) NatuurNetwerk Nederland (voormalig Ecologische hoofdstructuur) samengenomen. Per zone kan het reductiepercentage worden opgegeven.
- Afstand tot natuurgebied: Op basis van afstand tussen bronlocatie (centrum van het 64-ha hexagoon waar een bron zich in bevindt) en de rand van een natuurgebied vindt de reductie plaats voor die emissiebron. Per natuurgebied kan een afstandszone (in km) en een reductiepercentage worden opgegeven. Er kan maximaal tot een afstand van 25km worden gereduceerd. Voor natuurgebieden buiten de provincie kan niet een afstandszone worden gedefinieerd in versie 1 van de tool.
- Depositiepotentie: Onder depositiepotentie wordt verstaan het reduceren van emissies voor een selectie van gridcellen met emissies die de hoogste depositiebijdrage veroorzaken, totdat de gedefinieerde emissiebegrenzing bereikt is. Per sector kan een reductiepercentage worden opgegeven. Er vindt reductie van het opgegeven percentage stikstofemissies plaats per gridcel, totdat het doel (in ton) bereikt is.

Het is mogelijk om in de tool de verschillende methodes voor emissiereductie te combineren.

3.2 Gebruik kaartmateriaal

De kaarten in het bovengenoemde proces zijn gemaakt om te gebruiken in het gesprek tussen provincies en Rijk en zijn niet geschikt om te vergelijken met de gepresenteerde kaart.

De gepresenteerde kaart is preciezer, maar is ook niet geschikt om te gebruiken op bedrijfsniveau. De berekeningen van het RIVM hiervoor zijn gedaan op basis van bedrijfsgegevens van 2018 – de meest recente die eind 2021 voor ons beschikbaar waren.

Bovendien zijn de berekeningen gedaan op gridcellen geaggregeerd naar 64 hectares. De resultaten van deze doorrekening zijn dan ook niet geschikt om op bedrijfsniveau toe te passen.

Contact

070 - 5.1.2.e
5.1.2.e@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum

27 juni 2022

Ons kenmerk

PZH-2022-810587007
DOS-2019-0005750

Provinciale Staten

Onderwerp

Technische sessie NPLG - toezeggingen

Geachte Statenleden,

Op 22 juni jl. vond de technische sessie omtrent de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) plaats. Tijdens deze technische sessie is afgesproken om schriftelijk nog enkele aspecten nader te duiden, daarop vindt u in deze brief de toevoegingen. De antwoorden zijn ontleend aan het memo "toelichting bij richtinggevend emissiereductiedoelstellingen per gebied" van het RIVM. Deze toelichting vormt een bijlage bij de brief van de minister voor Natuur en Stikstof van 10 juni 2022.

Emissieregistratie

De volgende tekst staat op <https://www.emissieregistratie.nl/>: bedrijven komen individueel, als zogenoemde puntbron, in de Emissieregistratie als zij vallen onder de reikwijdte van het E-PRTR (European Pollutant Release and Transfer Register). Een bedrijf valt onder de reikwijdte van E-PRTR als er een of meerdere van de activiteiten plaatsvinden die zijn opgenomen in bijlage 1 van de E-PRTR-verordening. Indien een van de aanwezige emissiestoffen is opgenomen in de Stoffenlijst Integraal PRTR-verslag en de bijbehorende drempelwaarde van de emissiejaarvracht is overschreden, moet deze wettelijk verplicht gerapporteerd worden. De drempelwaarden zijn destijds zodanig gekozen dat de registrerende bedrijven 85-90% van de totale emissie door bedrijven bestrijken. Komt een emissie boven de betreffende drempel uit? Dan is het bedrijf wettelijk verplicht haar emissies registreren via het elektronisch Milieujaarverslag (e-MJV). Degene die dient te controleren of dit inderdaad gebeurt, en of emissies correct worden gemeten of bepaald, is het bevoegd gezag. Dat is bijna altijd de betreffende provincie of gemeente (vaak met uitbesteding naar Regionale Uitvoeringsdiensten) voor de emissies naar lucht. Voor de emissies naar water zijn dit de waterschappen of Rijkswaterstaat.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Voor de overige bedrijven (10-15%) waarvan de individuele emissiegegevens onder de rapportagedrempel ligt, wordt gebruikgemaakt van diverse statistische gegevens om de

emissies te berekenen (ook wel bijschatting genoemd). Deze bijschatting wordt door de Emissieregistratie jaarlijks berekend. Het gaat bij de bijschatting om ongeveer 10-15% van de totale bedrijfsemissies.

Landbouwbedrijven zitten ook in de Emissieregistratie. De gegevens komen van de landbouwtelling. Dat is onderdeel van de gecombineerde opgave uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Iedere landbouwer heeft hiermee te maken. Als een agrarisch bedrijf is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, dan komt het voor in de Emissieregistratie.

Toelichting basispad

Het basispad bevat - voor alle binnenlandse sectoren - de prognoses die zijn gebaseerd op het Rijksbeleid dat was vastgesteld voor 1 mei 2020. Onder vastgesteld beleid valt bijvoorbeeld de subsidieregeling voor retrofit van binnenvaartschepen en de in april 2020 aangekondigde verhoging van het subsidiebudget voor de tweede uitbreiding Warme Sanering Varkenshouderijen. Voorbeelden van beleid dat nog niet in de prognoses van de KEV-2020 is verwerkt, zijn het Schone Luchtakkoord, het Klimaatakkoord, het 7e Actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn en het volledige bronmaatregelenpakket in het kader van de structurele aanpak stikstof van 24 april 2020.

De buitenlandse bijdrages zijn berekend op basis van de ruimtelijke verdeling uit de TNO MACC-III emissie database en zijn per sector en per stof geschaald naar emissietotalen over 2018 en prognoses voor 2025 en 2030. Deze emissies zijn gebaseerd op emissietotalen van het Centre on Emission Inventories and Projections (CEIP) en prognoses van het International Institute for Applied System Analysis (IIASA). Voor de bronnen op de Noordzee zijn de emissies afkomstig van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO).

De berekeningen zijn van de NH₃ emissies uit de landbouw zijn voor de veeteelt gebiedsspecifiek uitgevoerd. Daarnaast zijn bij deze berekeningen de emissies van de stallen en emissies vanaf het land afzonderlijk berekend. De beslissing dat alleen emissies uit de veehouderij gebiedsgericht zijn doorgerekend is ingegeven door technische beperking. De (ammoniak)emissies van akkerbouw en tuinbouw zijn niet gebiedsgericht beschikbaar voor deze berekeningen. Deze kunnen alleen landelijk generiek gereduceerd worden. De keuze om ook voor deze berekeningen alleen NH₃ emissies van stal- en veld als uitgangspunt te hanteren is van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als opdrachtgever van het RIVM.

In de genoemde memo van het RIVM worden de volgende drie overwegingen – letterlijk – genoemd voor deze keuze:

- Ten eerste omdat stikstofoxidenemissies (NO_x) verder van de bron neerdalen dan ammoniakemissies (NH₃). De locatie van de reductie is daarom minder van belang voor het gebiedsgericht effect.
- Ten tweede omdat de Nederlandse landbouw de grootste bijdrage levert aan de stikstofdepositie in Nederland (49,3% in 2030) en de bijdrage aan de depositie

van andere sectoren dan landbouw geringer is (industrie 2,5%, mobiliteit 11%, overige sectoren (zoals consumenten 9%).

- Ten derde wordt als gevolg van beleid in het Klimaatakkoord en Schone Lucht akkoord verdere reductie van emissies in NOx uit deze sectoren verwacht.

Inkomingsvorming agrarische ondernemers

Tot op heden zijn er alleen regelingen die gericht zijn op compensatie van gederfde inkomsten. De Tweede Kamer heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangespoord om perspectief te schetsen voor de landbouwsector. Het is logisch om ook de mogelijkheden te onderzoeken naar inkomensvormende activiteiten die agrarische ondernemers kunnen uitvoeren ten dienste van natuur- en landschapsbeheer. Deze zullen getoetst moeten worden aan staatssteunregels.

Als bijlagen bij deze brief treft u aan:

1. Memo RIVM – toelichting bij richtinggevende emissiereductiedoelstellingen per gebied (9 juni 2022).
2. Memo RIVM – aanvullende informatie naar aanleiding van technische briefing RIVM (21 juni 2022).
3. Antwoorden op de vragen van de heer Kastelein (CDA).

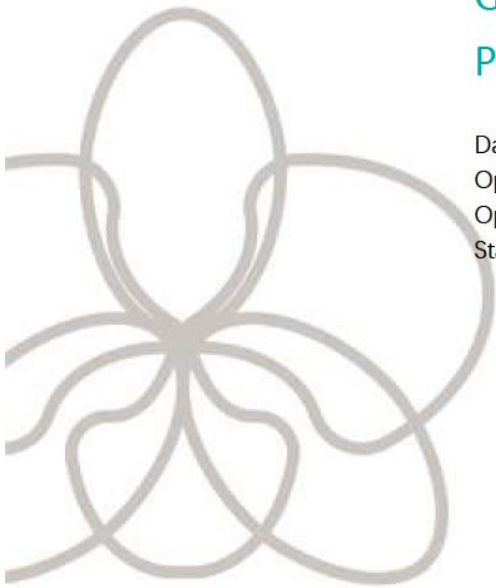
Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

DOORREKENING HOOFDRICHTINGEN GEBIEDSGERICHTE AANPAK NIEUWKOOPSE PLASSEN

Datum: 12-4-2022
Opdrachtgever: Provincie Zuid-Holland
Opsteller: 5.1.2.e
Status: Concept

ORG-ID

ORGANISATIE & BELEIDSONTWIKKELING

Inhoud

1.	Inleiding.....	2
2.	Werkwijze.....	5
2.1.	Beschrijving Bedrijfsmodellen PPP-Agro Advies	5
2.2.	Van bedrijfsmodellen naar Hoofdrichtingen per polder	6
2.3.	Beoordelingskader	7
3.	Bespreken van de resultaten	10
3.1.	Inleiding.....	10
3.2.	Hoe hoog is de depositie van stikstof vanuit het gebied op N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck in verhouding tot andere bronnen?	10
3.3.	In hoeverre is Hoofdrichting 0 representatief voor de situatie in de GGA Nieuwkoop?	11
3.4.	Wat zijn de effecten van Hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie?	12
3.4.1.	Inleiding.....	12
3.4.2.	Wat zijn milieuopbrengsten van hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie?	12
3.5.	Wat zijn effecten van Hoofdrichtingen op ruimte in het gebied voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (SNL-A) en Natuurbeheer (SNL-N)?.....	14
3.5.1.	Wat zijn effecten op landbouwstructuur en economie?.....	15
3.6.	Wat is het effect van de ABCD - variant zonder emissies in N2000 gebieden Nieuwkoopse Plassen & De Haeck?.....	16
4.	Conclusies.....	17

1. INLEIDING

Eind 2020 is het gebiedsproces Nieuwkoopse Plassen opgestart, met als inzet een integrale aanpak van meerdere opgaven (stikstofdepositie, bodemdaling/CO₂-uitstoot, waterkwaliteit, biodiversiteit en vitale landbouw).

Agrarische bedrijven in het veenweidegebied staan voor grote uitdagingen op het vlak van stikstof, broeikasgassen, bodemdaling, waterkwaliteit en biodiversiteit; in combinatie met de economische uitdaging van een rendabele bedrijfsvoering.

Het rapport 'Bedrijfsmodellen Melkveehouderij in het Groene Hart: deel 1 Economische Analyse' onderzoekt hoe toekomstige bedrijfsmodellen een bijdrage kunnen leveren om deze uitdagingen het hoofd te bieden en wat er nodig is voor de bijbehorende ontwikkeling van deze modellen. Het gaat hierbij met nadruk om modellen, de berekeningen zijn gebaseerd op gemiddelden en gaan niet over individuele bedrijven. Het rapport maakt een vergelijking tussen bedrijfsresultaten van een referentiebedrijf en de bedrijfsresultaten van andere bedrijfsmodellen.

Het rapport van de bedrijfsmodellen geeft inzicht in de volgende vragen:

- 1) Wat zijn de natuur- en milieuprestaties op het gebied van ammoniakemissie, emissie van broeikasgassen, stikstofbodemschot, oppervlakte natuurbeheer van de verschillende bedrijfsmodellen. Paragraaf 2.2 beschrijft de bedrijfsmodellen in detail.
- 2) Hoe scoren ze ten opzichte van het referentiebedrijf dat representatief is voor de huidige gemiddelde situatie in het Groene Hart?
- 3) Welke investeringen in grond, vee, stalsystemen en arbeid zijn nodig voor de transitie van het referentiebedrijf naar elk van deze bedrijfsmodellen?
- 4) Wat betekent de transitie naar een van deze bedrijfsmodellen voor belangrijke economische kentallen van het referentiebedrijf?
- 5) Hoe verhouden de investeringen zich tot de natuur- en milieuprestaties van de bedrijfsmodellen?

Met de resultaten van de bedrijfsmodellen is het mogelijk om zicht te krijgen wat het voor individuele bedrijven betekent om de stap naar een van de bedrijfsmodellen te maken. Maar het is niet mogelijk om op gebiedsniveau uitspraken te doen over milieu-opbrengsten en economische kosten als veel boeren in het gebied voor één van de bedrijfsmodellen zouden kiezen.

De provincie en andere gebiedspartners hebben behoefte aan dit inzicht om te kunnen bepalen aan welke ontwikkelingen richting en ruimte kan worden gegeven om maatschappelijke doelen op het gebied van natuur, stikstof, water, klimaat en voedselproductie te halen en wat de kosten daarvan zijn.

Mede als onderlegger om te komen tot bestuurlijke besluitvorming.

Om inzicht hierin te vergroten hebben ORG-ID, WING, WUR en de provincie Zuid-Holland een scenario analyse uitgevoerd van effecten van verschillende combinaties van bedrijfsmodellen naar de volgende vragen:

- 1) Hoe hoog is de depositie van stikstof vanuit landbouw in het GGA gebied in vergelijking met andere bronnen?
- 2) Als veel boeren in het gebied voor een bedrijfsmodel kiezen:
 - a. Wat zijn milieuopbrengsten op het gebied van ammoniakemissie, emissie van broeikasgassen en stikstofbodemschot.
 - b. Wat zijn effecten op ruimte in het gebied voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (SNL-A) en Natuurbeheer (SNL-N)?

- c. Wat zijn de effecten voor de landbouw?
- 3) Wat is het effect van de LNV-beleids optie 'geen emissies meer in N2000 gebieden' voor de depositie vanuit het GGA gebied op het N2000 gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck?

De volgende stappen zijn doorlopen om deze vragen te beantwoorden:

- 1) Vijf Hoofdrichtingen (zie kader Hoofdrichtingen) zijn bepaald waarbij telkens een of enkele bedrijfsmodellen dominant zijn. De hoofdrichtingen beschrijven per polder welk bedrijfsmodel is doorgerekend. Zie beschrijving in paragraaf 2.2.
- 2) Het rapport van PPP-Agro Advies geeft de economische en milieuprestaties van de bedrijfsmodellen per hectare weer ten opzichte van een referentiebedrijf. Deze zijn berekend met de [KringloopWijzer](#) op basis van landelijk vastgestelde [rekenregels](#). De economische kosten en milieuoebengsten op gebiedsniveau zijn te berekenen door de kentallen van de bedrijfsmodellen te vermenigvuldigen met het aantal hectares in een polder. Door de resultaten van alle polders op te tellen en te vergelijken met de referentiesituatie ontstaat een beeld van het milieueffect en de kosten op gebiedsniveau.
- 3) De kentallen van de bedrijfsmodellen zijn op twee punten aangevuld:
 - a. Effecten van verhogen van de grondwaterstand met waterinfiltratiesystemen in de bedrijfsmodellen op uitstoot CO₂ door veenoxidatie. Dit is doorgerekend met het model SOMERS, zie paragraaf 2.3 voor meer uitleg hierover. Deze aanvulling was nodig omdat de KringloopWijzer geen berekeningen van uitstoot broeikasgassen door veenoxidatie geeft.
 - b. De emissies van stikstof uit stal, mestopslag en veld van de bedrijven in het gebied zijn berekend met [INITIATOR](#) dat door de WUR is ontwikkeld.
- 4) Inschatten hoe representatief de referentie Hoofdrichting 0 is voor de situatie in de Nieuwkoopse Plassen.
 - a. Om twee redenen is met ervoor gekozen om met een referentie Hoofdrichting te werken
 - i. Gegevens over de werkelijke situatie ontbraken
 - ii. Doel was ook om een methodiek te ontwikkelen met een bredere bruikbaarheid voor andere gebieden.
 - b. De referentiesituatie is gebaseerd op een gemiddeld melkveebedrijf in het Groene Hart en door de depositie van Hoofdrichting 0 te vergelijken met de werkelijk situatie kunnen we inschatten hoe realistisch het referentiescenario is in vergelijking met de berekeningen van de bestaande situatie.

Hoofdrichtingen

- De Hoofdrichtingen zijn afgeleid in samenspraak met de provincie Zuid-Holland en zijn enkele malen besproken in Themagroep Landbouw waarbij:
- Er is gekozen voor 5 scenario's: 2 uitersten gericht op hoogproductief en volledig natuur en 3 er tussen in om zo een globaal beeld te krijgen van opbrengsten en kosten.
- De inschatting van bijdrage stikstofdepositie uit de verschillende polders leidend is geweest: hoe dichter bij het N2000 Gebied en ten zuidwesten ervan vanwege de overheersende windrichting, hoe meer nadruk op extensievere bedrijfsmodellen.
- Polders waar nu al sprake is van veel natuurinclusieve landbouw is niet gekozen voor hoog productieve bedrijfsmodellen.

De Hoofdrichtingen zijn nadrukkelijk bedoeld als denkrichting en niet bedoeld om als blauwdruk te gebruiken voor de inrichting van de polders. Dit zou geen recht doen aan het ondernemerschap en de diversiteit van melkveebedrijven. Daarbij komt ook dat de onzekerheid in de berekeningen groot is.

Over de onzekerheid van berekeningen

Ammoniak

De ruimtelijke verdeling van de emissie van ammoniak wordt in Nederland berekend met het model [INITIATOR](#). De resultaten uit INITIATOR vormen een belangrijke input voor OPS en AERIUS, maar kennen met name op de lokale schaal grote onzekerheden. Een systematische analyse van de onzekerheden in INITIATOR is nog niet uitgevoerd. Het handboek Aeries geeft wel informatie over onzekerheden van berekeningen:

- De onzekerheid in de berekende absolute waarde van de lokale achtergronddepositie bedraagt 70%. Deze onzekerheid hangt samen met onzekerheden in de emissies, het landgebruik, de verspreidingsberekening en de depositie flux berekening. De onzekerheid in de berekende deposities op hectare niveau (10.000 m²) is niet a priori in te schatten, maar is van dezelfde orde grootte.
- De onzekerheid in de absolute bijdrage wordt grotendeels bepaald door de onzekerheden in broneigenschappen en in mindere mate door de wijze van verspreiding- en depositieberekening. Daarom wordt in AERIUS veel aandacht besteed aan ruimtelijke verfijning en detailinformatie van emissiebronnen dichtbij natuurgebieden. Desondanks zal de onzekerheid nog steeds enkele tientallen procenten blijven.
- In veel berekeningen met AERIUS Calculator gaat het echter om het verschil tussen twee of meerdere situaties waarin veel van de onzekerheden hetzelfde zijn en dus wegvallen. Over de toe- of afname van een project kan dus wel degelijk een zekerere uitspraak worden gedaan. De berekende verschillen ontstaan dan door voornamelijk de verandering in emissies en eventueel bronkarakteristieken.
- Bij het vergelijken van absolute uitkomsten van een depositie berekeningen met bijvoorbeeld met een kritische depositiewaarde (KDW) is het van belang bewust te zijn van de onzekerheden aan beide kanten van de waarden.

Broeikasgassen

Toelichting bij de Rekenregels voor veenoxidatie: SOMERS is nog in ontwikkeling als instrument voor de monitoring van de broeikasgasemissies uit het Nederlandse veenweidegebied en het effect van de maatregelen die genomen gaan worden. Ten behoeve van de Regionale Veenweiden Strategieën zijn rekenregels gemaakt voor de diverse hydrologische maatregelen (oppervlaktewaterpeilen, onderwaterdrainage en drukdrainage). Dit is voornamelijk gedaan, omdat we het belangrijk vinden dat we in heel Nederland rekenen met dezelfde uitgangspunten. Verschillende uitgangspunten tussen de RVS'en zouden tot verschillende aannames in effectiviteit kunnen leiden, en veel vragen in het maatschappelijke debat. Er zijn meerdere rekenregels en modellen, maar deze zijn gebaseerd op empirische relaties, terwijl SOMERS is gebaseerd op het mechanistisch begrip, dat door het Nationaal Onderzoek Broeikasgassen uit Veen (NOBV) steeds meer zal toenemen. De huidige versie van SOMERS levert een betrouwbaarheid op die ongeveer gelijk is aan of iets beter dan bij andere rekenregels. In het model SOMERS zijn berekeningen gemaakt van de CO₂-emissie per ha per jaar (ton CO₂) bij verschillende slootwaterpeilen, slootafstanden (breedte percelen) en archetypes van veengronden. Deze 8 typen veengronden beslaan ca. 90% van de veengronden in kustvlakteveen. Niet alle rekenregels en modellen nemen deze factoren mee. De resultaten van SOMERS zijn getoetst aan metingen die binnen het NOBV zijn gedaan. De rekentabel bij SOMERS geeft absolute cijfers. Deze waarden zijn een gemiddelde binnen een bandbreedte. In de grafieken is de bandbreedte zichtbaar. Deze waarden zijn berekend bij gemiddeld weer (2010 t/m 2019), zodat in de prognoses en straks in de monitoring niet op het weer wordt afgerekend. De rekenregels gaan voorlopig alleen over uitstoot van CO₂; dit betekent dat CH₄ en N₂O niet in de berekeningen meetellen. Het NOBV gaat er van uit dat de door te rekenen of doorgerekende maatregelen niet tot zodanige hoge grondwaterstanden leiden dat methaan een substantiële rol zal spelen in de totale broeikasgassenemissie in CO₂-eq. Bron; mail van het NOBV van 9 december 2021.

2. WERKWIJZE

2.1. Beschrijving Bedrijfsmodellen PPP-Agro Advies

- Het rapport 'Bedrijfsmodellen Melkveehouderij in het Groene Hart: deel 1 Economische Analyse' rekent 6 bedrijfsmodellen door op economische en milieuprestaties: Model 1a en 1b: intensief en gericht op emissiereductie door technische maatregelen. Volgens de definitie van de Commissie Grondgebondenheid kunnen deze bedrijven nog wel grondgebonden zijn. Als we naar het voorgenomen beleid kijken (7^e Nitraat Actieprogramma en Addendum 7^e Nitraat Actieprogramma) dan voldoen deze bedrijfsmodellen waarschijnlijk niet aan nieuwe definities van grondgebondenheid.
- Model 2 en 3: meer grondgebonden dan de referentie en gericht op sluiten van kringlopen op het eigen bedrijf (meer grond per koe en meer ruimte voor natuur op het bedrijf)
- Model 4 en 5: natuurgericht (ook meer dan 2 en 3) en meer grondgebonden dan de referentie.

Bedrijfsmodellen	Aantal melkkoeien	Oppervlakte (ha)	% oppervlakte natuurbeheer	Melkproductie (kg / jaar)
Referentie	105	54	12%	940.000
1a Grondgebonden Hoog productief	125	54	1%	1.200.000
1b Grondgebonden Hoog Productief XL	190	54	1%	2.000.000
2 Grondgebonden met derogatie	105	60	19%	890.000
3 Grondgebonden geen derogatie	105	87	19%	860.000
4 Grondgebonden 50% agrarisch natuurbeheer	105	85	50%	800.000
5 Natuurinclusief 2/3 natuurland	105	98	66% (natuurland)	750.000

Ontwikkelstrategie bedrijfsmodellen

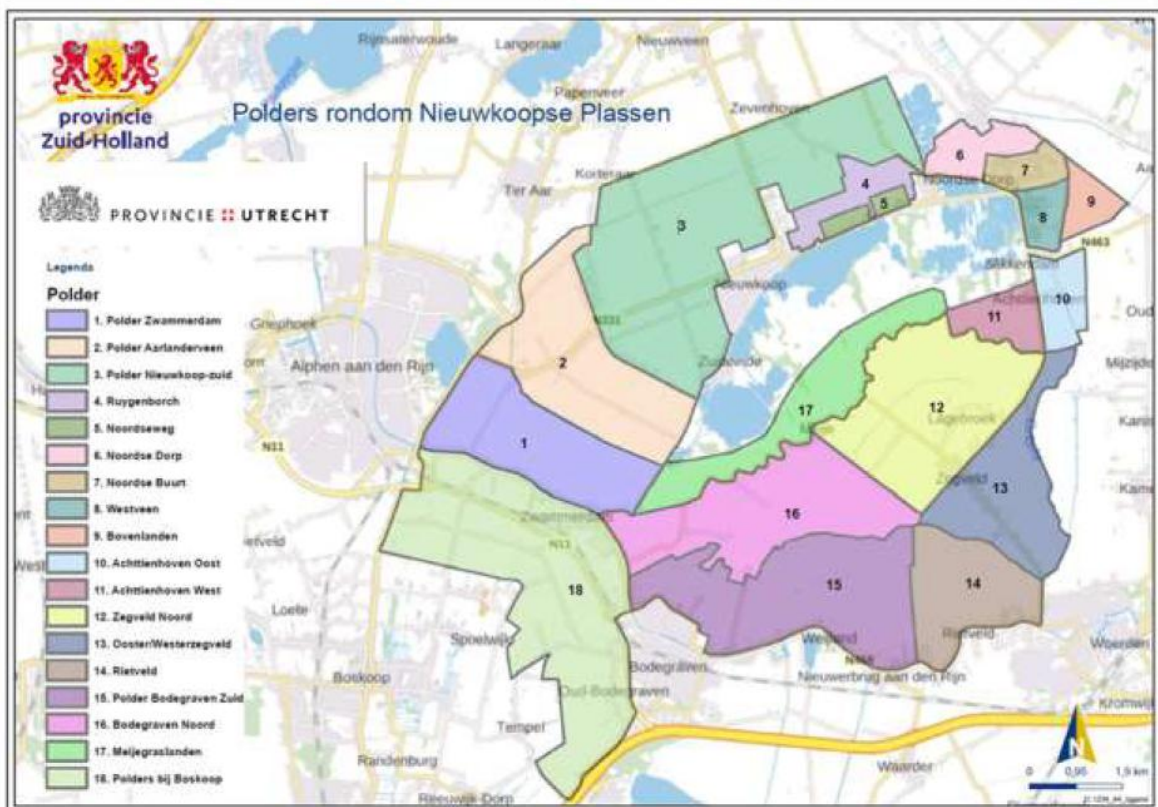
- Hoog productief Intensief L en Hoogproductief Intensief XL: gericht op een hogere melkproductie per hectare. Investeren in emissiearme stallen en fosfaatrechten om daarmee ruimte te krijgen om binnen de vergunning de veestapel uit te breiden. Omdat het areaal grond gelijk blijft, moet voer worden aangekocht en mest worden afgevoerd. Vanwege het aantal koeien is een melkrobot nodig om te besparen op arbeid. Inkomsten uit melkverkoop liggen hoger dan de referentie. Inkomsten uit agrarisch natuur en landschapsbeheer liggen lager en zijn vrijwel nihil.
- Grondgebonden met en zonder derogatie: gericht op afzet van alle mest op het eigen bedrijf en meer in het algemeen op sluiten van kringlopen. Dat betekent investeren in grond én emissiearme stallen bij een gelijk blijvend aantal melkkoeien. Hierdoor gaat de productie van melk per hectare omlaag en bespaart de ondernemer op kosten voor kunstmest en voer en afvoer van mest. Omdat er genoeg voer wordt geproduceerd op het grotere areaal, ontstaat ook ruimte om meer te verdienen aan Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer. Inkomsten uit melk liggen lager dan de referentie en inkomsten uit GLB bedrijfstoelagen liggen hoger (want meer hectares dan referentie). Het verschil tussen met en zonder derogatie is de hoeveelheid dierlijke mest die mag worden toegepast. Model 2 gaat uit van de uitzonderingspositie die Nederland nu heeft (derogatie) waardoor Nederlandse melkveehouders (onder voorwaarden)

meer mest mogen toepassen en model 3 gaat uit van een situatie zonder derogatie. Bij bedrijfsmodel 3 (geen derogatie) is dus sprake van hogere kosten voor aankoop van grond om voldoende mestplaatsingsruimte te hebben.

- Natuurgericht met nadruk op agrarisch natuur en landschapsbeheer of natuurland : gericht op investeren in grond om extra natuurbeheer mogelijk te maken. Model 4 richt zich op agrarisch natuurbeheer, Model 5 op natuurbeheer. Model 5 laat een deel van de landbouwgrond afwaarderen om met de opbrengsten te investeren in extra natuurgrond. Daarnaast investeren beide bedrijfstypen in vaste mestsystemen vanwege de meerwaarde voor natuurbeheer. De ondernemer bespaart op kosten van kunstmest, aankoop voer en afvoer mest ten opzichte van de referentie. Inkomsten uit melk zijn lager dan in de referentie en bij andere bedrijven. De inkomsten uit GLB bedrijfstoeslagen (want groter areaal dat daarvoor in aanmerking komt). zijn daarentegen hoger.

2.2. Van bedrijfsmodellen naar Hoofdrichtingen per polder

De Hoofdrichtingen zijn nadrukkelijk bedoeld als denkrichting en niet bedoeld om als blauwdruk te gebruiken voor de inrichting van de polders.

Overzicht oppervlaktes bedrijfsmodellen per hoofdrichting

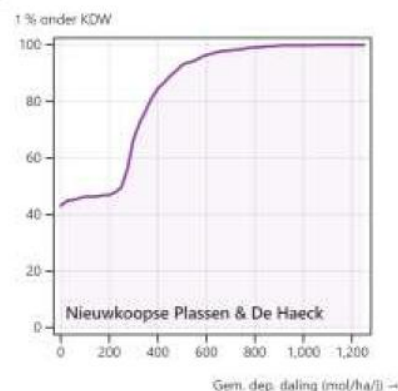
Nr.	Benaming polder	Referentie Hoofdrichting 0	Hoofdrichting 1	Hoofdrichting 2	Hoofdrichting 3	Hoofdrichting 4	Hoofdrichting 5
		Bedrijfsmodel	Bedrijfsmodel	Bedrijfsmodel	Bedrijfsmodel	Bedrijfsmodel	Bedrijfsmodel
3	Polder Nieuwkoop-Zuid	0	1	1	2	3	3
1	Polder Zwammerdam	0	1	1	2	3	5
13	Polder Zegveld Zuid	0	1	1	2	3	5
14	Polder Rietveld	0	1	1	2	3	5
15	Polder Bodegraven Zuid	0	1	1	2	3	5
18	Polders bij Boskoop	0	1	1	2	3	5
2	Polder Aarlanderveen	0	1	1	3	4	5
12	Polder Zegveld Noord	0	1	1	3	4	5
16	Polder Bodegraven Noord	0	1	1	3	4	5
5	Noordseweg	0	1	1	3	5	5
6	Noordse Dorp	0	1	5	5	5	5
9	Bovenlanden	0	1	5	5	5	5
10	Polder Achttienhoven oost	0	1	5	5	5	5
11	Polder Achttienhoven west	0	1	5	5	5	5
17	Meiegraslanden	0	1	5	5	5	5
4	Ruygenborch	5	5	5	5	5	5
7	Noordse Buurt	5	5	5	5	5	5
8	Westveen	5	5	5	5	5	5

2.3. Beoordelingskader

Hoofd- richting	Referentie	Grond- gebonden Hoog- productief	Grond- gebonden Hoog- productief XL	Grond- gebonden derogatie	Grond- gebonden geen derogatie	50% Agrarisch natuurbeheer	Natuur- inclusief
0 Referentie	97%						3%
1a		97%					3%
1b			97%				3%
2a		86%					14%
2b			86%				14%
3				60%	26%		14%
4					60%	26%	14%
5						17%	83%

Milieuopbrengsten van hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie

- *Emissie van ammoniak*: de verandering van emissie is een maat voor de effectiviteit van de bronaanpak van een Hoofdrichting. Met de verandering van emissie kan de verandering van depositie op het N2000 gebied worden berekend.
- *Depositie vanuit het GGA gebied op N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck*: de verandering in depositie geeft aan hoeveel de depositie van stikstof op het N2000 gebied in het desbetreffende scenario vermindert in een gebiedsgerichte aanpak. De provincie Zuid-Holland heeft berekend dat om de landelijke doelstelling (74% van de relevante hexagonen onder de KDW) te halen de depositie op het N2000 gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck met 400 mol N / ha.jaar zou moeten verminderen. Dat heeft alles te maken met de grote oppervlakte veenmosrietland in de Nieuwkoopse Plassen. Welk deel van die vermindering uit gebiedsgericht dan wel generiek beleid zou moeten komen staat nog ter discussie. Dat geldt ook voor het hanteren van de KDW als beleidsdoelstelling.
- *Broeikasgassen bodem door veenoxidatie*: door de grondwaterstand in percelen te verhogen wordt de veenoxidatie afgeremd. Dit is berekend met het

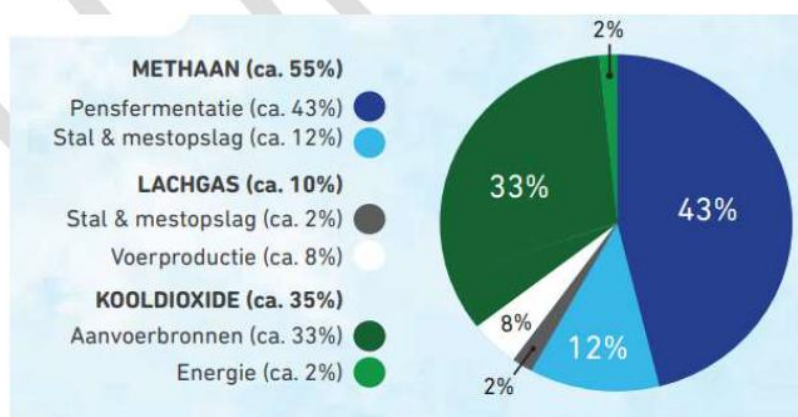
rekenmodel van [SOMERS](#). Dit rekenmodel bepaalt de CO2 emissie uit veenweidepercelen met en zonder maatregelen en wordt door alle provincies gebruikt om maatregelen door te rekenen. . [Voor meer informatie over veenoxidatie zie website NOBV](#). Binnen elk bedrijfsmodel kunnen maatregelen genomen worden om uitstoot van broeikasgassen te remmen door passieve of actieve waterinfiltratie. Deze doorrekening gaat ervan uit dat bij Hoogproductieve bedrijven minder ruimte is om met hogere grondwaterstanden om te gaan en dat maatregelen daar dus minder effectief zijn. Voor dit conceptrapport is dit gegeven als volgt vertaald naar de Hoofdrichtingen:

- Hoofdrichting 0: uitstoot bij bestaande drooglegging.
- Hoofdrichting 2 en 3: passieve waterinfiltratie bij 40 cm drooglegging.
- Hoofdrichting 4 en 5: voor de Utrechtse polders passieve waterinfiltratie bij 40 cm want dat levert volgens SOMERS een vergelijkbaar resultaat met actieve waterinfiltratie bij 40 cm drooglegging in de polders van Zuid-Holland.

	Nieuwkoopse plassen
Reductie PWIS (passieve waterinfiltratie ook wel onderwater drainage)	17%
PWIS + Drooglegging -40cm	33%
PWIS + DL-30cm	47%
Reductie AWIS (actieve waterinfiltratie ook wel drukdrainage)	50-61%
AWIS + Drooglegging -40cm	44-57%
AWIS + DL-30cm	53-61%

Tabel: indicatieve berekening (m.b.v. Somers rekenregels) van CO2-emissie uit veen en reductiepercentage door uitvoering overall dezelfde maatregelen. Op basis van maatwerk per polder zal opnieuw berekend worden.:

- *Broeikasgassen bedrijfsvoering*: de KringloopWijzer berekent de emissie van broeikasgassen (zie figuur 1). Verandering van broeikasgasemissies is vooral het gevolg van verandering in veebezetting. Meer vee betekent een hogere emissie van broeikasgassen in de bedrijfsmodellen. Overigens kunnen emissies ook met management maatregelen worden verminderd.

Figuur 1. De belangrijkste plekken van broeikasgasemissies bij de productie van melk, aanvoerbronnen zijn bijvoorbeeld voer en kunstmest, veenoxidatie is in de berekeningen uitgezonderd. [KringloopWijzer](#).

- *Stikstofbodemoverschot*: het stikstofbodemoverschot is de hoeveelheid stikstof die na het groeiseizoen nog in de bodem aanwezig is. Een lager stikstofbodemoverschot draagt bij aan een betere waterkwaliteit, omdat een deel van dat bodemoverschot af- en uitspoelt naar het oppervlaktewater. Een ander deel wordt gedenitrificeerd tot het onschadelijke stikstofgas en voor een deel in het broeikasgas lachgas.
- Ruimte voor natuur: de verandering in oppervlakte Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer en het oppervlak natuur ten opzichte van referentie Hoofdrichting 0 gebruiken we als maat voor natuur. Deze indicator geeft alleen inzicht in oppervlakte en niet in de kwaliteit.

Effecten hoofdrichtingen op landbouw ten opzichte van de referentie

- *Het aantal bedrijven en de veebezetting*: de veranderingen hierin geven aan:
 - Hoe ingrijpend een scenario is voor de boeren en bewoners van het gebied.
 - Wat de vermindering van het aantal bedrijven zou zijn.
 - Hoeveel ruimte er ontstaat op blijvende bedrijven om te extensiveren en om aan Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer te werken
- *Melkproductie in het gebied*: bij een lagere melkproductie zal de behoefte aan neveninkomsten (bijvoorbeeld uit natuur- en landschapsbeheer en recreatie) toenemen.
- *Economie*: het rapport 'Bedrijfsmodellen Melkveehouderij in het Groene Hart: deel 1 Economische Analyse' berekent het verschil in arbeidsinkomen van de bedrijfsmodellen ten opzichte van het referentiebedrijf. Dit verschil is uitgedrukt in het financiële tekort per hectare ten opzichte van het referentiebedrijf. Van elke hoofdrichting is bekend hoeveel hectare een bedrijfsmodel omvat en zo kan het verschil in arbeidsinkomen op gebiedsniveau worden berekend. Merk op! Dit bedrag is zonder de kosten van een landinrichtingsproces met uitplaatsen van bedrijven, aanpassen watersysteem en andere ingrepen in de ruimtelijke structuur en ook exclusief de kosten van afwaarderen landbouwgrond voor natuurland in bedrijfsmodel 5.

3. BESPREKEN VAN DE RESULTATEN

3.1. Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt de volgende punten:

- Hoe hoog is de depositie van stikstof vanuit het gebied op N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck in verhouding tot andere bronnen?
- In hoeverre is Hoofdrichting 0 representatief voor de situatie in de GGA Nieuwkoop.
- Wat zijn effecten van Hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie:
 - Op milieuopbrengsten?
 - Op landbouwstructuur en economie?
 - Op ruimte in het gebied voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (SNL-A) en Natuurbeheer (SNL-N)?

Merk op: dit hoofdstuk bespreekt de uitkomsten van de doorrekeningen. Voor een verklaring van de milieuprestaties van de verschillende bedrijfsmodellen verwijzen we naar het rapport van PPP Agro Advies 'Bedrijfsmodellen Melkveehouderij in het Groene Hart: deel 1 Economische Analyse', waarvan de beleidsgerichte samenvatting in de bijlage van dit rapport is opgenomen (PM Nog invoegen in definitief rapport).

3.2. Hoe hoog is de depositie van stikstof vanuit het gebied op N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck in verhouding tot andere bronnen?

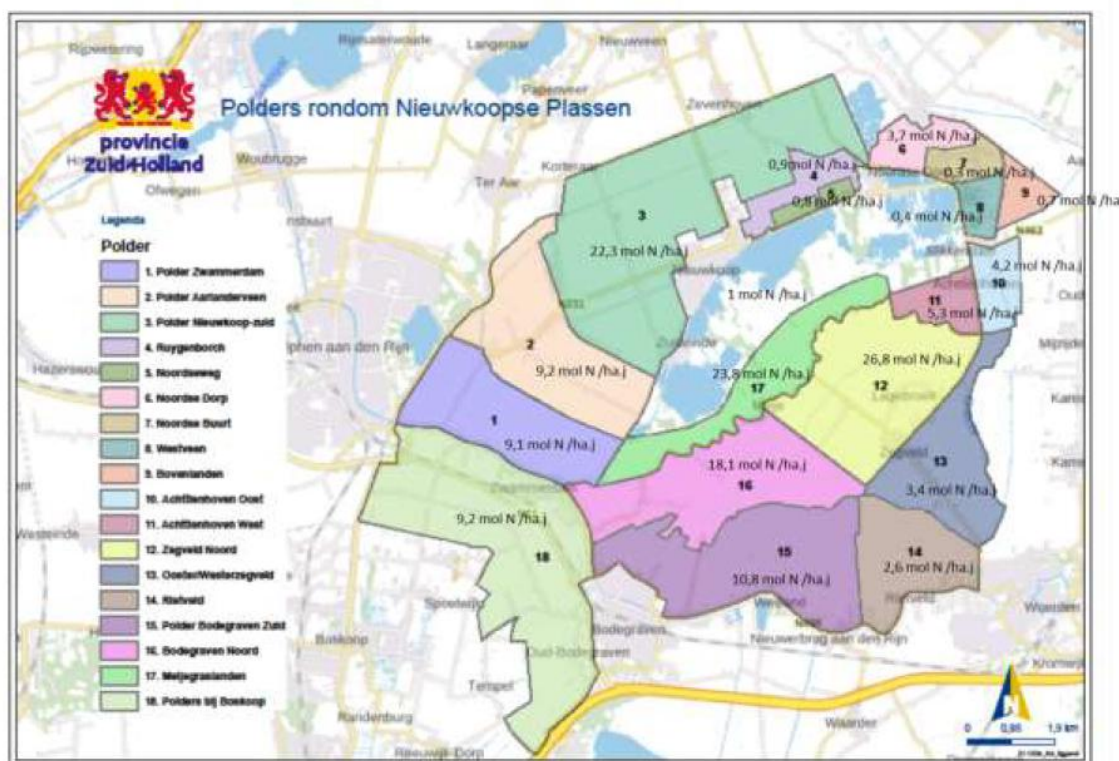
Algemene getallen over de depositie vanuit verschillende bronnen op de Nieuwkoopse Plassen zijn te vinden in de [Aerius Monitor](#) die het RIVM in opdracht van Het Rijk bijhoudt. [Cijfers van 2019 zijn:](#)

- De gemiddelde berekende stikstofdepositie op relevante (stikstofgevoelige) hexagonen is 1.111 mol N /ha.j.
- Daarvan is 41,2% depositie vanuit emissies landbouw in Nederland (458 mol N / ha.j).
- Andere bronnen zijn buitenland (32,5%), overige sectoren (8,2%), scheepvaart (5%), verkeer (10,2%), en industrie (2,8%).

Deze cijfers zijn voor deze studie aangevuld met INITIATOR berekeningen over het aandeel van emissies van melkveebedrijven in het gebied van de GGA Nieuwkoop op basis van gegevens GIAB 2021 (mei-telling landbouwbedrijven). Deze berekeningen leveren de volgende aanvullende informatie op:

- Vanuit de polders van het gebied van de GGA Nieuwkoop ([zie kaart](#)) is de depositie vanuit de landbouw op relevante hexagonen gemiddeld: 152,6 mol N / ha.j.
- 14% van alle depositie op Nieuwkoop komt vanuit de polders GGA Nieuwkoop.
- Onderstaande kaart toont de huidige depositie op N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck vanuit de verschillende polders. Op de kaart is te zien dat polders dichtbij en ten zuidwesten van het N2000 gebied relatief veel bijdragen aan de depositie vanuit lokale bronnen op het N2000 gebied.

Let op: het model geeft getallen achter de komma wat een nauwkeurigheid suggereert die er niet is. Getallen kunnen het beste worden beschouwd ten opzichte van elkaar. Zie opmerkingen over de onnauwkeurigheid op bladzijde 4. Het definitieve rapport zal een beschouwing over de bandbreedtes van berekeningen bevatten.

3.3. In hoeverre is Hoofdrichting 0 representatief voor de situatie in de GGA Nieuwkoop?

Het rapport van de bedrijfsmodellen waarop de hoofdrichtingen zijn gebaseerd gaat uit van een referentiebedrijf dat representatief is voor de huidige gemiddelde situatie in het Groene Hart. Maar is dat ook representatief voor het gebied rondom de Nieuwkoopse Plassen? Vergelijken we de berekeningen voor de werkelijke situatie met de berekeningen voor het referentiebedrijf (hoofdrichting 0), dan ontstaat het volgende beeld:

- De berekende depositie van Hoofdrichting 0 is 161 mol N / ha.j. Dit is 5% hoger dan de berekeningen die op de werkelijke situatie zijn gebaseerd (152,6 mol N / ha.j).
- Volgens de GIAB (mei-telling landbouw) zijn er 156 stallen in het gebied en Hoofdrichting 0 gaat uit van 143 bedrijven. Dit is een verschil van 9%.
- De rapportage van de keukentafelgesprekken schat een veebezetting van 1,9 GVE / ha binnen 1 kilometer van N2000 gebied. De veebezetting van Hoofdrichting 0 is berekend op 2,3 GVE / ha voor het héle gebied. Dit is een verschil van 20%.

We concluderen hieruit dat berekeningen met Hoofdrichting 0 op het schaalniveau van alle polders rondom de Nieuwkoopse Plassen gemiddeld niet in grote mate afwijken van berekeningen die zijn gebaseerd op de werkelijke situatie, zowel kijkend naar berekende depositie, aantal stallen en veebezetting. Voor afzonderlijke polders is dat veel minder het geval: de landbouwstructuur in afzonderlijke polders kan afwijken van het gemiddelde.

We concluderen daarom dat onze berekeningen van de Hoofdrichtingen gemiddeld wel een goed beeld opleveren van effecten van relatieve veranderingen ten opzichte van de referentiesituatie (Hoofdrichting 0); maar dat de absolute getallen over afzonderlijke polders met de nodige voorzichtigheid moeten worden gehanteerd.

3.4. Wat zijn de effecten van Hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie?

3.4.1. Inleiding

Het rapport van de bedrijfsmodellen bevat een Hoog productief en Hoog productief XL bedrijfsmodel. Beide bedrijfsmodellen vinden hun plek in Hoofdrichting 1 en 2. We hebben daarom de volgende varianten op Hoofdrichting 1 en 2 doorgerekend:

- 1a: Een Hoofdrichting 1 met Hoogproductief.
- 1b: Een Hoofdrichting 1 met Hoogproductief XL.
- 2a: Een Hoofdrichting 2 met Hoogproductief.
- 2b: Een Hoofdrichting 2 met Hoog productief XL.

De doorrekeningen van deze 4 varianten leveren vergelijkbare resultaten op; met de kanttekening dat doorrekenen van Hoogproductief XL op hoofdlijnen dezelfde inzichten met de referentiesituatie opleverde als Hoogproductief, alleen met grotere verschillen. Daarnaast leverde Hoogproductief XL, zeker in Hoofdrichting 1 slechtere milieupbrengsten op. Beleidsontwikkelingen zoals 7^e NAP en NPLG zullen deze ontwikkeling niet stimuleren.

In het kort:

- Hoogproductief XL levert vergelijkbare inzichten op als Hoogproductief L, verschillen van Hoogproductief XL met referentie voor in alle gevallen groter dan L. Daarom vanwege leesbaarheid niet verder ingaan op XL.
- Resultaten voor Hoofdrichting 1 zijn niet wezenlijk anders dan voor hoofdrichting 2. Daarom vanwege leesbaarheid niet verder ingaan op hoofdrichting 1.

Op verzoek van de provincie Zuid-Holland is de doorrekening aangevuld met Hoofdrichting 4Plus:

- Geen stallen meer in de polders 8 (Westveen), 11 (Achtthhoven - West) en 17 (Meijegraslanden) en in overige polders Hoofdrichting 4.
- 536 hectare weidegrond (366 ha Meijegraslanden, 132 ha polder Achtthhoven West en 38 Westveen) verandert in natuurgrond/ weidegrond die niet mag worden bemest.
- 7 stallen (6 in Meijegraslanden en 1 in Polder Achtthhoven-West) worden gesaneerd en de boeren worden uitgeplaatst.

3.4.2. Wat zijn milieupbrengsten van hoofdrichtingen ten opzichte van de referentie?

Stikstof

De berekeningen voor emissie en depositie van ammoniak leveren het beeld op dat:

- Een hogere emissie ook een hogere depositie oplevert en omgekeerd.
- Alle Hoofdrichtingen een reductie in emissie en depositie opleveren.
- Hoofdrichting 4 en 4Plus de hoogste reductie in emissie en depositie opleveren.
- Hoofdrichting 5 met overwegend natuurbedrijven slechter scoort dan Hoofdrichting 4. Dit heeft veel te maken met het vanuit natuurbeheer toegepaste vaste-mestsysteem dat relatief veel ammoniakemissie oplevert in vergelijking met innovatieve stalsystemen.

Voor het stikstofbodemoverschot is het beeld net iets anders:

- Hoofdrichting 2 heeft een iets hoger stikstofbodemoverschot in vergelijking met de referentie.
- Hoofdrichting 5 met overwegend natuurbedrijven heeft het laagste stikstofbodemoverschot.

Stikstof	Emissie Kg NH3	Depositie Mol N/ ha.j	Stikstofbodem overschot Kiloton N
Referentie Hoofdrichting 0	480.000	160	2,1
Hoofdrichting 2	365.000	120	2,2
Hoofdrichting 3	325.000	104	1,7
Hoofdrichting 4	260.000	95	1,5
Hoofdrichting 4Plus	240.000	67	1,4
Hoofdrichting 5	325.000	110	1,2

Broeikasgassen

De berekeningen voor broeikasgassen leveren het beeld op dat:

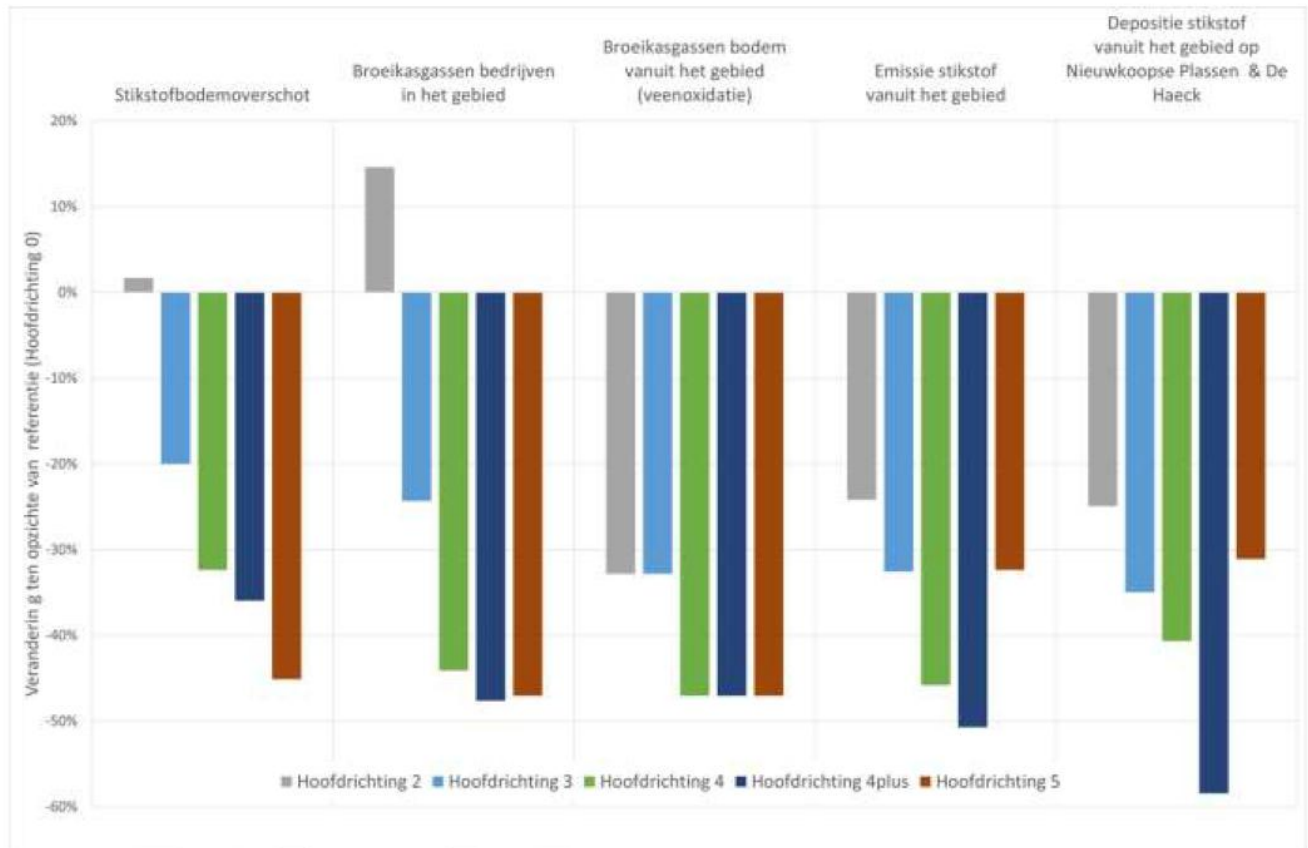
- Hoofdrichting 2 met overwegend Hoogproductieve bedrijven een hogere emissie van broeikasgassen uit bedrijfsvoering heeft dan de referentie Hoofdrichting 0.
- Hoofdrichtingen 4, 4Plus en 5 de hoogste opbrengst in reductie laten zien ten opzichte van de referentie Hoofdrichting 0.

De berekeningen voor de uitstoot van broeikasgassen leveren het beeld op dat:

- Alle hoofdrichtingen een reductie in uitstoot laten zien waarbij Hoofdrichtingen 4 en 5 de hoogste reductie laten zien.
- De polders in Utrecht laten, vanwege het kleine verschil in effectiviteit van actieve waterinfiltratie en passieve waterinfiltratie geen verschil zien tussen Hoofdrichtingen in vergelijking tot de referentie.
- De effectiviteit van maatregelen hangt sterk af van de eigenschappen van de polders waarin ze worden genomen..

Broeikasgassen	Broeikasgassen bedrijfsvoering Kiloton CO2 eq. / jaar	Broeikasgassen veenoxidatie Kiloton CO2 /jaar	
		Polders Zuid-Holland	Polders Utrecht
Referentie Hoofdrichting 0	185	40	16
Hoofdrichting 2	215	27	7,5
Hoofdrichting 3	140	27	7,5
Hoofdrichting 4	105	21	7,5
Hoofdrichting 4Plus	100	21	7,5
Hoofdrichting 5	100	21	7,5

Figuur PM vat de milieu opbrengsten van de Hoofdrichtingen samen door procentuele verandering ten opzichte van de referentie Hoofdrichting 0 te laten zien. Een negatieve waarde is een afname ten opzichte van de referentie Hoofdrichting en een positieve waarde is een toename. Volgen indicatieve berekeningen (zie tabel onder 2.3) is voor 45-50% van CO2 reductie de aanleg van AWIS nodig (die een onzeker resultaat oplevert, want sterk afhankelijk van het gebruik) of een drooglegging van 30cm (die een zekerder resultaat oplevert want niet door gebruik te beïnvloeden).

3.5. Wat zijn effecten van Hoofdrichtingen op ruimte in het gebied voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (SNL-A) en Natuurbeheer (SNL-N)?

In de referentiesituatie (Hoofdrichting 0) is er op 14% van de oppervlakte in het gebied sprake van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Het totale landbouwareaal omvat 7.833 ha en in de referentiesituatie is er 1.093 hectare Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

In de hoofdrichtingen 2, 3 en 4 komt in het gebied meer ruimte voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, waarbij Hoofdrichting 4 het beste scoort. Hoofdrichting 5 heeft natuurbedrijven die natuurgrond hebben. Hierdoor neemt de ruimte voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer af, maar de totale oppervlakte natuurbeheer toe.

Oppervlaktes SNL-A en SNL-N	SNL -A ha	% gebied	SNL-N ha	%
Referentie Hoofdrichting 0	1.093	14%	-	-
Hoofdrichting 2	774	10%	-	-
Hoofdrichting 3	1.964	25%	-	-

Hoofdrichting 4	2.622	33%	-	-
Hoofdrichting 5	255	3%	4.265	54%

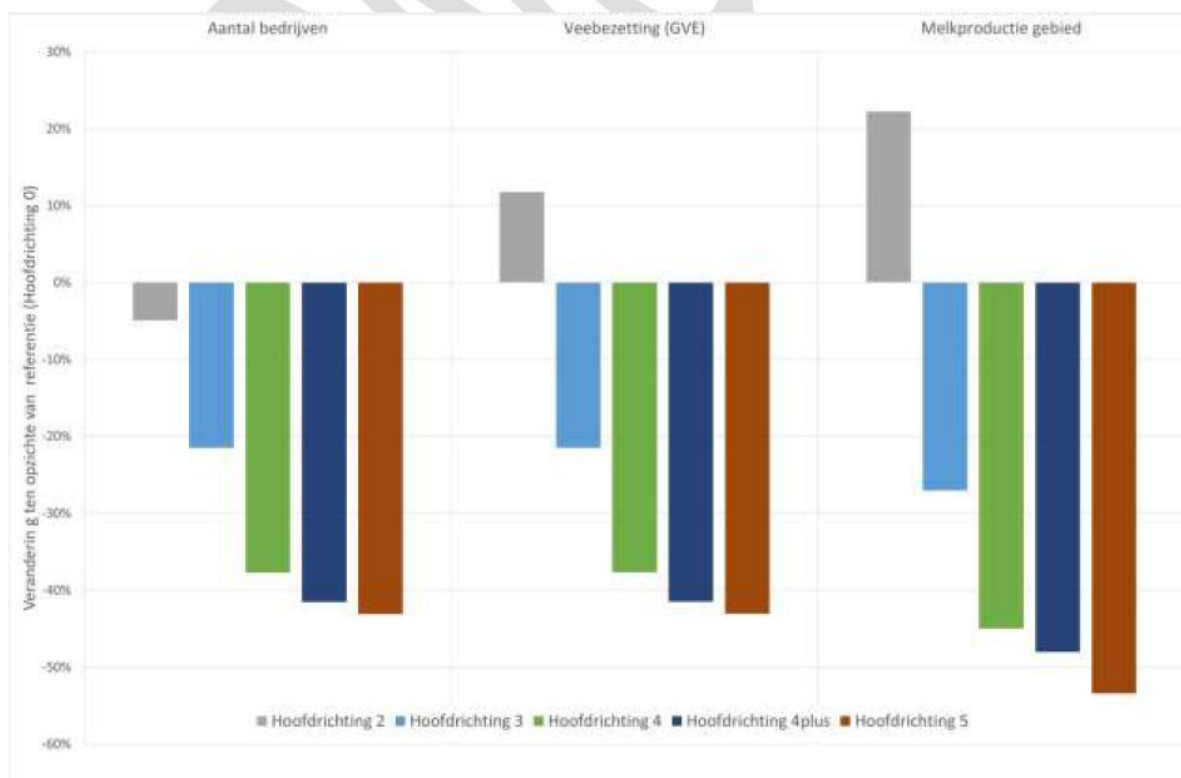
3.5.1. Wat zijn effecten op landbouwstructuur en economie?

De doorrekening van de Hoofdrichtingen geeft het volgende beeld:

- In alle Hoofdrichtingen daalt het aantal bedrijven. Hoofdrichting 2 laat de geringste daling zien ten opzichte van de referentie Hoofdrichting 0 en Hoofdrichtingen 4Plus en 5 de hoogste.
- De veebezetting en de melkproductie van Hoofdrichting 2 is hoger dan de referentie Hoofdrichting 0.
- Hoofdrichting 4, 4Plus en 5 hebben de laagste veebezetting en melkproductie.

Landbouw	Aantal bedrijven	Veebezetting GVE (GrootVeeEenheden)	Melkproductie Kiloton melk
Referentie Hoofdrichting 0	143	17.850	134
Hoofdrichting 2	136	20.000	164
Hoofdrichting 3	112	14.000	98
Hoofdrichting 4	89	11.000	74
Hoofdrichting 4Plus	83	10.000	70
Hoofdrichting 5	81	10.000	62

De veranderingen in melkproductie is een combinatie van aantal melkkoeien en productie per koe. Figuur PM vat landbouweffecten van de Hoofdrichtingen samen door procentuele verandering ten opzichte van de referentie Hoofdrichting 0 te laten zien. Een negatieve waarde is een afname ten opzichte van de referentie Hoofdrichting en een positieve waarde is een toename.

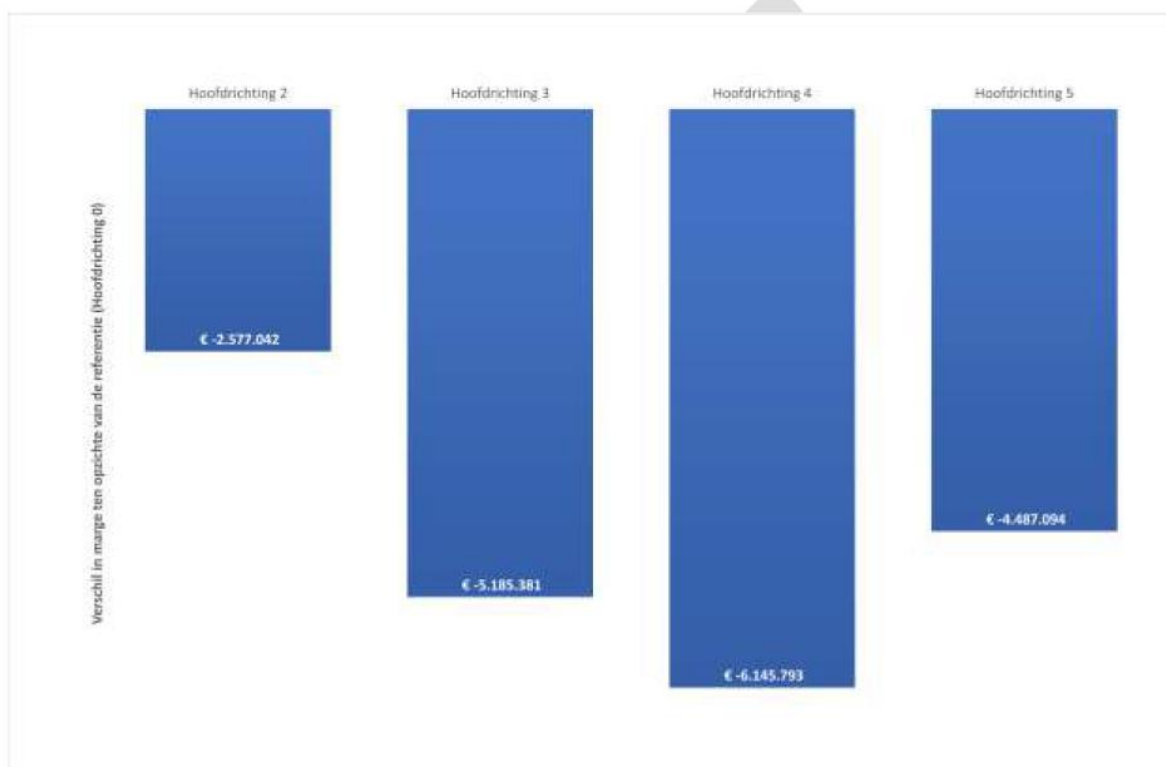

Economische effecten

Figuur PM laat de verandering in het arbeidsinkomen zien dat volgens de berekeningen zou ontstaan in de Hoofdrichtingen.

- Hoofdrichting 2 heeft een jaarlijks tekort van EURO 2,5 miljoen ten opzichte van de referentie Hoofdrichting 0.
- Hoofdrichtingen 3, 4 en 5 hebben een jaarlijks tekort van EURO 4,5- 6 miljoen.

Dit bedrag is zonder de kosten van een landinrichtingsproces met uitplaatsen van bedrijven, aanpassen watersysteem en andere ingrepen in de ruimtelijke structuur en ook exclusief de kosten van afwaarderen landbouwgrond voor natuurland in bedrijfsmodel 5.

3.6. Wat is het effect van de ABCD - variant zonder emissies in N2000 gebieden Nieuwkoopse Plassen & De Haeck?

Het RIVM rekent momenteel in opdracht van LNV een variant door waarbij in alle N2000 gebieden in Nederland geen emissie van stikstof meer plaatsvindt. Daarnaast is voor dit gebied uitgegaan van 60% reductie in de eerste 2 kilometer. Dit past in de lijn waarop ook voor andere N2000 gebieden in Nederland berekeningen worden gemaakt. De Meijegraslanden die in het N2000 gebied liggen zouden volgens de berekeningen 23,8 mol N / ha.j aan verminderen depositie kunnen bijdragen.

Op verzoek van de provincie is een vergelijkbare berekening gemaakt als die van het RIVM met de ons beschikbare gegevens. Dit noemen we Hoofdrichting 4Plus.

Met deze aannames daalt de depositie op relevante (stikstofgevoelige) hexagonen vanuit het gebied van 153 mol N/ ha.j naar 123 mol N / ha.j. Dat is dus een winst van 30 mol N/ ha.j. De bijdrage van de Meijegraslanden is 23,8 mol N/ ha.j.

4. CONCLUSIES

Bij alle conclusies hoort de kanttekening dat er een onbetrouwbaarheid in deze getallen zit, zie uitleg vooraan in dit rapport.

Depositieberekeningen stikstof huidige situatie

- Vanuit de polders van het gebied van de GGA Nieuwkoop is de depositie door emissies landbouw op relevante hexagonen gemiddeld: 152,6 mol N / ha.j.
- Afgezet tegen de totale depositie van 1.111 mol/ha.j betekent dit dat 14% van de totale depositie op N2000 gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck komt vanuit de polders van de GGA Nieuwkoop.

Hoofdrichtingen

- Bedrijfsmodel Hoogproductief XL levert vergelijkbare uitkomsten op als Hoogproductief L, Verschillen van XL met referentie zijn in alle gevallen groter dan L. Daarom is vanwege de leesbaarheid niet verder ingegaan op XL.
- Resultaten voor Hoofdrichting 1 zijn niet wezenlijk anders dan voor hoofdrichting 2. Daarom is vanwege leesbaarheid niet verder ingegaan op hoofdrichting 1.

Milieuopbrengst in vergelijking met de referentie Hoofdrichting 0 van:

- Hoofdrichting 2, met overwegend het Hoogproductieve Bedrijfsmodel met innovatie stallen en een hogere veebezetting:
 - De emissie van ammoniak 24% lager.
 - De depositie van ammoniak 25% lager.
 - Het stikstofbodemoverschot vergelijkbaar met de referentie.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen vanuit het bedrijf 15% hoger dan de referentie.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen beter dan de referentie. Met de aannames in dit concept rapport zo'n 30% reductie, dit kan bij intensievere maatregelen hoger zijn.
- Hoofdrichting 3, met overwegend Grondgebonden bedrijven met innovatieve stallen, een lagere veebezetting en wel derogatie:
 - De emissie van ammoniak 33% lager.
 - De depositie van ammoniak 35% lager.
 - Het stikstofbodemoverschot 19% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen vanuit het bedrijf 24% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen beter dan de referentie. Met de aannames in dit concept rapport zo'n 30% reductie, dit kan bij intensievere maatregelen hoger zijn.
- Hoofdrichting 4, met overwegend Grondgebonden bedrijven met innovatieve stallen, een lagere veebezetting en geen derogatie:
 - De emissie van ammoniak 45 % lager.
 - De depositie van ammoniak 40% lager.
 - Het stikstofbodemoverschot 30% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen vanuit het bedrijf 43% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen beter dan de referentie. Met de aannames in dit concept rapport zo'n 45% reductie, dit kan bij intensievere maatregelen hoger zijn.
- Hoofdrichting 4Plus, met overwegend Grondgebonden bedrijven met innovatieve stallen, een lagere veebezetting en geen derogatie; geen emissies in N2000:
 - De emissie van ammoniak 50 % lager.
 - De depositie van ammoniak 60% lager.
 - Het stikstofbodemoverschot 33% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen vanuit het bedrijf 46% lager.

- Voor uitstoot van broeikasgassen beter dan de referentie. Met de aannames in dit concept rapport zo'n 45% reductie, dit kan bij intensievere maatregelen hoger zijn.
- Hoofdrichting 5, met overwegend Natuurbedrijven met 2/3 deel natuurgrond en een vastemestsysteem dat meer ammoniak uitstoot dan innovatieve stallen in bedrijfsmodellen 2-4:
 - De emissie van ammoniak 32 % lager.
 - De depositie van ammoniak 31% lager.
 - Het stikstofbodemoverschot 43% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen vanuit het bedrijf 46% lager.
 - Voor uitstoot van broeikasgassen beter dan de referentie. Met de aannames in dit concept rapport zo'n 45% reductie, dit kan bij intensievere maatregelen hoger zijn.
- Hoofdrichtingen die innovatieve stallen combineren met een lagere veebezetting hebben hogere milieupbrengsten.
- Met een vermindering van 60-90 mol N / ha.j depositie zou het gebied met Hoofdrichting 4 en 4Plus tussen de 15% - en 25% van een reductiedoelstelling van 400 mol N / ha.j kunnen realiseren.
- Ontwikkelen in de richting van bedrijfsmodellen met innovatieve stallen met een lagere veebezetting geeft meer ruimte voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer:
 - Hoofdrichting 4 heeft de meeste ruimte voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (33% van het landbouwareaal).
 - Hoofdrichting 5 heeft de meeste natuur, 53% van het landbouwareaal, wat betekent dat er praktisch geen Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer meer is.
 - Uitbreiden van Hoofdrichting 4 tot 4Plus (geen emissies meer in Westveen, Achttienhoven- West en Meijgraslanden) geeft een berekende depositie vanuit het gebied op de N2000 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck die 60% lager is dan de referentie Hoofdrichting 0. Dit is een vermindering van ongeveer 90 mol N / ha.j.

Gevolgen voor de landbouw

- Hoofdrichtingen met bedrijven die innovatieve stallen combineren met lagere veebezetting en meer ruimte voor natuur hebben forse gevolgen voor de landbouw in het gebied:
 - In alle Hoofdrichtingen neemt het aantal bedrijven af. Met de grootste afname van rond de 40% minder bedrijven bij Hoofdrichting 4, 4Plus en 5.
 - Slechter verdienvermogen in vergelijking met de referentie, transitie kost geld en kan niet direct worden terugverdient uit melkproductie. .
 -
 - Hoofdrichting 2 is minder ingrijpend voor de landbouw dan de andere Hoofdrichtingen; en nog steeds ingrijpend.

De doorrekening van de Hoofdrichtingen bevestigt het beeld van de Bedrijfsmodellen. Als we de naar de milieupbrengsten kijken dan is het globale beeld dat Hoofdrichtingen met extensievere bedrijfsmodellen beter scoren dan Hoofdrichtingen met intensievere bedrijven. De economische berekeningen laten een ander beeld zien.

Aanbeveling

Dit rapport is onderdeel van een aantal rapporten om een bestuurlijke keuze te maken tussen verschillende Hoofdrichtingen met daarbij behorende natuur- en milieu-opbrengsten en kosten. De Hoofdrichtingen zijn nadrukkelijk bedoeld als denkrichting en niet bedoeld om als blauwdruk te gebruiken voor de inrichting van de polders. Dit zou geen recht doen aan het ondernemerschap van boeren en de diversiteit van melkveebedrijven. Daarbij komt ook dat de onzekerheid in de berekeningen groot is.

Geef daarom in de uitwerking veel ruimte om verbinding te maken met de ambities van individuele agrariërs. Dat maatwerk levert uiteindelijk een veelkleuriger palet aan uitkomsten op dan een blauwdruk,

zonder dat afbreuk te doen aan de totale natuur- en milieupbrengsten. Daarbij is door een combinatie van nieuwe technieken, vakmanschap en managementmaatregelen nog ruimte voor verbetering van milieu- en financiële opbrengsten. Want bij elk bedrijfsmodel en Hoofdrichting kan de milieu-opbrengst verder omhoog.

De stalsystemen van JOZ Gazoo en Lely Sphere hebben een lage emissiefactor (vergelijkbaar of lager met stalsystemen waarmee de KringloopWijzer rekent) en produceren ook een ander type mest met waarschijnlijk andere veldemissies. Verder is met deze systemen geen kunstmest meer nodig wat ook effect heeft voor de score van bedrijven op broeikasgassen. We adviseren om hiervoor aanvullende berekeningen te maken en daarvoor de benodigde informatie te verzamelen. Daarbij is het ook interessant om Natuurinclusieve bedrijfsmodellen te ontwikkelen met een emissiearme stal op basis van mestscheiding, waarbij het vaste deel met riet of stro gemengd wordt met het oog op weidevogelbeheer.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 24 februari 2022 12:27
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: presentatie om jullie collega's bij te praten
Bijlagen: Presentatie proces en tool om te komen tot scenario's 24022022.pptx

Tkn om mee te nemen naar onze presentatie in het BCO op 8 maart

Van: 5.1.2.e @p2.nl>
Verzonden: donderdag 24 februari 2022 10:58
Aan: 5.1.2.e @overijssel.nl>; 5.1.2.e @prvlimburg.nl>; 5.1.2.e @pzh.nl>; 5.1.2.e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2.e @drenthe.nl>; 5.1.2.e @brabant.nl>; 5.1.2.e @noord-holland.nl>; 5.1.2.e @zeeland.nl>; 5.1.2.e @fryslan.nl>; 5.1.2.e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2.e provinciegroningen.nl>; 5.1.2.e @overmorgen.nl>; 5.1.2.e @ gelderland.nl
CC: 5.1.2.e @p2.nl>; 5.1.2.e @ipo.nl>; 5.1.2.e @bij12.nl>; 5.1.2.e @bij12.nl>; 5.1.2.e @rivm.nl>; 5.1.2.e @rivm.nl>; 5.1.2.e @ipo.nl>

Onderwerp: presentatie om jullie collega's bij te praten

Beste allen,

Zoals gisteren beloofd hierbij de presentatie die jullie kunnen gebruiken om je collega's, AC-leden en bestuurders mee te nemen in het proces en een deel van de inhoud om te komen tot scenario's voor de gebiedsdoelen. Deze presentatie is niet bedoeld om los rond te sturen, maar vooral om aan de hand hiervan het gesprek te voeren. Onder de dia's staat meer informatie die je tijdens jullie interne gesprekken kunt gebruiken om sommige zaken nog verder toe te lichten.

We hebben in de presentatie expliciet aandacht besteed aan de (bestuurlijke) vraag over andere sectoren en hun bijdrage/aandeel in stikstofreductie.

De planning is onder voorbehoud, want schuift soms nog met de week, maar hier houden wij nu rekening mee.

Mochten jullie vragen hebben of suggesties na/v gesprekken die jullie intern voeren, dan horen we het graag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
+31 6 5.1.2.e

**REGISSEURS
 VAN EEN
 BETERE
 TOEKOMST**

Nijverheidsweg 16G • 3534 AM Utrecht • +31 30 654 00 60 • P2.nl

**Proces en tool
om te komen tot scenario's
voor ruimtelijke verdeling
Gebiedsdoelen**

Februari 2022

Deze powerpoint is bedoeld voor
gesprek binnen de provincies

Wat ging hieraan vooraf?

Regiodagen (sept. 2021)

Voorstellen vanuit de provincies voor de opgave
en belangrijke uitgangspunten voor de ruimtelijke vertaling

Verdere aanpak stikstof

Biedt kaders voor de verdere invulling van de landelijke omgevingswaarden
Ruimtelijk effect zonering emissiereducties landbouw via vier varianten

Vervolg-uitvraag aan het RIVM

Inzicht in mogelijk ruimtelijke verdelingen via vier varianten
Januari 2022 opgeleverd

PLANNING (OVV) & OPBOUW

Januari: variantentool
opgeleverd

Feb-maart regiodagen

17 maart BC: criteria en eerste
denklijn verkennen

7 april BC: eerste denklijn

21 april BC Meningsvormend
tav reflectie op
keuze Rijk

Tussentijds naar GS per provincie

19 mei BC besluitvormend

Juli 2022 - juli 2023

VIER RUIMTELIJKE VARIANTEN

- Variantentool
- Denkbare scenario's voor de eigen provincie

MOGELIJKE SCENARIO'S BESPREKEN EN
OPTIMALISEREN, CRITERIA VASTSTELLEN

- Regiodagen: welke variant (of combinatie) is per provincie het meest passend? Leidt de optelsom tot halen KDWt en KDW en in welke mate?
- Criteria om te komen tot keuze uit varianten tot mogelijke scenario's
- Dit leidt tot mogelijk denkbare scenario's en een eerste denklijn vanuit gezamenlijke provincies

KEUZE door het Rijk VOOR EÉN
SCENARIO MET RICHTINGGEVENDE
GEBIEDSDOELEN (april)

Het Rijk neemt half april een besluit en vraagt de provincies om te reflecteren op het gekozen scenario & concept gebiedsdoelen

REFLECTIE OP KEUZE VOOR SCENARIO
OOK IRT RANDVOORWAARDEN EN
UITVOERINGSCONDITIES (mei)

Provincies geven benodigde condities aan mede gericht op haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

VERTALING RICHTINGGEVENDE DOELEN
NAAR MAATREGELEN IN DE
GEBIEDSPROCESSEN (vanaf juni)

Samen met gebiedspartners het bepalen van het hoe, ook irt water en klimaat

REDUCTIEDOELEN ÉN MAATREGELEN
VASTLEGGEN IN GEBIEDSPANNEN (tot 1
juli 2023)

VIER RUIMTELIJKE VARIANTEN WAARMEE WE GESTART ZIJN

Generiek

Percentage reductie van alle bestaande emissiebronnen in de landbouw (kaasschaaf)

Overgangsgebieden

Werken met overgangsgebieden waarvoor bepaald beleid geldt

Depositiepotentie

Realiseren van emissie-reductie in clusters over het land heen

ABCD-Zonering

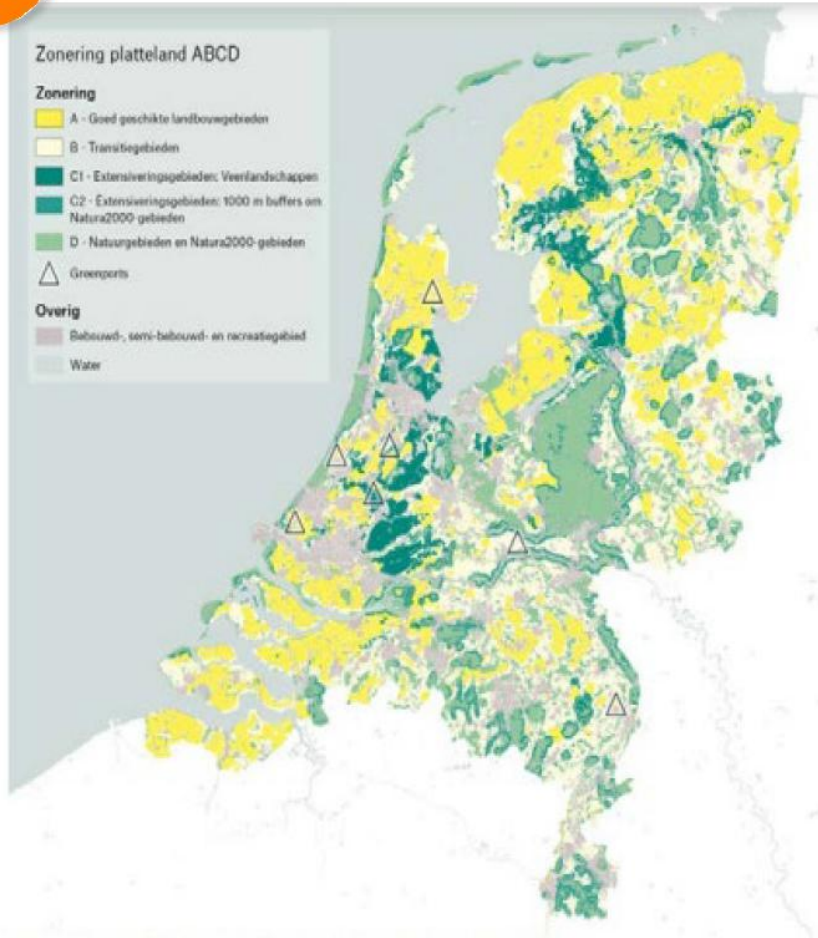
Indelen van het land in zones op basis van het bodem en watersysteem

Er wordt uitgegaan van 40 Kton emissiereductie in de landbouw (40%).

Dit percentage kan ruimtelijk zo gericht worden, dat daarmee de omgevingswaarde van 74% gehaald wordt.

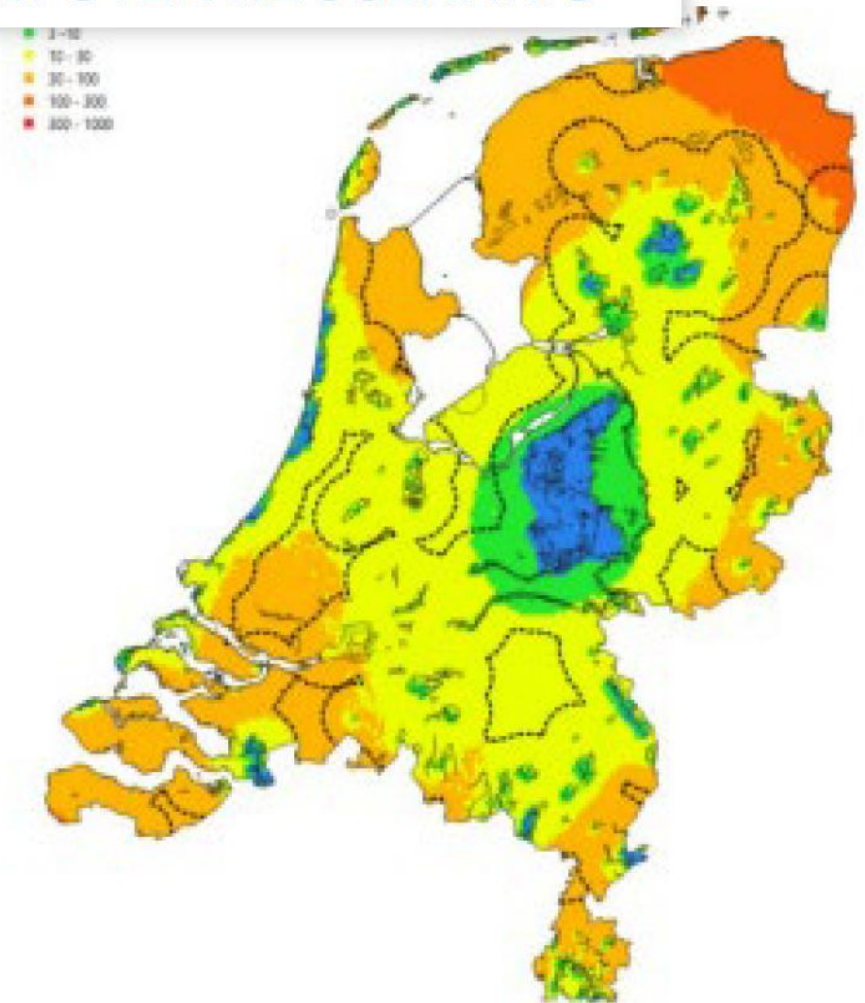
ABCD SCENARIO

Figuur 1 ABCD-zoneringskaart (bron: LNV)

40 Kton behalen betekent 50% emissiereductie voor de landbouw in B (wit) + C1 (donkergroen) gebieden

DEPOSITIEPOTENTIE SCENARIO

De keuze voor een bepaalde manier van ruimtelijk richten, heeft forse implicaties voor de omvang van de opgave per provincie

Dit scenario zou 66% emissiereductie voor de landbouw in de groene gebieden betekenen

MOGELIJK DENKBARE SCENARIO'S BESPREKEN EN OPTIMALISEREN

Scenario's per provincie

- Mogelijk denkbare scenario's verkennen (tijdens regiodagen)

Landelijk scenario's:

- Het 'optelscenario' van alle provincies (1^e verkenning tijdens regiodagen)
- Het landelijke scenario op basis van maximale reductie
- Het landelijke scenario waarin op de meest kwetsbare gebieden eerst wordt gefocust
- Combinatie van generiek en gebiedsgericht scenario

VARIANTENTOOL OM TE KOMEN TOT SCENARIO'S

De variantentool:

- Is een hulpmiddel in deze fase om te komen tot mogelijke scenario's
- Is op basis van aannames, niet 100% accuraat, vooral bedoeld om inzicht te geven en richting te bepalen
- Helpt om zicht te krijgen op:
 - de emissiereductie die nodig is om verslechtering door stikstofdepositie uit te sluiten (KDWt) en hoe mogelijk ruimtelijk in te vullen
 - de manier waarop de emissiereductie voor brongebied A de depositiereductie in natuurgebied B beïnvloedt (voor verschillende varianten van verdeling)
 - welke doelen (KDW en KDWt) in theorie bereikt kunnen worden wanneer ook voorgenomen beleid wordt meegenomen en wat de restopgave is

Eerste inzichten door tool:

- dat emissiereductie in de landbouw in sommige gebieden heel veel bijdraagt aan de lokale emissiereductie, en in andere delen van het land minder
- dat provincies voor de N2000 gebieden ruimtelijk van elkaar afhankelijk zijn in stikstofreductie en te nemen maatregelen
- waar ingrepen mogelijk zijn en hoe fors deze al of niet uitwerken in het landelijk gebied.

Hoe zijn mobiliteit, industrie, buitenland en andere sectoren meegenomen in deze tool?

- Maatregelen (voorgenomen beleid) tav andere bronnen dan landbouw zijn meegenomen in het basispad van deze tool.
- Het ruimtelijk richten van de reductieopgave van deze bronnen is minder effectief.
- In de natuurgebieden maken deze sectoren minder verschil vanwege beperkt aandeel in de totale depositiebijdrage.
- In de gebiedsprocessen is straks behoefte om wél inzichtelijk te hebben wat alle sectoren bijdragen/als opgave hebben qua reductie én wat lokale maatregelen per provincie op deze beleidsdomeinen kunnen bijdragen. Daar komt een ander hulpmiddel voor.

ALLE SECTOREN DRAGEN DUS HUN STEENTJE BIJ AAN EMISSIEREDUCTIE

Sectorbijdrage: absoluut en relatief landelijk (bron RIVM)

Depositiedaling	2018-2030
Buitenland	38%
Nederland	12,5%
Verkeer en vervoer	23,7%
Scheepvaart	17,1%
Landbouw	11,9%
Industrie en Energie	7,8%

* Klimaattransitie opgave leidt nog tot extra reducties in industrie & energie

Jaar	Sectorgroep	Depositie [mol/ha/jaar]	Relatief [%]
2018	Landbouw	707	43,9%
2018	Buitenland	574	35,7%
2018	Industrie	34	2,1%
2018	Overig	111	6,9%
2018	Wegverkeer	107	6,7%
2018	Vervoer en Overig verkeer	21	1,3%
2018	Scheepvaart	56	3,5%
2018	Meetcorrectie	-87	
2018	Totale depositie	1.523	
2030	Landbouw	623	49,3%
2030	Buitenland	356	28,2%
2030	Industrie	31	2,5%
2030	Overig	108	8,6%
2030	Wegverkeer	83	6,5%
2030	Vervoer en Overig verkeer	15	1,2%
2030	Scheepvaart	46	3,7%
2030	Meetcorrectie	-56	
2030	Totale depositie	1.207	

¹ <http://www.emissieregistratie.nl/>

² <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2020>

MOGELIJKE SCENARIO'S BESPREKEN EN OPTIMALISEREN

**Scenario's per provincie:
criteria om te komen van varianten naar scenario's per provincie
(1^e stap tijdens regiodagen) ten behoeve van 'optelsom-scenario'**

Doelbereik

- In welke mate halen we de KDWt (voorheen KDW+ genoemd)?
- In welke mate halen we de KDW ?
- Hoe groot is het verschil tussen KDWt halen en KDW?
- Bijdrage aan de omgevingswaarden

Efficiëntie (kwantitatief)

- Kton/doelbereik (% onder de KDW) vergeleken ten opzichte van generiek verdeeld
- Per provincie én landelijk

CRITERIA VOOR HET MAKEN VAN KEUZES (nog vast te stellen)

- Doelbereik (behalen KDWt, KDW, omgevingswaarden)
- Efficiëntie (kwantitatief)
 - Kton/doelbereik (% onder KDW) vergeleken tov generiek verdeeld
 - Kosteneffectiviteit
 - Uitvoerbaarheid (ook in tijd)
- Juridische houdbaarheid (oa planologische borging)
- De mate waarin (extensieve) landbouw rond N2000 gebieden mogelijk is in de provincies.
- Integraliteit van doelen (KRW, klimaat en risico op lock-ins)
- Sociaal-economische effecten
- Ontwikkelruimte voor vergunningverlening
- Ruimtelijk effect op andere opgaven
- Draagvlak

Weging: scenario's ten opzichte van elkaar, deels kwalitatief, deels kwantitatief

Het rijk kiest scenario en richtinggevende provinciale gebiedsdoelen, reflectie door provincies

Rijk neemt een besluit “gehoord hebbende de provincies” en bepaalt richtinggevende provinciale gebiedsdoelen

Dit kan betekenen dat het besluit afwijkt van het provinciale advies omdat naar de landelijke opgave wordt gekeken

Reflectie door provincies, advies aan het Rijk

Na besluit van het Rijk reflecteren provinciebestuurders gezamenlijk op de keuze en doen aanbevelingen voor uitvoeringscondities (voorwaarden waaronder provincies uit kunnen voeren)

In de **gebiedsprocessen** kan met deze richtinggevende gebiedsdoelen gestart worden met het bespreken van mogelijke maatregelen in de gebieden.

5 & 6 VERVOLG

Voor de zomer:

- Vertaling richtinggevende doelen naar mogelijke maatregelen in de gebiedsprocessen

Q3 2022:

- Gebiedsplan 0.1 – concept opleveren per provincie

2022 najaar/winter

- Richtinggevende doelen aangescherpt naarmate er meer informatie beschikbaar komt.
- Beoordeling/toets op de concept gebiedsplannen in de tweede helft van 2022, voordat de gebiedsplannen (en de daarbij behorende maatregelen) vastgesteld worden.

Juli 2023:

- Formeel vastleggen reductiedoelen én maatregelen in gebiedsplannen (DEF)

PLANNING (OVV) & OPBOUW

Januari: variantentool opgeleverd

Feb-maart regiodagen

17 maart BC: criteria en eerste denklijn verkennen

7 april BC: eerste denklijn

21 april BC Meningsvormend
tav reflectie op
keuze Rijk

Tussentijds naar GS per provincie

19 mei BC besluitvormend

Juli 2022 - juli 2023

VIER RUIMTELIJKE VARIANTEN

- Variantentool
- Denkbare scenario's voor de eigen provincie

MOGELIJKE SCENARIO'S BESPREKEN EN OPTIMALISEREN, CRITERIA VASTSTELLEN

- Regiodagen: welke variant (of combinatie) is per provincie het meest passend? Leidt de optelsom tot halen KDWt en KDW en in welke mate?
- Criteria om te komen tot keuze uit varianten tot mogelijke scenario's
- Dit leidt tot mogelijk denkbare scenario's en een eerste denklijn vanuit gezamenlijke provincies

KEUZE door het Rijk VOOR EÉN SCENARIO MET RICHTINGGEVENDE GEBIEDSDOELEN (april)

Het Rijk neemt half april een besluit en vraagt de provincies om te reflecteren op het gekozen scenario & concept gebiedsdoelen

REFLECTIE OP KEUZE VOOR SCENARIO OOK IRT RANDVOORWAARDEN EN UITVOERINGSCONDITIES (mei)

Provincies geven benodigde condities aan mede gericht op haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

VERTALING RICHTINGGEVENDE DOELEN NAAR MAATREGELEN IN DE GEBIEDSPROCESSEN (vanaf juni)

Samen met gebiedspartners het bepalen van het hoe, ook irt water en klimaat

REDUCTIEDOELEN ÉN MAATREGELEN VASTLEGGEN IN GEBIEDSPANNEN (tot 1 juli 2023)

BIJLAGEN

QenA over de variantentool

1. Hoe zijn mobiliteit, industrie, buitenland en andere sectoren meegenomen in de tool? (zie volgende pagina)
2. Waar is deze variantentool voor bedoeld?
3. Wat kun je niet met de variantentool?

Je kunt er NIET mee in de gebiedsprocessen mee aan de slag, je kunt er NIET andere sectoren mee doorrekenen, geen exact maatwerk leveren in een gebied

4. Hoe zetten we de variantentool in?

Als hulpmiddel tussen en binnen de provincies in deze fase tijdens en volgend op de regiodagen om te komen tot een mogelijk 'optelsom-scenario' voor alle provincies samen

VARIANTENTOOL OM TE KOMEN TOT SCENARIO'S

De variantentool:

- Is een hulpmiddel in deze fase om te komen tot mogelijke scenario's
- Is op basis van aannames, niet 100% accuraat, vooral bedoeld om inzicht te geven en richting te bepalen
- Helpt om zicht te krijgen op:
 - de emissiereductie die nodig is om verslechtering door stikstofdepositie uit te sluiten (KDWt) en hoe mogelijk ruimtelijk in te vullen
 - de manier waarop de emissiereductie voor brongebied A de depositiereductie in natuurgebied B beïnvloedt (voor verschillende varianten van verdeling)
 - welke doelen (KDW en KDWt) in theorie bereikt kunnen worden wanneer ook voorgenomen beleid wordt meegenomen en wat de restopgave is

Eerste inzichten door tool:

- dat emissiereductie in de landbouw in sommige gebieden heel veel bijdraagt aan de lokale emissiereductie, en in andere delen van het land minder
- dat provincies voor de N2000 gebieden ruimtelijk van elkaar afhankelijk zijn in stikstofreductie en te nemen maatregelen
- waar ingrepen mogelijk zijn en hoe fors deze al of niet uitwerken in het landelijk gebied.

Hoe zijn mobiliteit, industrie, buitenland en andere sectoren meegenomen in deze tool?

- Maatregelen (voorgenomen beleid) tav andere bronnen dan landbouw zijn meegenomen in het basispad van deze tool.
- Het ruimtelijk richten van de reductieopgave van deze bronnen is minder effectief
- In de natuurgebieden maken deze sectoren minder verschil vanwege beperkt aandeel in de totale depositiebijdrage.
- In de gebiedsprocessen is straks behoefte om wél inzichtelijk te hebben wat alle sectoren bijdragen/als opgave hebben qua reductie én wat lokale maatregelen per provincie op deze beleidsdomeinen kunnen bijdragen. Daar komt een ander hulpmiddel voor.

ALLE SECTOREN DRAGEN DUS HUN STEENTJE BIJ AAN EMISSIEREDUCTIE

SECTORBIJDRAGE: ABSOLUUT EN RELATIEF LANDELIJK (BRON RIVM)

Depositiedaling	2018-2030
Buitenland	38%
Nederland	12,5%
Verkeer en vervoer	23,7%
Scheepvaart	17,1%
Landbouw	11,9%
Industrie en Energie	7,8%

Jaar	Sectorgroep	Depositie [mol/ha/jaar]	Relatief [%]
2018	Landbouw	707	43,9%
2018	Buitenland	574	35,7%
2018	Industrie	34	2,1%
2018	Overig	111	6,9%
2018	Wegverkeer	107	6,7%
2018	Vervoer en Overig verkeer	21	1,3%
2018	Scheepvaart	56	3,5%
2018	Meetcorrectie	-87	
2018	Totale depositie	1.523	
2030	Landbouw	623	49,3%
2030	Buitenland	356	28,2%
2030	Industrie	31	2,5%
2030	Overig	108	8,6%
2030	Wegverkeer	83	6,5%
2030	Vervoer en Overig verkeer	15	1,2%
2030	Scheepvaart	46	3,7%
2030	Meetcorrectie	-56	
2030	Totale depositie	1.207	

¹ <http://www.emissieregistratie.nl/>

² <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2020>

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 16 maart 2022 17:47
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: Scenario gebiedsdoelen Zuid-Holland
Bijlagen: Screenshot scenario ZH.png; 2022-03-15 presentatie gebiedsdoelen ZH.pptx; Presentatie GGA AC 16 maart 2022.pptx

Tkn

- Het scenario dat we vandaag aan het RIVM hebben toegestuurd.
- Presentatie gebiedsdoelen vandaag in strategische AC

@5.1.2.e schuift aan om bij de mededelingen even zijn bevindingen van vandaag te delen.

Van: 5.1.2.e @pzh.nl>
Verzonden: woensdag 16 maart 2022 13:42
Aan: 5.1.2.e @rivm.nl>; 5.1.2.e @rivm.nl>
CC: 5.1.2.e @bij12.nl>; 5.1.2.e @ipo.nl>; 5.1.2.e @pzh.nl>
Onderwerp: Scenario gebiedsdoelen Zuid-Holland

Beste 5.1.2.e en 5.1.2.e

Hierbij het nieuwe scenario voor Zuid-Holland. Deze is flink veranderd ten opzichte van onze eerste vingeroefening. Naast een screenshot van het gekozen scenario zit er in de bijlage een presentatie met wat extra toelichting.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Trainee
Stikstofteam

M 06 5.1.2.e
 E 5.1.2.e @pzh.nl
www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Instellingen voor gebruikers

Provincie Zuid_Holland

Een cel met een gele kleur dient door de gebruiker te worden ingesteld

1. (Provinciaal) generieke emissiereductie

Stalemissies					
Sector	Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
Reductie t.o.v. basispad [%]	0%	0%	0%	0%	0%
Veldemissies					
Sector	Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
Reductie t.o.v. basispad [%]	0%	0%	0%	0%	

2. Zonering

Zone	A	B	C1	C2	D1	D2
Reductie t.o.v. generiek, stalemissies [%]	20%	38%	38%	0%	100%	100%
Reductie t.o.v. generiek, veldemissies [%]	20%	38%	38%	0%	100%	100%

3. Reductie met afstand tot natuurgebied

Natuurgebiednummer	Lingegebied & Uiterwaarden Kennemerland Coepelduynen Meijndel & E Westduinparl Solleveld & Ki Voornes Duin Duinen Goere De Wilck Nieuwkoopse Broekvelden, Boezems Kind Donkse Laag Oude Maas Haringvliet Oudeland var Hollands Diej Biesbosch Voordelta Krammer-A Gr																					
Natuurgebied	70	82	88	96	97	98	99	100	101	102	103	104	106	107	108	109	110	111	112	113	114	
Stalemissies																						
Afstand tot natuurgebied [km]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Reductie t.o.v. generiek [%]	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	60%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	
Veldemissies																						
Afstand tot natuurgebied [km]	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Reductie t.o.v. generiek [%]	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	60%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	38%	

4. Depositiepotentie

Stalemissies					
Begrenzing provinciale emissiereductie t.o.v. basispad [ton NH3]	-				
Sector	Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
Reductie per emissiecel [%] t.o.v. generiek	0%	0%	0%	0%	0%
Veldemissies					
Begrenzing provinciale emissiereductie t.o.v. basispad [ton NH3]	-				
Sector	Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
Reductie per emissiecel [%] t.o.v. generiek	0%	0%	0%	0%	

Provinciale emissiereducties t.o.v. basispad [ton NH3]

Stalemissies				
Melkvee	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig
445	125	38	9	33
Veldemissies				
Mest	Beweiden	Kunstmest	Overig	
814	47	206	22	
Totaal				1738

Samenvatting resultaten, provinciaal

Stikstof depositie	Eenheid	Basispad	Na reductie
	mol/ha/jaar	1017	941
Areaal onder KDW+	%	87,2%	91,5%
Areaal onder KDW	%	78,5%	82,7%

Ontwikkeling gebiedsdoelen

Huiswerkopdracht ZH
16 maart 2022

Nieuwe huiswerkopdracht

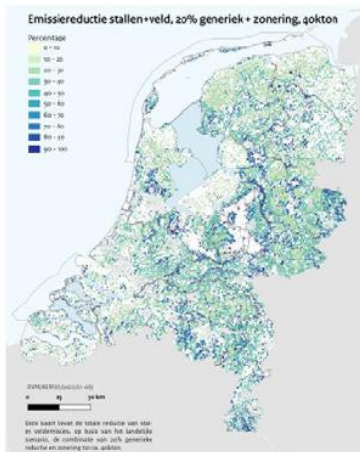

Emissiereductieverdeling

- Landelijk 20% emissiereductie voor stal- en veldemissies
- Vervolgens volgens zoning verdeling van(stal- en veld) emissiereductiepercentages tot totaal 40 kton:
- 74% < KDW

A (Perspectief)	20%
B (Transitie)	38%
C1 (Veenweiden)	38%
C2 (rondom N2000)	70%
D (in N2000)	100%

Uitgangspunten:

- Huidige totale emissie: 100 kton
- Doelstelling emissiereductie: 40 kton

Vraag:

Een geoptimaliseerd scenario voor je eigen provincie.

Scenario's huiswerkopdracht

- **ABCD-methodiek voorgesteld:**

- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 38%.
- C2: 1 km rondom N2000: 70%
- D: In natura-2000: 100%

- **Resultaat ZH:**

- Areaal onder KDW: 82,9%
- Areaal onder KDW-T: 91.7%

- **Emissiereductie ZH**

- 1.845 ton NH3

- **Scenario Zuid-Holland**

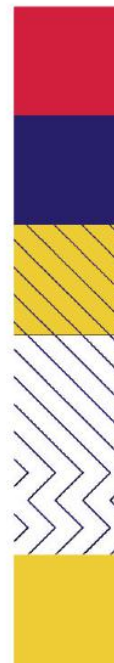
- A: Generiek 20% emissiereductie
- B: Transitiegebieden: 38%
- C1: Veenweiden: 38%
- C2: 1 km rondom N2000: NK 60% (2km) en rest 38%
- D: In natura-2000: 100%

- **Resultaat ZH:**

- Areaal onder KDW: 82,7%
- Areaal onder KDW-T: 91.5%

- **Emissiereductie ZH**

- 1.738 ton NH3

Overwegingen en aandachtspunten ZH

Overwegingen:

- Inzet concentreren op veenweidegebieden in samenhang met klimaatdoelen en bodemdaling.
- Emissiereductie in veenweide gebieden kan meer zijn dan 38%.
Op basis van onderzoek misschien wel 50 tot 60% (maar nog te onduidelijk om doel op te baseren).
- Onderzoek doen naar potentie extra emissiereductie nabij de Duinen en Biesbosch (daarom nu op 38% gelaten).
- Bij Nieuwkoop zijn al berekeningen gedaan en in de huidige lijn van inzet lijkt 60% reductie binnen 2km haalbaar (groeve schatting).

Aandachtspunten:

- Welke maatregelen vallen onder generiek en welke onder gebiedsgericht (bv opkoop)?
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat het effect is op de depositie
- Op basis van gebiedsprocessen beter in beeld brengen wat omvang van ringen kan zijn 1-5 km

LANDELIJKE

OMGEVINGSWAARDEN

VERTALEN NAAR

RICHTINGGEVENDE

EMISSIEDOELEN

*ip*o

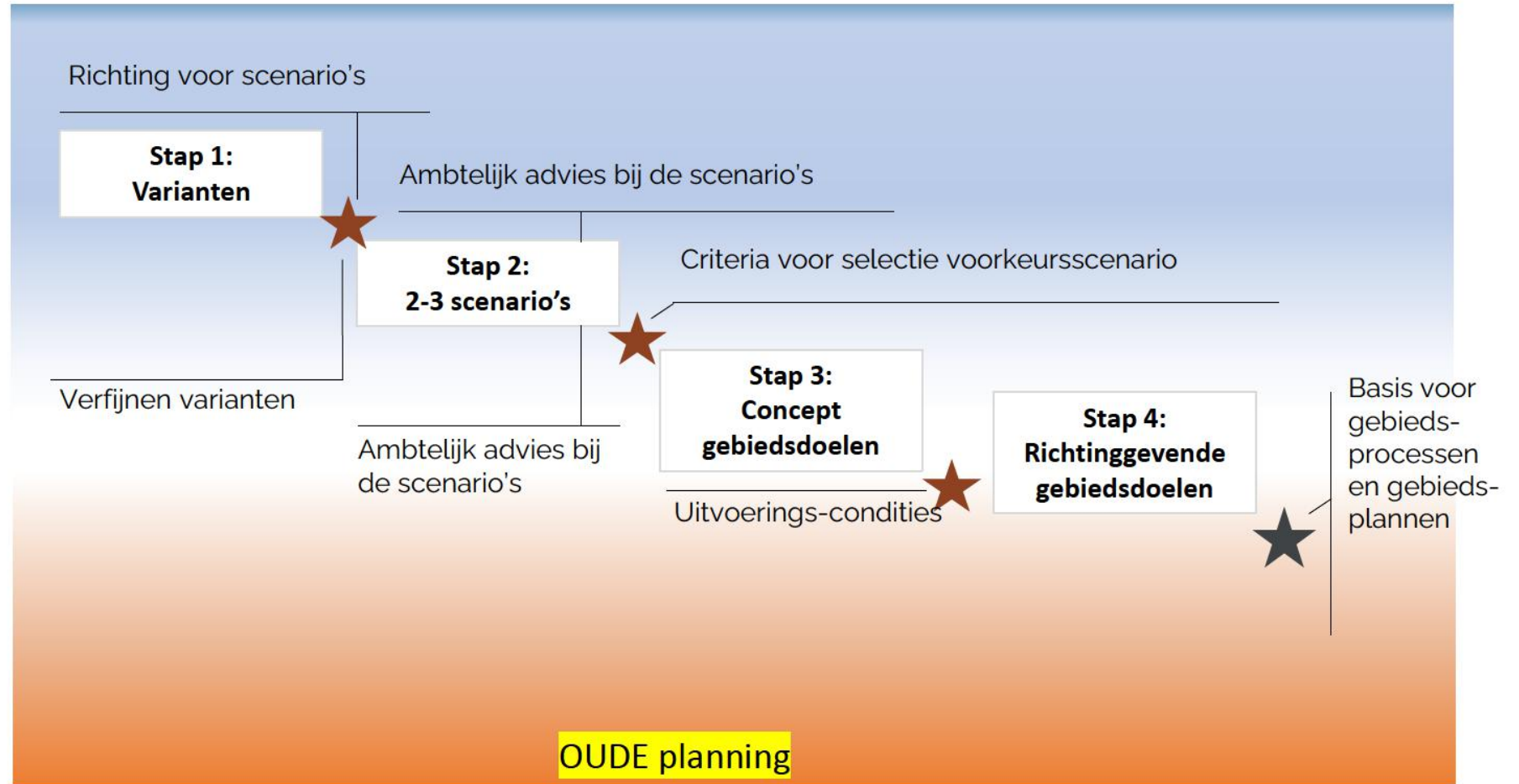
Programma bespreking vandaag

- 1. Processtappen**
- 2. Welke besluitvorming?**
- 3. Van varianten naar scenario's naar eerste denklijn**
- 4. Gesprek over eerste denklijn**
- 5. Vervolgstappen**

PROCESSTAPPEN BESLUITVORMING

Vooraf en parallel:

- Helderheid over juridische mogelijkheden zonering
- Ontwikkelingsperspectief voor blijvende agrarische bedrijven
- Inpassen NDA
- Ontwerpen gesprekken met gebiedspartners

20 jan 2022

27/3/10 feb 2022

10/16 mrt 2022

GS 22 mrt/ BO 31 mrt

PLANNING (OVV) & OPBOUW

Januari: variantentool opgeleverd

Feb-maart regiodagen

extra BC: eerste denklijn verkennen

7 april BC: eerste denklijn

21 april BC Meningsvormend reflectie inhoud op keuze Rijk

Tussentijds naar GS per provincie

19 mei BC besluitvormend

Juli 2022 - juli 2023

VIER RUIMTELIJKE VARIANTEN

- Variantentool
- Denkbare scenario's voor de eigen provincie

MOGELIJKE SCENARIO'S BESPREKEN EN OPTIMALISEREN, CRITERIA BENUTTEN

- Regiodagen: welke variant (of combinatie) is per provincie het meest passend? Leidt de optelsom tot halen KDWt en KDW en in welke mate?
- Criteria om te komen tot keuze van varianten naar scenario's
- Dit leidt tot mogelijk denkbare scenario's en een eerste denklijn vanuit gezamenlijke provincies

KEUZE DOOR HET RIJK VOOR EÉN SCENARIO MET RICHTINGGEVENDE GEBIEDSDOELEN (april)

Het Rijk neemt half april een besluit en vraagt de provincies om te reflecteren op het gekozen scenario & concept gebiedsdoelen

REFLECTIE OP KEUZE VOOR SCENARIO + RANDVOORWAARDEN EN UITVOERINGSCONDITIES (mei)

Provincies geven reflectie op inhoudelijke keuze scenario én benodigde condities mede gericht op haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

VERTALING RICHTINGGEVENDE DOELEN NAAR MAATREGELEN IN DE GEBIEDSPROCESSEN (vanaf juni)

Samen met gebiedspartners het bepalen van het hoe, ook irt water en klimaat

REDUCTIEDOELEN ÉN MAATREGELEN VASTLEGGEN IN GEBIEDSPANNEN (tot 1 juli 2023)

2. Besluit: Het rijk kiest scenario en bepaalt daarmee richtinggevende gebiedsdoelen; advies én reflectie door provincies

1. Rijk neemt een besluit “gehoord hebbende de provincies” en bepaalt concept richtinggevende gebiedsdoelen (april 2022)

- Dit kan betekenen dat het besluit afwijkt van het provinciale ‘advies’ omdat naar de landelijke opgave wordt gekeken
- **‘de provincies gehoord hebbende’**: namens gezamenlijke provincies nog aanbevelingen doen. Uiterlijk op 7 april in BC dit ambtelijk advies kenbaar maken aan het Rijk. (‘eerste denklijn’)

2. Reflectie door provincies, advies aan het Rijk (mei 2022)

- Na besluit van het Rijk reflecteren provinciebestuurders gezamenlijk op de keuze en doen aanbevelingen voor uitvoeringscondities (voorwaarden voor uitvoering door provincies).

3. In de **gebiedsprocessen** kan met deze richtinggevende gebiedsdoelen gestart worden met het bespreken van mogelijke maatregelen in de gebieden.

4. **Bijstellen concept gebiedsdoelen in definitieve richtinggevende gebiedsdoelen** op basis van uitkomsten punt 2 en 3 en Natuur Doel Analyses/stikstof analyses (najaar 2022)

Besluit: welk besluit neemt het Rijk half april 2022 precies?

Concept richtinggevende stikstofemissiereductiedoelen per gebied voor landbouw

Hoe ziet dit eruit?

Per N2000 gebied wordt gekeken wat de depositieopgave is en hoe deze gereduceerd kan worden (idealiter tot in ieder geval de KDW-T). Vervolgens wordt op basis van het gekozen ruimtelijke scenario gekeken hoeveel emissie er dan gereduceerd moet worden en waar. Hieruit kunnen de emissiereductiedoelstellingen worden afgeleid.

Gebied = afhankelijk van het scenario wat de definitie van gebied is.

Wat voor status hebben deze doelen?

Richtinggevende doelen ten behoeve van het gebiedsproces, gebiedsplan en het kunnen sturen op het behalen omgevingswaarden.

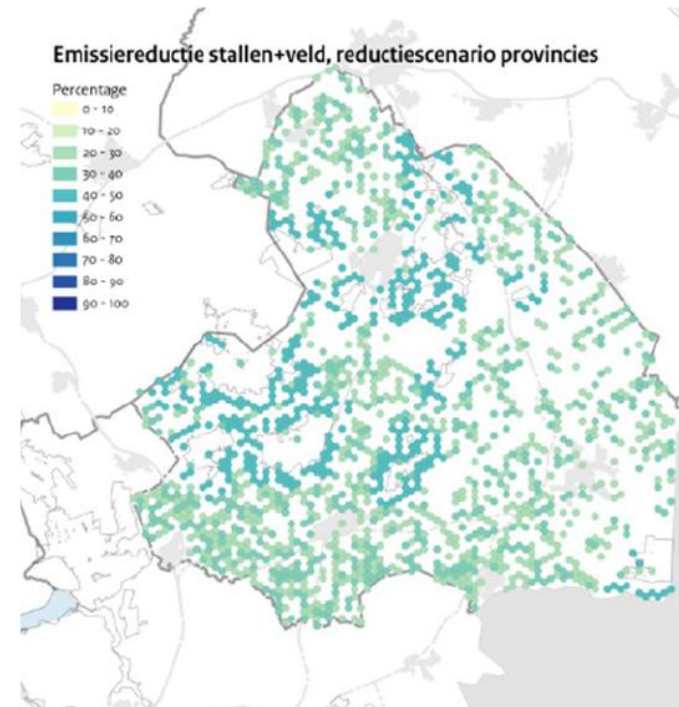
Iteratieslagen en bijstelling zijn mogelijk op basis van nieuwe kennis. Dit kan waar wenselijk aan de hand van de tool. Definitief doel vastleggen in gebiedsplan.

Concept richtinggevend gebiedsdoel

Het wat maar nog niet het hoe

- Nadrukkelijk nog géén invulling van hoe deze opgave behaald moet worden.
 - De gebiedsdoelen zullen met landelijke, provinciale en gebiedsgerichte maatregelen behaald kunnen worden.
- > Zie het voorbeeld hiernaast voor provincie Drenthe kan worden ingezoomd per gebied.**

3. Van varianten, naar scenario's naar eerste denklijn

VIER RUIMTELIJKE VARIANTEN WAARMEE WE GESTART ZIJN

Generiek

Percentage reductie van alle bestaande emissiebronnen in de landbouw (kaasschaaf)

Overgangsgebieden

Werken met overgangsgebieden waarvoor bepaald beleid geldt

Depositiepotentie

Realiseren van emissie-reductie in clusters over het land heen

ABCD-Zonering

Indelen van het land in zones op basis van het bodem en watersysteem

Er wordt uitgegaan van 40 Kton emissiereductie in de landbouw (40%).

Dit percentage kan ruimtelijk zo gericht worden, dat daarmee de omgevingswaarde van 74% gehaald wordt.

VARIANTENTOOL OM TE KOMEN TOT SCENARIO'S

De variantentool:

- Is een hulpmiddel in deze fase om te komen tot mogelijke scenario's
- Is op basis van aannames, niet 100% accuraat, vooral bedoeld om inzicht te geven en richting te bepalen
- Helpt om zicht te krijgen op:
 - de emissiereductie die nodig is om verslechtering door stikstofdepositie uit te sluiten (KDWt) en hoe mogelijk ruimtelijk in te vullen
 - de manier waarop de emissiereductie voor brongebied A de depositiereductie in natuurgebied B beïnvloedt (voor verschillende varianten van verdeling)
 - welke doelen (KDW en KDWt) in theorie bereikt kunnen worden wanneer ook voorgenomen beleid wordt meegenomen en wat de restopgave is

Eerste inzichten door tool:

- dat emissiereductie in de landbouw in sommige gebieden heel veel bijdraagt aan de lokale emissiereductie, en in andere delen van het land minder
- dat provincies voor de N2000 gebieden ruimtelijk van elkaar afhankelijk zijn in stikstofreductie en te nemen maatregelen
- waar ingrepen mogelijk zijn en hoe fors deze al of niet uitwerken in het landelijk gebied.

Hoe zijn mobiliteit, industrie, buitenland en andere sectoren meegenomen?

- Maatregelen (voorgenomen beleid) tav andere bronnen dan landbouw zijn meegenomen in het basispad van de variantentool.
- Het ruimtelijk richten van de reductieopgave van deze bronnen is minder effectief
- In de natuurgebieden maken deze sectoren minder verschil vanwege beperkt aandeel in de totale depositiebijdrage.
- In de gebiedsprocessen is straks behoefte om wél inzichtelijk te hebben wat alle sectoren bijdragen/als opgave hebben qua reductie én wat lokale maatregelen per provincie op deze beleidsdomeinen kunnen bijdragen. Daar komt een ander hulpmiddel voor.

ALLE SECTOREN DRAGEN DUS HUN STEENTJE BIJ AAN EMISSIEREDUCTIE

SECTORBIJDRAGE: ABSOLUUT EN RELATIEF LANDELIJK (BRON RIVM)

Depositiedaling	2018-2030
Buitenland	38%
Nederland	12,5%
Verkeer en vervoer	23,7%
Scheepvaart	17,1%
Landbouw	11,9%
Industrie en Energie	7,8%

Jaar	Sectorgroep	Depositie [mol/ha/jaar]	Relatief [%]
2018	Landbouw	707	43,9%
2018	Buitenland	574	35,7%
2018	Industrie	34	2,1%
2018	Overig	111	6,9%
2018	Wegverkeer	107	6,7%
2018	Vervoer en Overig verkeer	21	1,3%
2018	Scheepvaart	56	3,5%
2018	Meetcorrectie	-87	
2018	Totale depositie	1.523	
2030	Landbouw	623	49,3%
2030	Buitenland	356	28,2%
2030	Industrie	31	2,5%
2030	Overig	108	8,6%
2030	Wegverkeer	83	6,5%
2030	Vervoer en Overig verkeer	15	1,2%
2030	Scheepvaart	46	3,7%
2030	Meetcorrectie	-56	
2030	Totale depositie	1.207	

¹ <http://www.emissieregistratie.nl/>

² <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2020>

Scenario's die tot nu zijn uitgewerkt

Scenario's per provincie

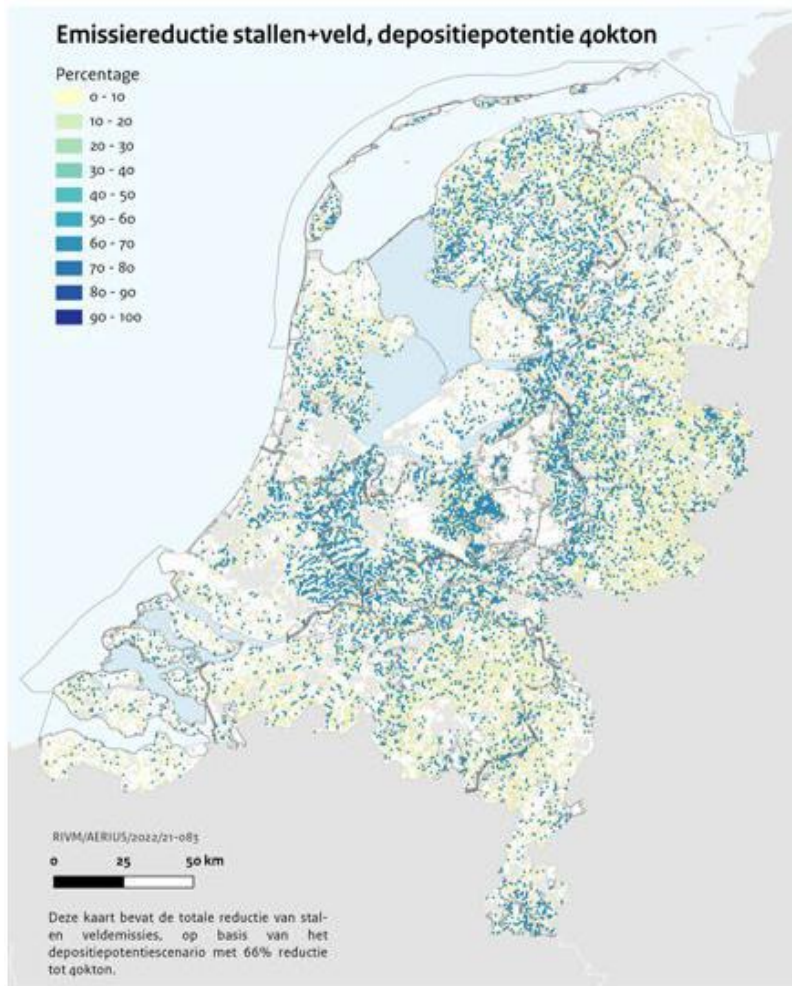
- Eerste stap heeft tijdens regiodagen plaatsgevonden: uitwisselen scenario's en consequenties daarvan voor andere provincies en totale landelijke opgave

Landelijk scenario's:

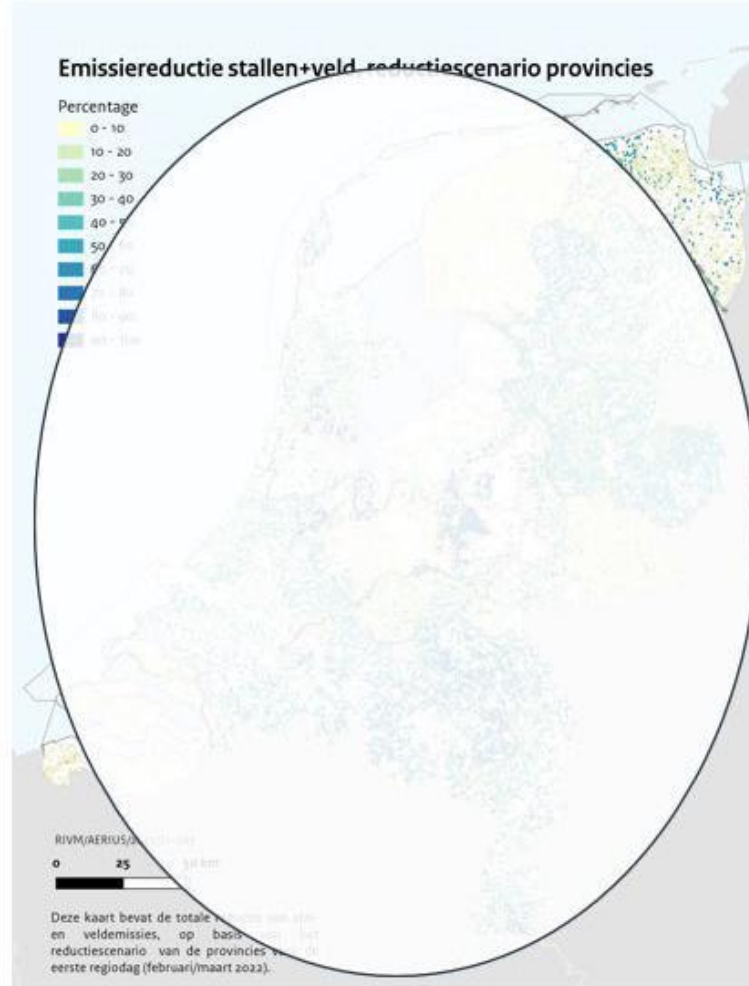
- Meest efficiënte scenario landelijk om de omgevingswaarden te halen (depositiepotentie);
- 'het optelscenario': de optelsom van scenario's van alle provincies
- Combinatie van generiek en gebiedsgericht (ABCD)

DAARNAAST: stoppen verslechtering meest kwetsbare habitats in elk scenario nodig
Via aanvullende maatregelen (daar waar mogelijk via puntbronnen bijvoorbeeld)

Drie scenario's die als concept zijn uitgewerkt

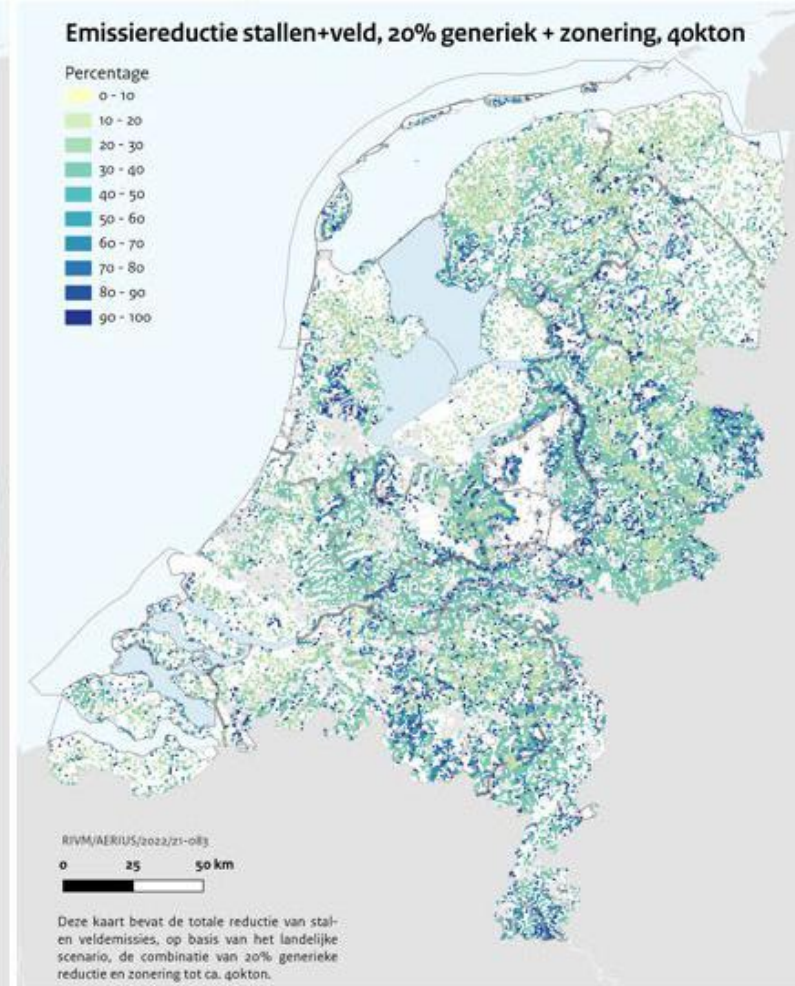

Depositiepotentie (Erisman) 66%

Optelscenario Provincies

Vingeroefening, géén besluit of bod. Niet geschikt voor verspreiding.

Combi generiek en gebiedsgericht ABCD

Rol optelscenario provincies

Dilemma:

- De vraag is welke rol het optelscenario 2.0 dient te spelen in de overleggen met het rijk, waaronder de criteriasessie op 21 maart. Geen van de scenario's is nog bestuurlijk geaccordeerd. Het optelscenario weerspiegelt wel de overwegingen van de twaalf provincies om voor een bepaalde strategie te kiezen.

Voorstel:

- * Het huidige optelscenario kan niet als een te kiezen scenario op dit moment worden voorgelegd aan het Rijk. Het is géén bod vanuit de provincies.
- * Het optelscenario kan op 21 maart in de criteriasessie wél worden meegenomen om de voor- en nadelen verder te doorgronden en te vergelijken met de andere scenario's. De overwegingen van de verschillende provincies moeten daarin luid en duidelijk doorklinken. Het geeft provincies daarmee ook inzicht in de andere scenario's en het Rijk in de overwegingen voor een gebiedsgerichte ruimtelijk richten van stikstofreductie.

Eerste denklijn: wat willen we NU meegeven als boodschap ?

Combinatie van generieke emissiereductie (via normering) en gebiedspecifiek

Het gebiedsspecifieke deel per provincie qua scenario nog nader in te vullen (kan per provincie verschillen) mits omgevingswaarden behaald worden. (soort omwisselbesluit in iteratieslag die toch nog moet komen in najaar 2022).

- Er zijn grote verschillen tussen wat de provincies als optimale uitwerking voor hun provincie zien.
- Voor de maatschappelijke impact maken die scenario's ook een groot verschil.
- Zorgvuldigheid vereist om tot definitieve gebiedsdoelen te komen. Er ontbreekt nog informatie.
- Koppeling met doelen voor klimaat en water meenemen.

Kwetsbare habitats: lokale (bron)maatregelen bovenop gekozen scenario waar nodig (in sommige gebieden hebben we geen invloed op benodigde emissiereductie, bijv buitenland)

In de communicatie bij het besluit: alle sectoren dragen bij aan emissiereductie en wat die bijdrage is per sector.

VERVOLGSTAPPEN KORTE TERMIJN

- **21 maart :** **criteriasessie**
- **24 maart AC :** **1^e denklijn voorstellen aan BC**
- **Extra BC :** **bespreken 1^e denklijn als boodschap aan het Rijk**
- **6 april AC:** **eerste opzet uitvoeringscondities**
- **7 april BC:** **vaststellen 1^e denklijn als boodschap aan het Rijk**

5 & 6 VERVOLG

Voor de zomer:

- Vertaling richtinggevende doelen naar mogelijke maatregelen in de gebiedsprocessen

Q3 2022:

- Gebiedsplan 0.1 – concept opleveren per provincie

2022 najaar/winter

- Richtinggevende doelen aangescherpt naarmate er meer informatie beschikbaar komt.
- Beoordeling/toets op de concept gebiedsplannen in de tweede helft van 2022, voordat de gebiedsplannen (en de daarbij behorende maatregelen) vastgesteld worden.

Juli 2023:

- Formeel vastleggen reductiedoelen én maatregelen in gebiedsplannen (DEF)

BIJLAGEN

CRITERIA VOOR KEUZE SCENARIO'S

criteria om te komen van varianten naar scenario's

Doelbereik

- In welke mate halen we de KDWt (voorheen KDW+ genoemd)?
- In welke mate halen we de KDW ?
- Hoe groot is het verschil tussen KDWt halen en KDW?
- Bijdrage aan de omgevingswaarden

Efficiëntie (kwantitatief)

- Kton/doelbereik (% onder de KDW) vergeleken ten opzichte van generiek verdeeld
- Per provincie én landelijk

CRITERIA die mede benut worden VOOR HET MAKEN VAN KEUZES

- Doelbereik (behalen KDWT, KDW, omgevingswaarden)
- Efficiëntie (kwantitatief)
 - Kton/doelbereik (% onder KDW) vergeleken tov generiek verdeeld
 - Kosteneffectiviteit
 - Uitvoerbaarheid (ook in tijd)
- Juridische houdbaarheid (oa planologische borging)
- De mate waarin (extensieve) landbouw rond N2000 gebieden mogelijk is in de provincies.
- Integraliteit van doelen (KRW, klimaat en risico op lock-ins)
- Sociaal-economische effecten
- Ruimtelijk effect op andere opgaven
- Draagvlak

Weging: scenario's ten opzichte van elkaar, deels kwalitatief, deels kwantitatief

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 23 februari 2022 17:08
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: vervolgstap en 'huiswerk' volgend op de regiodagen
Bijlagen: Scenario 20Kton generiek_20 Kton ABCD en tabel_.docx

Ha 5.1.2.e,

Hierbij de vervolgstap en de nieuwe huiswerk opdracht nav de regio dag.
Ik organiseer een afspraak om hier invulling aan te geven.

In BCO is gevraagd om op 8 maart een presentatie te geven over gebiedsdoelen.
Kunnen we mooi ons huiswerk toetsen.

Grt 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @p2.nl>
Verzonden: woensdag 23 februari 2022 16:44
Aan: 5.1.2.e @overijssel.nl>; 5.1.2.e prvl limburg.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @pzh.nl>; 5.1.2.e @provincie groningen.nl>; 5.1.2.e @drenthe.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @brabant.nl>; 5.1.2.e @noord-holland.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @zeeland.nl>; 5.1.2.e @fryslan.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2.e @provincie groningen.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @overmorgen.nl>; 5.1.2.e @ gelderland.nl
CC: 5.1.2.e @p2.nl>; 5.1.2.e @ipo.nl>; 5.1.2.e
 5.1.2.e @bij12.nl>; 5.1.2.e @bij12.nl>; 5.1.2.e @rivm.nl;
 5.1.2.e @rivm.nl
Onderwerp: vervolgstap en 'huiswerk' volgend op de regiodagen

Beste kwartiermakers,

Zoals vanmiddag besproken in het KMO, willen we jullie vragen om je binnen jullie eigen provincie voor te bereiden op de volgende stap in het proces.

Voor de mensen die nog een regiodag voor de boeg hebben, is de tijd wat krapper, daarom nu al vast deze mail.

Wat we jullie willen vragen is om **UITERLIJK 16 maart** (liever eerder als dat lukt) het volgende aan te leveren:

- Een geoptimaliseerd scenario voor je eigen provincie op basis van de inzichten die je tijdens de regiodag hebt gekregen. Geoptimaliseerd wil zeggen: een scenario waarin je in de variantentool aan geeft (dus ja, gericht op de landbouwsector) welk scenario meest passend is. Denk daarbij ook aan de mogelijkheid om een deel generieke reducties toe te passen (variatie per diersector) en een deel gebied specifiek. We weten immers dat we voor het behalen van de omgevingswaarden nog een tandje extra bij moeten zetten tov de eerste vingeroefening.

Voor de volledigheid/inspiratie is de tabel bijgevoegd waaruit volgt welk scenario welk percentage omgevingswaarde oplevert inclusief het scenario 20 Kton generiek-20 Kton gebiedsgericht (ABCD) en de hieruit volgende reductiepercentages in de transitiegebieden (zandgebieden) en de veenweidegebieden. Dit scenario was nog niet gereed tijdens regiodag West.

De keuze voor een bepaalde manier van richten heeft forse implicaties voor de omvang van opgave per provincie.

Voor sommige provincies is een optimalisatie slechts een heel klein stapje/kleine verandering tov de eerste vingeroefening, andere provincies overwegen een geheel andere insteek en willen een nieuw scenario inbrengen.

- Lever het geoptimaliseerde scenario weer als excel- bestand of screenshot per mail aan bij én het RIVM 5.1.2.e@rivm.nl EN 5.1.2.e@rivm.nl) én bij 5.1.2.e@bij12.nl en 5.1.2.e@jpo.nl in de cc. Het is fijn als jullie in de mail een korte geschreven toelichting kunnen geven op het waarom van de keuze/verandering (als die substantieel anders is tov de vingeroefening).

We kunnen ons goed voorstellen dat het van belang is jullie AC-leden en bestuurders al vast mee te nemen in de volgende stap en een geoptimaliseerd scenario. Deze week volgt een PPT die kan helpen bij dit doel. Mocht je meer/andere informatie nodig hebben, dan horen we het graag.

Op 16 maart (strategisch) AC en 17 maart BC willen we een eerste denklijn toelichten vanuit de ervaringen/inzichten uit de regiodagen.

Op 23 maart hebben we een KMO -overleg waarin we met elkaar dit nieuwe 'optelsom-scenario' van alle provincies bespreken en naast de landelijke scenario's leggen.

Op basis van de uitkomst van dit gesprek, willen we een voorzet doen voor de AC van 31 maart (ovb) en het BC van 7 april (ovb)

Al vast dank weer voor jullie werk in deze en tot snel!
Met vriendelijke groet,

5.1.2.e@rivm.nl
+31 6 [5.1.2.e](tel:512000000)

Wij zijn verhuisd naar ons nieuwe kantoor in HoutWerk op Campus Werkspoor in Utrecht.

Ons nieuwe adres is: Nijverheidsweg 16G, 3534 AM Utrecht. We zijn bereikbaar per telefoon op +31 (0)30 654 00 60 of per mail steljevraag@p2.nl

Volledig opgebouwd uit hout biedt HoutWerk op duurzame wijze werkplekken voor creatieve bedrijven. Zien we jou ook in Utrecht? Je bent van harte welkom voor een kop koffie.

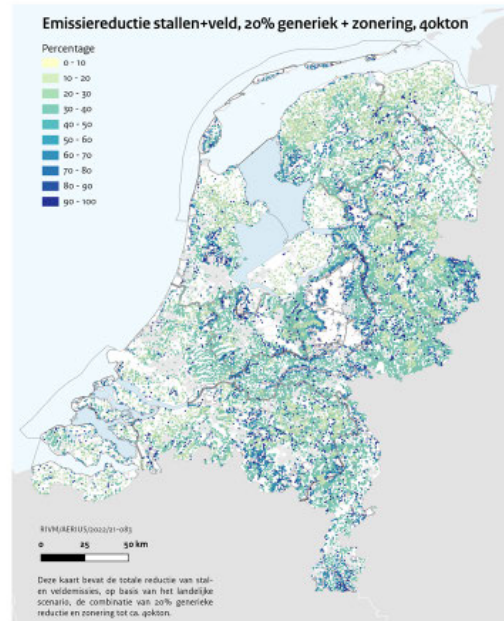

Emissiereductieverdeling

- > Landelijk 20% emissiereductie voor stal- en veldemissies
- > Vervolgens volgens zonering verdeling van(stal- en veld) emissiereductiepercentages tot totaal 40 kton:
- > 74% < KDW

A (Perspectief)	20%
B (Transitie)	38%
C1 (Veenweiden)	38%
C2 (rondom N2000)	70%
D (in N2000)	100%

Overzicht scenario's t.o.v. generiek.

Variant emissiereductie (40 kton NH3 aanvullend aan basispad 2018-2030)	Rapportages (40 kton) Hexagonen	Analysetool/ Monitor21 Gekarteerd oppervlak
Basispad 2018-2030	41%	43%
Generiek 20% (20 kton)		62%
Provinciescenario (scenario 1)		67%
Generiek 40%	65%	70%
Zonering ABCD	70%	73%
Generiek 20% + ABCD tot 40kton (scenario 3)		74%
Depositiepotentie 66% (scenario 2)	74%	81%
Depositiepotentie 100%	n/a	85%

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 6 april 2022 13:22
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Voorzet opdracht kwartiermakers NPLG (Veenweide, Zuidwestelijke Delta en Duinen)

Ok
5.1.2.e en 5.1.2.e reageren jullie nog op de opdracht.

Van: 5.1.2.e@pzh.nl
Verzonden: woensdag 6 april 2022 13:02
Aan: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
CC: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
Onderwerp: RE: Voorzet opdracht kwartiermakers NPLG (Veenweide, Zuidwestelijke Delta en Duinen)

Ha 5.1.2.e

Met 5.1.2.e heb ik besproken dat hij primair de verkenner is, waarbij ik aantal keer met hem meedenk. Meer zit er qua tijd vanuit mij nu niet in, ook gezien de ambities van GS bij opdracht Integrale keuzes (zie GS-terugkoppeling van gisteren).

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e@pzh.nl
Verzonden: woensdag 6 april 2022 12:03
Aan: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
CC: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
Onderwerp: RE: Voorzet opdracht kwartiermakers NPLG (Veenweide, Zuidwestelijke Delta en Duinen)

Ha 5.1.2.e

Helder, en zeer strakke planning 😊.
Wordt voor ZWD wel een uitdaging: ben net begonnen me daarop te oriënteren. Onderstaande staccato opdracht helpt mij iig voldoende op weg om dat gestructureerd aan te pakken, dank.
Groetjes,
5.1.2.e

Van: 5.1.2.e@pzh.nl
Verzonden: vrijdag 1 april 2022 17:48
Aan: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
CC: 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl; 5.1.2.e@pzh.nl
Onderwerp: Voorzet opdracht kwartiermakers NPLG (Veenweide, Zuidwestelijke Delta en Duinen)

Op 10 maart is in een sessie over de komst van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) afgesproken dat er drie 'kwartiermakers' / 'verkenners' NPLG aan de slag gaan.
- Duinen: 5.1.2.e en 5.1.2.e

- Veenweide: 5.1.2.e
- Delta: 5.1.2.e (5.1.2.e heeft zich teruggetrokken)

In overleg met 5.1.2.e en 5.1.2.e is de volgende concept-opdracht ontwikkeld. Nog even in staccato. De opdracht is ten opzichte van 10 maart uitgebreid met een vraag voor het Actieprogramma NPLG.

Graag jullie reacties/reflectie.

Grt 5.1.2.e

Uitgangspunt:

- NPLG komt eraan
- Opdracht aan 5.1.2.e: hoe te organiseren en (be)sturen in PZH, intern gericht (advies eind mei gereed)
- Er is urgentie om alvast voor de gebieden rond stikstofgevoelige N2000 (prioritaire gebieden) een verkenning te starten naar de verbreding van opgaven (zie toelichting hieronder)
- Deze gebieden die geclusterd worden in: Veenweide, Delta en Duinen lijken voor de hand te liggen.

Vervolgproces

- Op basis van de verkenning van 5.1.2.e én de verkenning in de prioritaire gebieden zal in juni 2022 een definitief besluit genomen worden over de aanpak van het NPLG in Zuid-Holland.
- Voor een aantal prioritaire gebieden ligt er dan al een inhoudelijke uitwerking, waardoor er snel doorgepakt kan worden.

Er is urgentie om alvast voor de gebieden rond stikstofgevoelige N2000 (prioritaire gebieden) een verkenning te starten naar de verbreding van opgaven. Omdat:

- De doelen voor N2000 en stikstofreductie en de planning in de Wet stikstofreductie en natuurherstel (op dit moment) leidend zijn.
- We in juni naast het concept gebiedsplan 0.5 (dat nu nog alleen gericht op stikstof is) een perspectief willen presenteren op de aanpak van een integrale opgave
- De integrale opgave op 1 juli 2023 (planning rijk) moet landen in een integraal gebiedsplan
- Het gaat om de opgaves (zie hoofdlijnenbrief):
 1. Natuurherstel en -verbetering
 2. Stikstofreductie
 3. Klimaatopgave landbouw en landgebruik
 4. Wateropgave

Een tweede urgentie is het Actieprogramma NPLG, zie bijlage.

- Voor 1 mei 2022 zal de provincie Actieprogramma NPLG moeten opstellen voor een aanvraag van middelen voor 2022 en 2023
- Hiervoor hebben we op korte termijn al integrale regie nodig op de meest urgente gebieden

Hoe

- Aanwijzen verkenners voor drie gebieden (= voorlopige keuze in aansluiting op GGA, later aan te passen/uit te breiden.):
 - Duinen: 5.1.2.e en 5.1.2.e
 - Veenweide: 5.1.2.e
 - Delta: 5.1.2.e

Scope opdracht

1. Focus op verbreding naar specifieke opgaven NPLG (Natuurherstel en -verbetering, Stikstofreductie, Klimaatopgave landbouw en landgebruik, Wateropgave): zodat op 1 juni inzicht is in:
 - Hoe slaan deze opgaven ruimtelijk neer in deze gebieden (inzoomen op kaarten 5.1.2.e/5.1.2.e/5.1.2.e (combi beleid/I&A))

- Hoe zou verbreding én aanpak eruit kunnen zien (inhoudelijk en organisatorisch) naar gebiedsplan 1.0 1 juli 2023
 - Ook in relatie tot andere externe processen die lopen in dit gebied en koppelkansen bieden.
 - Ideeën en suggesties voor gebiedsgericht samenwerken
 - Samenhang met ontwikkeling producten omgevingsbeleid PZH
2. Inventariseer wat (projecten, grondverwerving, proces) we kunnen inzetten voor het Actieprogramma NPLG (uitvoering 2022 en 2023).

'Randvoorwaarden':

- Periodieke afstemming met Stikstof (5.1.2.e/5.1.2.e) Actieprogramma NPLG 5.1.2.e NPLG intern reactie voorstel rijk (pm), organisatie PZH 5.1.2.e
- OG'ers helpen de ON'ers om prio's te stellen bij relevante medewerkers
- I&A helpt eea digitaal te verwerken/visualiseren

Vragen op provinciaal niveau voor de integrale gebiedsplannen (nader te bepalen wie dat op zich gaat nemen):

- Wil PZH de scope van de gebiedsplannen verbreden bv om een koppeling te maken met bv woningbouwopgave?
- Voor stikstofreductie hebben we meegedacht over de indicatieve doelen voor de gebieden. Kunnen we dat voor de andere opgaven ook doen?
- Wat betekent het als de PAS melder smeeegenomen moeten worden?
- De rol van de ecologische autoriteit is nog onduidelijk, maar zal relevant worden.

5.1.2.e

Coördinator Regionale Energiestrategieën
 Programmamanager Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof
 Provincie Zuid-Holland
 06-5.1.2.e

5.1.2.e

Van: **5.1.2.e**
Verzonden: maandag 27 juni 2022 09:55
Aan: **5.1.2.e**
Onderwerp: RE: technische vragen

Urgentie: Hoog

Beste **5.1.2.e**

Heb je een goed weekend gehad? Ik heb helaas debat van donderdag niet terug kunnen kijken, maar volgens mij ging het voor onderdeel NPLG / stikstof goed als ik zo de media lees, dus complimenten aan jullie. Heb jij van je collega's input / reacties gekregen op de vragen van onze Statenleden?

Groet
5.1.2.e

Van: **5.1.2.e** @minInv.nl>
Verzonden: donderdag 23 juni 2022 11:19
Aan: **5.1.2.e** @pzh.nl>
Onderwerp: RE: technische vragen

Gaan we voor

Van: **5.1.2.e** @pzh.nl>
Verzonden: Thursday, June 23, 2022 11:17
Aan: **5.1.2.e** @minInv.nl>
Onderwerp: RE: technische vragen

Dank. Hoop dat we het uiterlijk maandagmiddag naar PS kunnen sturen ivm fractievergaderingen maandagavond.

Groet
5.1.2.e

Van: **5.1.2.e** @minInv.nl>
Verzonden: donderdag 23 juni 2022 11:16
Aan: **5.1.2.e** @pzh.nl>
Onderwerp: RE: technische vragen

Ik vrees dat dat lastig gaat worden. Iedereen is vandaag 100% bezig met het debat. Maar ik ga vragen of het morgen iig zo snel mogelijk beantwoord kant worden

Groet, **5.1.2.e**

Van: **5.1.2.e** @pzh.nl>
Verzonden: Thursday, June 23, 2022 11:03
Aan: **5.1.2.e** @minInv.nl>
Onderwerp: technische vragen
Urgentie: Hoog

Dag **5.1.2.e**

Fijn dat jullie er gisteren bij waren. Denk je dat het lukt om de technische vragen morgen beantwoord te hebben?
Met name die emissieregistratie vind ik zelf ook een ingewikkelde.

Groet

5.1.2.e

5.1.2.e

Programmamanager coördinatie stikstofdossier
Bureau Interim Consult (IMC)

M 06 5.1.2.e

E 5.1.2.e @pzh.nl

www.zuid-holland.nl/contact

Werkdagen: ma, di, wo, do, vr

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: maandag 27 juni 2022 13:01
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: VRAGEN PROV ZH

Dag 5.1.2.e

Dank voor deze eerste twee antwoorden. Helder wat mij betreft.

Groet
5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @minInv.nl>
Verzonden: maandag 27 juni 2022 11:28
Aan: 5.1.2.e @pzh.nl>
Onderwerp: VRAGEN PROV ZH

Hoi 5.1.2.e

Ik heb de antwoorden van twee van de drie vragen binnen.

De derde vraag (in hoeverre is er een volwaardig inkomen te halen uit Agrarisch Natuurbeheer en is dat ook doorgerekend) heb ik nog uitstaan.

- Waarom is er voor gekozen om een zone van 1 km rond een heel N2000 gebied te nemen, ipv rond het hexagoon waar daadwerkelijk de stikstofgevoelige natuur zit?
er is gekozen voor een km rondom stikstofgevoelige N2000 gebieden als uitgangspunt omdat over het algemeen geldt hoe dichterbij het N2000 gebied hoe efficiënter. Het staat provincies vrij om die ring groter te maken maar over het algemeen geldt dan dat men meer zal moeten doen naarmate de ring groter wordt. Dit is een algemeen uitgangspunt in de kaart en er zijn gebieden waar het vanuit het oogpunt van de mate van overbelasting misschien niet perse nodig zal zijn. Zo zijn er zo'n 17 gebieden die ook zonder die extra reductie in 2030 via het autonome pad al op de KDW komen. Dit is dus een kwestie van maatwerk per gebied. In de gebiedsprogramma's kan hier op basis van deze factoren van afgeweken worden. De ring mag in principe ook kleiner, zolang de doelstelling maar gehaald wordt (emissiedoel per provincie en landelijke optelsom blijft kloppen). Daarbij gezegd hebbende dat er vaak middenin N2000 gebied niet veel bronnen zijn die daar weg kunnen, dus men zal dan waarschijnlijk toch breder moet kijken om daar de beoogde depositiereductie te behalen.
- Emissieregistratiesysteem – wat staat daar nu precies in aan data? Iig de grootste emissie producerende bedrijven. Maar hoe zit dat voor de landbouw?
 De volgende tekst staat op <https://www.emissieregistratie.nl/>
Bedrijven komen individueel, als zogenoemde puntbron, in de Emissieregistratie als zij vallen onder de reikwijdte van het E-PRTR European Pollutant Release and Transfer Register. Een bedrijf valt onder de reikwijdte van E-PRTR als er een of meerdere van de activiteiten plaatsvinden die zijn opgenomen in bijlage 1 van de E-PRTR-verordening. Indien een van de aanwezige emissiestoffen is opgenomen in de Stoffenlijst Integraal PRTR-verslag en de bijbehorende drempelwaarde van de emissiejaarvracht is overschreden, moet deze wettelijk verplicht gerapporteerd worden. De drempelwaarden zijn destijds zodanig gekozen dat de registrerende bedrijven 85-90% van de totale emissie door bedrijven bestrijken. Komt een emissie boven de betreffende drempel uit? Dan is het bedrijf wettelijk verplicht haar emissies registreren via het elektronisch Milieujaarverslag (e-MJV). Degene die dient te controleren of dit inderdaad gebeurt, en of emissies correct worden gemeten of bepaald, is het bevoegd gezag. Dat is bijna altijd de betreffende provincie of gemeente (vaak met uitbesteding naar Regionale Uitvoeringsdiensten) voor de emissies naar lucht. Voor de emissies naar water zijn dit de waterschappen of Diensten Rijkswaterstaat. Voor de overige bedrijven (10-15%) waarvan de individuele emissiegegevens onder de rapportagedrempel ligt, wordt gebruikgemaakt van diverse statistische gegevens om de emissies te berekenen (ook wel bijschatting genoemd). Deze bijschatting wordt door de Emissieregistratie jaarlijks berekend. Het gaat bij de bijschatting om ongeveer 10-15% van de totale bedrijfsemissies.

Landbouwbedrijven zitten ook in de Emissieregistratie. De gegevens komen van de landbouwtelling. Dat is onderdeel van de gecombineerde opgave uitgevoerd door RVO en CBS. Iedere landbouwer heeft hiermee te maken. Als een agrarisch bedrijf is ingeschreven bij de kvk, dan komt het voor in de Emissieregistratie.

Vriendelijke groeten,

5.1.2.e
5.1.2.e

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-Generaal Transitie Landelijk Gebied
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | C-passage-4
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 070 5.1.2.e
M 06 5.1.2.e
5.1.2.e @minlv.nl
<http://www.rijksoverheid.nl/lmv>

werkdagen: ma, di, wo, do, vrij

P Please consider the environment before printing this e-mail

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.